

02-034

สาร

Lib_Sci

V12N2

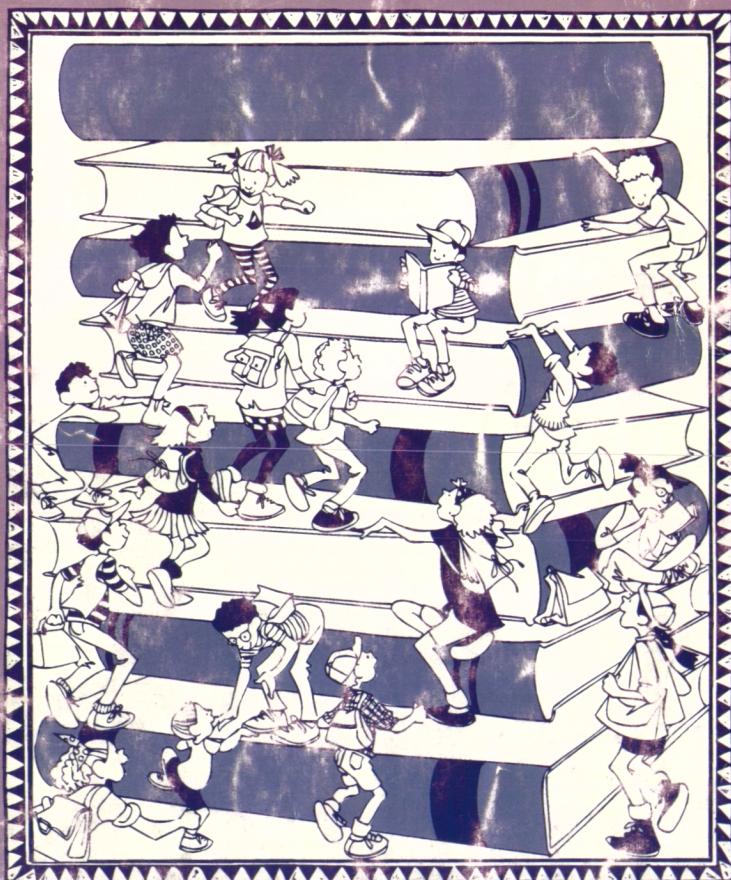
ISSN 0125-2836

22 ธ.ค. 2541

นิตยสารสารสนเทศ

JOURNAL OF LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2/ ธันวาคม 2540 Volume 12 No. 2/ December 1997

- ❖ บรรณารักษ์ในศตวรรษหน้า
- ❖ การสืบค้นข้อมูลบน WWW ด้วย Lynx
- ❖ Journals-Online : ความคิดเห็นกรณีสืบอภิรัมวารสาร
ต่างประเทศ จาก MCB University Press

อภินันทนาการจาก

มนิตร ศรยุทธเสนี

บริษัท เอฟ ที เอส โปรดักส์ จำกัด

75/6 หมู่ 5 ซอยวัดสกุณาราม ถนนเอกชัย
อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร 74000

Lib_Sci
V12 N2

วารสารบรรณศาสตร์

ISSN 0125-2836

JOURNAL OF LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 / ธันวาคม 2540

Volume 12 No.2 / December 1997

สารบัญ

หน้า

22 ธ.ค. 2541

๑ บรรณาธิการ

๑ บรรณารักษ์ในทศวรรษหน้า

กรรมการ พรมพันธ์ใจ

๕ การสืบค้นข้อมูลบน WWW ด้วย Lynx

สมชาย วรัญญาณุ่นไกร

๑๕ Journals-online : ความคิดเห็น : กรณีเอกสารต่างประเทศจาก MCB University Press

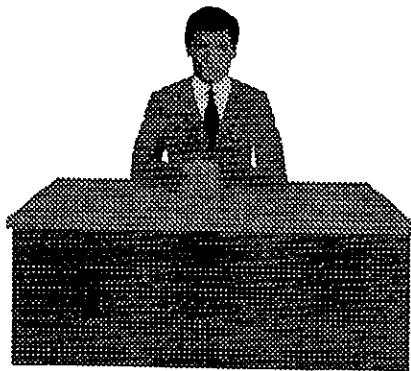
วนิดา ศรีทองคำ

๒๕ ระบบยืม-คืน อัตโนมัติ : มิติใหม่ของห้องสมุดยุคไอที อรทัย วรีสอด

๓๕ ห้องสมุดทั่วโลกมีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน
กรพินธ์ กองคำ

สารบัญ(ต่อ)

- 43 การคัดเลือกรหัศมยการอิเล็กทรอนิกส์ : แนวทางการตัดสินใจ
สุภาสินี วิเชียร
- 57 แบบจำลองการรู้สึกสารสนเทศ
สุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์
- 69 สภาพการให้บริการ และเจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
ในการปฏิบัติงานของบรรณาธิการฟ่ายบริการตอบคำถาม
จิราภรณ์ กรอบกระจก
- 89 การส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัว ของนักเรียนระดับประถมศึกษา^{ปีที่ 6} ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
ดวงพร พวงเพ็ชร์
- 110 แนะนำผู้เขียน

Lib - Sci
V12 หน้า 1

บรรณารักษ์ในศิลปะหน้า¹

กรรมการ พรหมพันธ์ใจ

สาระสังเขป : กล่าวถึงบรรณารักษ์ในยุคโลกาภิวัตน์ ที่จะต้องปรับเปลี่ยนให้ทันกับเทคโนโลยีสารสนเทศ และการเปลี่ยนแปลงของ ข้อมูลข่าวสาร โดยที่ควรเป็นผู้ที่ประกอบด้วย คุณสมบัติ 3 ประการ คือ มีวิสัยทัศน์ที่ยาวไกล เป็นเอตทัคคะในด้านข้อมูลข่าวสาร และ เป็นผู้เชี่ยวชาญการใช้เทคโนโลยีในการเข้าถึงข้อมูล

ในปัจจุบัน บรรณารักษ์ต้องเพิ่มภักดีกับภาวะความกดดันที่รุนแรงกว่าในอดีตที่ผ่านมา เนื่องจากต้องหมั่นเรียนรู้และฝึกฝนทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ๆอยู่เสมอ เพื่อ พัฒนาประสิทธิภาพและศักยภาพในการปฏิบัติงาน ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลข่าวสาร ในยุคโลกาภิวัตน์ ตลอดจนปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ให้ก้าวไปยังขั้น ดังนั้นบรรณารักษ์ในอนาคต อีก 10 ปีข้างหน้า จึงควรเป็นผู้ที่ประกอบด้วยคุณสมบัติ 3 ประการด้วยกัน กล่าวคือ

1. เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่ยาวไกล

บรรณารักษ์ในอนาคต จะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการพยากรณ์เหตุการณ์ ส่วนหน้าได้ อาทิเช่น สามารถคาดการณ์ได้ว่าในอีก 2 ปีข้างหน้า ความทันสมัยของเทคโนโลยีทางการสื่อสารโทรคมนาคม จะทำให้เราสามารถชุมภาพนิทรรศทางอินเตอร์เน็ตได้พร้อมกับที่ฉาย ในโรงภาพยนตร์ สามารถชุมข่าวสารและภาพเหตุการณ์ต่างๆ ได้ เมื่อมีการถ่ายทอดสดทางทีวี และแม้แต่วิดีโอ คอนเฟอร์เรนซ์ (Video conference) ก็สามารถกระทำได้โดยผ่านทางอินเตอร์เน็ต

¹ แปลและเรียบเรียงจาก Winzenried, Arthur. "Toward 2006-Prophets, Princes, or Poohbahs," Online & CD-ROM Review. 21(3) : 175-177; 1997.

เช่นเดียวกัน ในอีก 4 ปีข้างหน้าอาจจะมีเทคโนโลยีที่ทำให้บรรณารักษ์สามารถสร้างองค์ความรู้ เนื้อหาด้านขึ้นได้ในห้องสมุด ตลอดจนสามารถที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงข้อมูลตั้งกล่าวให้ทันสมัย อยู่เสมอ และในอีก 10 ปี ข้างหน้าเรารายจะสามารถภาพเสมือนจริงของสถานที่ต้องห้ามได้ โดยผ่านทางอินเตอร์เน็ต การพัฒนาเทคโนโลยีทางการสื่อสารโทรคมนาคมในอนาคต จะทำให้ ประชาชนที่อาศัยอยู่คนละประเทศ ซึ่งใช้ภาษาที่แตกต่างกันมีพื้นฐานความรู้ และประสบการณ์ ที่แตกต่างกัน สามารถติดต่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันได้ในเวลาอันรวดเร็ว เป็นต้น

2. เป็นเอกสารทัศนะในด้านข้อมูลข่าวสาร

ถ้าความรู้คืออำนาจ บรรณารักษ์คือผู้ที่เป็นเอกสารในด้านข้อมูลข่าวสาร เพราะข้อมูล ข่าวสารเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นตลอด 24 ชั่วโมง ใน 1 วัน ดังนั้นผู้ปฏิบัติงาน ในด้านนี้จะต้อง เรียนรู้พัฒนาทักษะเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ๆ อยู่เสมอ มีความรู้เกี่ยวกับแหล่งของ ข้อมูลข่าวสาร และลักษณะเฉพาะของข้อมูลข่าวสารในแต่ละวัน ตลอดจนมีความสามารถในการคัดสรรข้อมูลต่างๆ ให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้

3. เป็นผู้เชี่ยวชาญการใช้เทคโนโลยีในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่างๆ

เทคโนโลยีจะเป็นด้วห้าให้เกิดความต้องการที่นอกเหนือไปจากการเรียนรู้ และ ฝึกอบรมทางวิชาชีพเฉพาะด้านเท่านั้น ในอิติที่ผ่านมาบรรณารักษ์สามารถเข้าถึงทรัพยากร สารนิเทศโดยการใช้บัตรรายการ และแนะนำผู้ใช้ให้รู้จักหลักการใช้บัตรรายการ แต่ในปัจจุบันนี้ บรรณารักษ์จะต้องเชื่อมกับปัญหาที่สับซ้อนมากยิ่งขึ้น เช่น การใช้โปรแกรมต่างๆ เกี่ยวกับ บัตรรายการและฐานข้อมูล การใช้ซีดี-รอม การติดต่อในระบบเครือข่ายอินเตอร์เน็ต และการให้ บริการออนไลน์ในรูปแบบต่างๆ เป็นต้น

ทักษะ ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานในอนาคตของบรรณารักษ์ เรียงตามลำดับความ สำคัญ ดังต่อไปนี้คือ

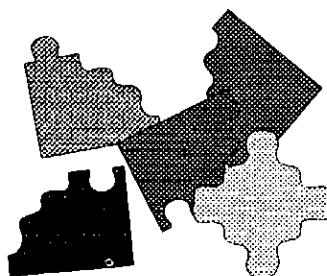
1. มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีต่างๆ ในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสาร
2. มีความรู้และความสามารถในการให้คำแนะนำผู้ใช้ให้ได้สารนิเทศที่ต้องการอย่าง ถูกต้องและรวดเร็ว
3. มีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการทรัพยากรสารนิเทศได้อย่างเหมาะสม

4. มีความรับรู้ทางด้านข้อมูลข่าวสาร
5. มีความรู้ความชำนาญในการใช้คอมพิวเตอร์ วิธีการสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลในรูปแบบต่างๆ

บทบาทหลัก ของบรรณารักษ์ในอนาคต เรียงตามลำดับความสำคัญดังนี้คือ

1. เป็นผู้นำในการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ใน การเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่างๆ
2. เป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีต่างๆ ใน การเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารในแต่ละด้าน
3. เป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต และอินเตอร์เน็ต
4. เป็นผู้ติดต่อประสานงานและร่วมงานกับหน่วยงานสารนิเทศต่างๆ (ให้มากกว่าในอดีต)
5. เป็นที่ปรึกษา เป็นผู้สอน เป็นตัวแทนในการจัดหาและบริการข้อมูล ตลอดจนเป็นผู้จัดหมวดหมู่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ

อย่างไรก็ตาม บทบาทของบรรณารักษ์ในอนาคตยังมีอีกมากที่จะต้องเปลี่ยนแปลง และพัฒนาต่อไปทั้งในด้านธุรกิจและการศึกษา ซึ่งจะทวีความสำคัญขึ้นเรื่อยๆ ในขณะที่เทคโนโลยีเป็นสิ่งที่มีคุณประโยชน์อย่างมากก่อนนั้น แต่การใช้จะต้องเป็นไปอย่างระมัดระวัง และอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด ดังนั้นการเข้าถึงแหล่งข้อมูล การคัดสรร และ การปฏิบัติจัดการใดๆ ต่อข้อมูล จะต้องกระทำโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของผู้ใช้เป็นสำคัญ

สกุล "ພລບນິມຫຼື"

ອົກິດ້າທນາກາຈາກ

ອົກິດ້າທນາກາຈາກ
ຄຸນສັງວນ ໄກຍແກ່ມກອງ

Lib_Sci
V12 ห2ปธ

การสืบค้นข้อมูลบน WWW ด้วย Lynx

สมชาย วรัญญาณุไกร

สาระสังเขป : การสืบค้นข้อมูล WWW สามารถสืบค้นบนระบบยูนิกซ์ และวินโดว์ แม้ว่าในปัจจุบันการสืบค้นบนวินโดว์จะได้รับความนิยมอย่างสูง แต่การสืบค้นบนระบบยูนิกซ์ก็ยังคงใช้กันอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะโปรแกรม Lynx ซึ่งใช้สืบค้นข้อมูลบน WWW ในลักษณะรูปแบบตัวอักษร บทความนี้จะกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของโปรแกรม Lynx ข้อจำกัดของโปรแกรมเบราว์เซอร์บนวินโดว์ ลักษณะของโปรแกรม Lynx รายการเลือก การใช้คำสั่งการใช้โปรแกรม Lynx และตัวอย่างการเข้าถึง Web site ด้วยโปรแกรม Lynx

Lynx เป็นโปรแกรมใช้บนระบบยูนิกซ์ และระบบ VMS (Virtual Machine System) จัดเป็น Web browser ซึ่งมีใช้มาก่อน WWW บนระบบวินโดว์ ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน แสดงผลบน WWW ในรูปแบบตัวอักษร พัฒนาโดย Lou Montulli, Michael Grob และ Charles Rezac จากมหาวิทยาลัย KANSUS แม้โปรแกรมดังกล่าวจะไม่สามารถแสดงผลในรูปภาพได้ แต่ก็สามารถเก็บข้อมูลภาพ และเสียงไว้ใน Home Directory และ Download files มาเก็บไว้ในคอมพิวเตอร์ และเรียกดูได้ โปรแกรม Lynx นำมาใช้ในมหาวิทยาลัย KANSUS เป็นครั้งแรก และได้รับการพัฒนามากอย่างต่อเนื่อง ใช้งานง่าย (User Friendly) สามารถใช้กับบริการ GOPHER, HTTP, WAIS, FTP, หรือ NNTP (USENET NEWS) ได้อย่างกว้างขวาง

การคุ้นข้อมูลบน WWW ผู้ใช้ต้องใช้โปรแกรมเบราว์เซอร์ (Browser) คุ้นข้อมูล แม้ว่าในปัจจุบันส่วนใหญ่จะนิยมการใช้โปรแกรมเบราว์เซอร์บนวินโดว์กิตาม แต่โปรแกรม Lynx ที่ใช้บนยูนิกซ์ก็ยังคงได้รับความนิยมโดยเฉพาะในการค้นหาข้อมูลในรูปแบบตัวอักษร ซึ่งใช้กันมากในด้านการศึกษา และห้องสมุด ทั้งนี้ เพราะโปรแกรมที่ใช้เรียกข้อมูลบนระบบวินโดว์มีข้อจำกัดดังนี้

1. โปรแกรมเบราว์เซอร์บนระบบวินโดว์มีความล่าช้าในการรับข้อมูล เพราะต้องอาศัยทรัพยากรทางด้าน hardware หน่วยความจำ และอุปกรณ์เสริมมาก

2. ระบบการสื่อสารในปัจจุบันยังไม่สามารถอ่านวายให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว ความถูกต้องการรับส่ง ซึ่งอาจเกิดการขัดข้องได้ตลอดเวลาในระหว่างการสื่อสาร อาจทำให้ได้รับข้อมูลคลาดเคลื่อนไม่ถูกต้อง

3. โปรแกรมเบราว์เซอร์บนวินโดว์ใช้เนื้อที่มากกว่าโปรแกรมเบราว์เซอร์บัญนิกซ์

4. การใช้โปรแกรมเบราว์เซอร์บนวินโดว์ต้องใช้อุปกรณ์เสริมมาก อาทิ เม้าส์ ลำโพง ชาร์ดการ์ด หากอุปกรณ์เสริมมีปัญหาจะก่อให้เกิดปัญหากับโปรแกรมที่ใช้

จากเหตุผลดังกล่าวโปรแกรมเบราว์เซอร์ Lynx บนระบบบัญนิกซ์ยังคงใช้กันอย่างแพร่หลายในด้านการศึกษา และห้องสมุด ซึ่งจะขอแนะนำโปรแกรม Lynx ดังนี้

ลักษณะโปรแกรม Lynx

โปรแกรม Lynx ใช้บนระบบบัญนิกซ์ สามารถเชื่อมโยงไปยังข้อมูลอื่น ๆ ได้ในลักษณะ Hypertext โดยแสดงผลข้อมูลแบบตัวอักษร

พิมพ์คำว่า lynx หลังเครื่องหมาย \$ และกด Enter

จะภาพจะปรากฏผลดังนี้

Lynx default home page (p1 of p2)**WELCOME TO LYNX AND THE WORLD OF THE WEB**

You are using a **WWW** Product called Lynx. For more information about obtaining and installing Lynx please choose **About Lynx**

The current version of Lynx is **2.3**. If you are running an earlier version **PLEASE UPGRADE!**

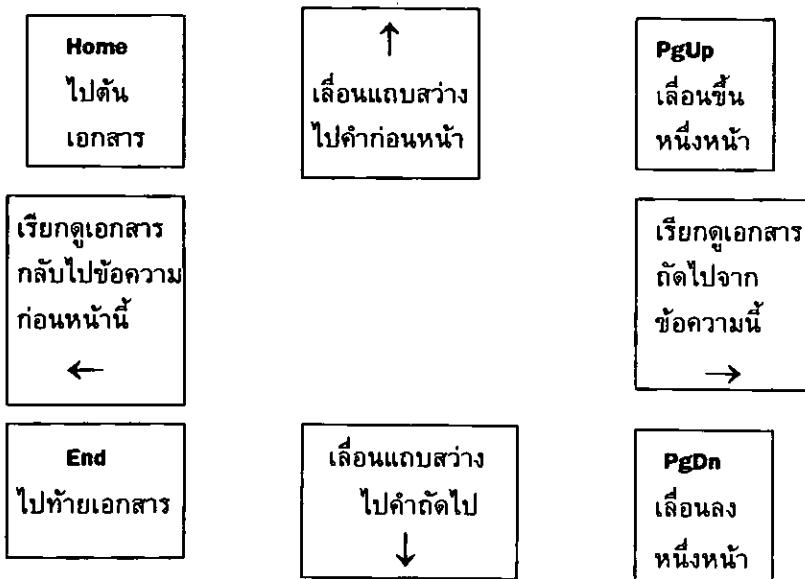
INFORMATION SOURCES ABOUT AND FOR WWW

- * For a description of WWW choose **Web Overview**
- * **About the WWW Information Sharing project**
- * **WWW Information By Subject**
- * **WWW Information By Type**

OTHER INFO SOURCES

- * **Best of the Web - Contest '94**
 - * **University of Kansas CWIS**
 - * **O'Reilly & Ass. Global Network Navigator**
 - * **Nova-Links: Internet access made easy**
- press space for next page --
- Arrow keys: Up and Down to move. Right to follow a link; Left to go back.
H)elp O)ptions P)rint G)o M)ain screen Q)uit /=search [delete]=history list

หากต้องการดูหน้าจอภาพถัดไป กดแป้น space bar สำหรับการใช้แป้นลูกศรในโปรแกรม Lynx มีดังนี้

ໃນໜ້າຈອກພາພແຮກ ທີ່ຈອກພາພື້ນ ຖ້າ ສອງບຣທັດສຸດທ້າຍຂອງຈອກພະປຽກງູ
ຄໍາສັ່ງໜັກ ຄໍາສັ່ງໃຫ້ແປ່ນເລືອນຄໍາເຊື່ອມໂຍງ ແລະ ຄໍາສັ່ງອື່ນ ຖ້າ ດັ່ງນີ້

Arrow keys: Up and Down to move. Right to follow a link; Left to go back.
H)elp O)ptions P)rint G)o M)ain screen Q)uit /=search [delete]=history list

หากຕ້ອງການໃຊ້ຄໍາສັ່ງໜັກເໜີ້ນຈາກການເລືອນຄໍາເຊື່ອມໂຍງໂດຍໃຫ້ແປ່ນລູກຄຣ ໃຫ້ກົດອັກຊາ
ຕົວແຮກຂອງແຕ່ລະຄໍາສັ່ງ ເຊັ່ນ ຕ້ອງການໃຊ້ຄໍາສັ່ງ P)rint ໃຫ້ກົດແປ່ນ P ເປັນຕົ້ນ

ການໃຊ້ຄໍາສັ່ງໃນໂປຣແກຣມ Lynx

ຄໍາສັ່ງ HELP

ຄໍາສັ່ງນີ້ຈະຊ່ວຍເຫຼືອຜູ້ໃຫ້ໂປຣແກຣມ Lynx ໃນເຮືອງການໃຊ້ຄໍາສັ່ງຕ່າງໆ ໃນໂປຣແກຣມທັງໝົດ
ວິທີໃຫ້ໃຫ້ກົດອັກຊາ H (Help) ຈອກພະປຽກງູລົດດັ່ງນີ້

Help! - Press the Left arrow key to exit help

LYNX HELP FILES

Choose a subject

- * **Key-stroke commands**
- * **About Lynx**
- * **Lynx users guide version 2.3**
- * **Help on version 2.3**
- * **Help on HTML**
- * **HTML Quick Reference Guide**
- * **Help on URL's**

หากต้องการดูรายละเอียดการใช้คำสั่งด้วยแป้นคีย์บอร์ด ให้เลื่อนแคนสว่างด้วยแป้นลูกศรมาที่ Key-stroke command และกด Enter จะภาพจะปรากฏผลดังนี้

Help! -- Press the left arrow key to exit help (p1 of 2)

MOVEMENT:	Down arrow - Highlight next topic
Up arrow	- Highlight previous topic
Right arrow	- Jump to highlighted topic
Return, Enter	
Left arrow	- Return to previous topic
SCROLLING:	
+ (or space)	- Scroll down to next page
- (or b)	- Scroll up to previous page
OTHER:	
?(or H)	- Help (this screen)
a	- Add the current link to your bookmark file
c	- Send a comment to the document owner
d	- Download the current link
e	- Edit the current file
g	- Goto a user specified URL or file

- i - Show an index of documents
- m - Return to main screen
- o - Set your **options**
- p - Print to a file, mail, printers, or other
- q - Quit (Capital 'Q' for quick quit)

-- press space for next page --

Arrow keys: Up and Down to move. Right to follow a link; Left to go back.

H)elp O)ptions P)rint G)o M)ain screen Q)uit /=search [delete]=history list

หากต้องการทราบเรื่องราวอื่น ๆ เกี่ยวกับโปรแกรม Lynx ก็เลื่อนแถบสว่างมาที่ข้อความที่มีสีเข้มซึ่งสามารถเชื่อมโยงไปสู่รายละเอียดอื่น ๆ ได้ แล้วกด Enter

คำสั่ง OPTION

คำสั่งนี้จะแสดงคำสั่งอื่น ๆ นอกเหนือจากคำสั่งหลักบนหน้าจอภาพแรกมาแสดง โดยการกด O (Option) จะภาพจะปรากฏผลดังนี้

Options Menu

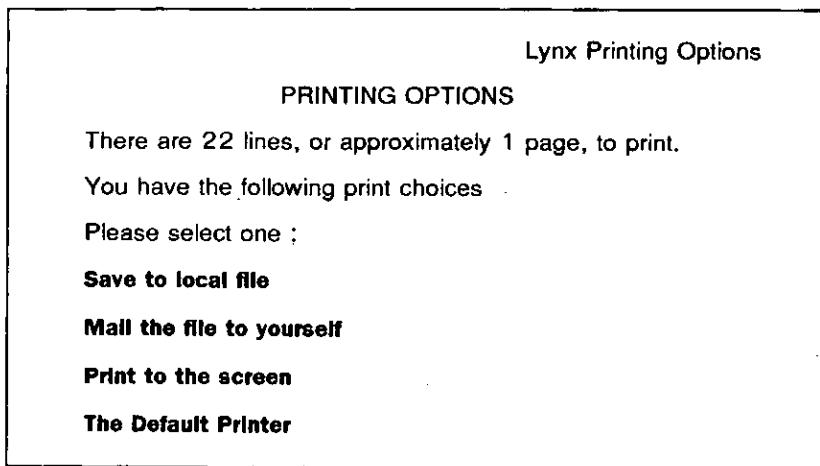
E)ditor	: None
D)ISPLAY avariable	: None
B)ookmark file	: lynx_bookmarks.html
F)TP sort criteria	: By Filename
P)ersonal mail address	: NONE
S)earching type	: CASE INSENSITIVE
C)haracter set	: ISO Latin 1
V)I keys	: OFF
e(M)acs keys	: OFF
K)eypad as arrows	
or Numbered links	: Numbers act as arrows
U)ser mode	: Novice

Select first letter of option, '>' to save, or 'r' to return to Lynx.

Command:

คำสั่ง PRINT

คำสั่งพิมพ์สามารถสั่งพิมพ์ในรูปแบบต่าง ๆ กัน อาจเก็บในรูปแฟ้มข้อมูล จดหมาย อีเล็กทรอนิกส์ แสดงผลบนจอภาพ และแสดงผลทางเครื่องพิมพ์ เมื่อกด P (Print) จอภาพ จะปรากฏผลดังนี้

คำสั่ง Go

คำสั่งนี้ใช้เปิดดู URL อื่น ๆ ได้ตลอดเวลาขณะที่กำลังดูข้อมูลจาก Web site อื่นอยู่ หากต้องการให้กดแป้น G (Go) จอภาพจะปรากฏข้อความว่า

URL to open : ให้พิมพ์ชื่อ URL แล้วกด Enter

เช่น URL to open : <http://www.swu.ac.th>

คำสั่ง Main

คำสั่งนี้ใช้เพื่อกลับสู่หน้าจอภาพเริ่มต้น โดยการกดแป้น M (Main) จะปรากฏข้อความ ว่า

"Do you really want to go the Main Screen ? (y/n) [n]...." ถ้าหากกดแป้น y จะกลับไปยังหน้าจอภาพเริ่มต้น

คำสั่ง /

ใช้ค้นหาคำ หรือข้อความที่ต้องการหาในลักษณะ Hypertext ให้กดแป้น / และพิมพ์ ข้อความที่ต้องการค้นหา แล้วกด Enter

คำสั่ง quit

เป็นคำสั่งยกเลิกใช้โปรแกรม Lynx โดยกดแป้น Q (Quit) แล้วกด Enter จะปรากฏข้อความบนจอภาพว่า “Are you sure you want to quit ? [Y].....” หากกด Y จะออกจากโปรแกรม

นอกจากนี้ เรายังสามารถดูคำถามที่ถูกถามบ่อย ๆ (FAQ) ในโปรแกรมเกี่ยวกับการใช้ปัญหา ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ทั้งยังสามารถกำหนด Bookmark file บันทึกเก็บไว้เพื่อนำกลับมาใช้ได้อีก คำแนะนำการใช้ URL ตลอดจนตัวอย่างประกอบ ทั้งนี้สามารถสั่งพิมพ์ออกกระดาษได้เมื่อต้องการ

การใช้โปรแกรม Lynx

รูปแบบการใช้โปรแกรม Lynx จะมี 2 รูปแบบคือ

- พิมพ์ Lynx หลัง Unix prompt (\$) ตามด้วยชื่อ URL แล้วกด Enter เช่น

\$ Lynx <http://www.swu.ac.th> หมายถึง ต้องการดูข้อมูล WWW ของ Web site ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ด้วยโปรแกรม Lynx

- ในการนี้พิมพ์ Lynx หลัง Unix prompt (\$) แล้วกด Enter ก่อนที่จะระบุ URL สามารถเข้า URL อื่นได้โดยกดแป้น G แล้วระบุ URL ก็ได้ จากนั้นกด Enter จะปรากฏข้อความว่า

URL to open : ให้พิมพ์ชื่อ URL แล้วกด Enter เช่น

URL to open : <http://www.swu.ac.th> หมายถึง ต้องการดูข้อมูล WWW ของ Web site ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ด้วยโปรแกรม Lynx

ข้อมูลบน WWW ทุกแหล่งสามารถใช้โปรแกรม Lynx ดูข้อมูลในรูปตัวอักษรได้ และสามารถเชื่อมโยงไปยังข้อมูลอื่น ๆ ได้ โดยเลื่อนลูกครองลงล่าง (↓) ไปยังคำที่มีเสียง หรือคำที่ตีเส้นใต้ไว้ แล้วกด Enter หรือกดแป้นลูกครรภ์ไปทางขวา (→) หากต้องการย้อนกลับก็กดเลื่อนลูกครรภ์ขึ้น (↑) ไปคำก่อนหน้า หรือเลื่อนลูกครรภ์ไปทางซ้าย (←) เพื่อย้อนไปยังหน้าเดิม ทั้งนี้ให้สังเกตคำสั่งที่ปรากฏอยู่ด้านล่างของจอภาพ ทั้งที่เป็นคำสั่งหลัก และคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับงานที่ปฏิบัติอยู่ซึ่งจะแนะนำต่อผลของการใช้โปรแกรม

ตัวอย่างการใช้คำสั่ง

ผู้เขียนขอยกตัวอย่างประกอบความเข้าใจ โดยจะเข้าไป Web site ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งมี URL ดังนี้ <http://www.swu.ac.th> ให้พิมพ์หลัง Unix prompt ว่า

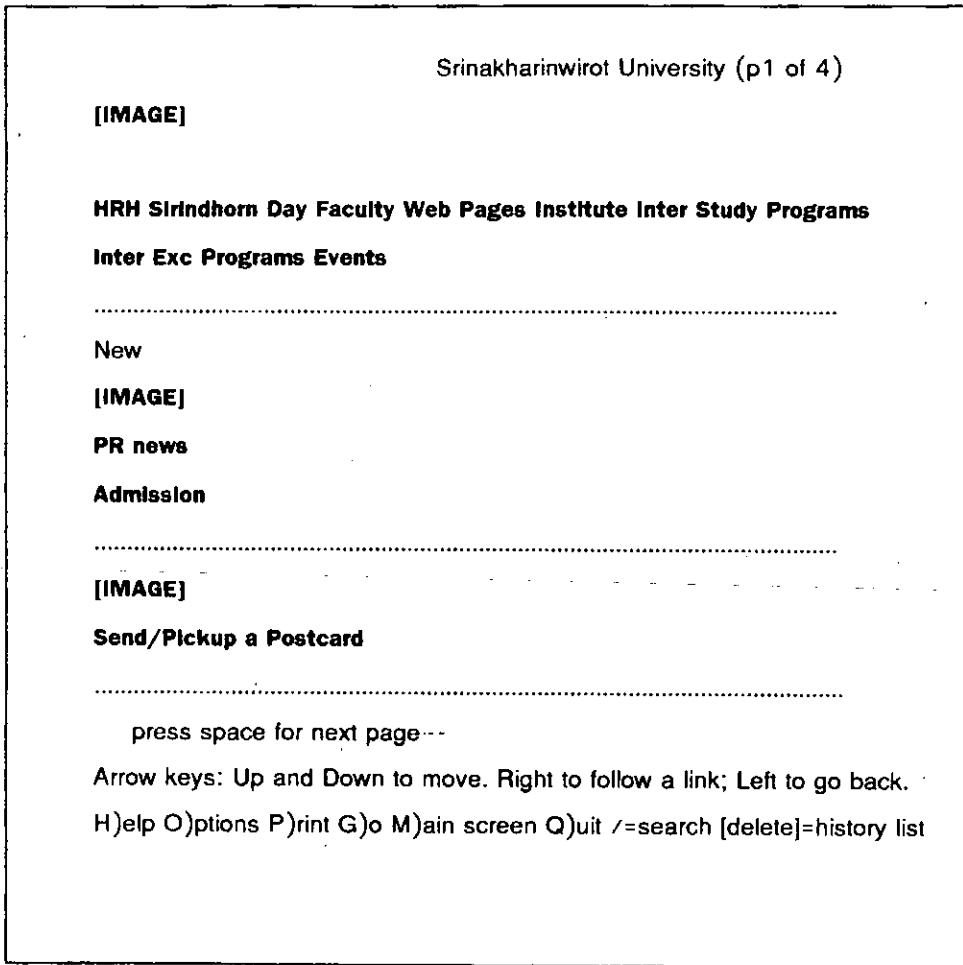
\$ Lynx http://www.swu.ac.th จะปรากฏหน้าจอภาพดังนี้

Making HTTP connection to www.swu.ac.th

HTTP request sent ; wait

Read 19 of 256 byte of data.

และเมื่อเข้าสู่ Web site เรียบร้อยแล้วจะปรากฏผลบันจ้อภาพดังนี้

คำอธิบายส่วนต่าง ๆ จากหน้าจอภาพที่ปรากฏ มีความหมายดังนี้

(p1 of 4) หมายถึง แสดงผลของภาพที่ 1 ซึ่งมีทั้งหมด 4 ภาพ หากต้องการดู ภาพถัดไปให้กดแป้น Space bar และหากต้องการกลับมาข้าง

หน้าเดิมให้กดแป้นลูกศรไปทางซ้าย (←)

[IMAGE] หมายถึง ส่วนที่แสดงภาพแต่เนื่องจากใช้โปรแกรม Lynx จึงไม่ ปรากฏให้เห็น แต่มีข้อความระบุให้ทราบว่ามีภาพประกอบ

คำที่มีสีเข้ม หมายถึง คำหรือข้อความที่สามารถเชื่อมโยงไปหารายละเอียดของเรื่องนั้น ๆ ได้ (Hypertext) เมื่อเลื่อนลูกศรลง (\downarrow) ไปยังคำ หรือข้อความที่ต้องการแล้วกด Enter จะปรากฏท้ายบนจอภาพดังนี้

Read 256 of 2571 byte of data.

HTTP request sent. waiting for response.

คำสั่งหลัก

Arrow keys: Up and Down to move. Right to follow a link; Left to go back.

H)elp O)ptions P)rint G)o M)ain screen Q)uit /=search [delete]=history l)ist
หมายถึง คำสั่งหลักที่ใช้ควบคุมการทำงานของโปรแกรมทั้งหมด

เราสามารถใช้โปรแกรม Lynx ดูข้อมูลบน WWW ได้อย่างกว้างขวางโดยเฉพาะข้อมูลที่ต้องการเฉพาะด้านอักษร ซึ่งสามารถแสดงผลได้อย่างรวดเร็วเหมาะสมในการค้นหาข้อมูลที่ให้บริการทางด้านการศึกษา และในห้องสมุด นอกจากนี้จากดัวอย่างที่กล่าวมาแล้วยังมี Web site จำนวนมากที่สามารถดูข้อมูลบน WWW ได้ จะขอยกตัวอย่าง Web site ที่น่าสนใจดังนี้

\$ Lynx http://www.chula.ac.th

\$ Lynx http://www.chiangmai.ac.th

\$ Lynx http://www.yahoo.com

\$ Lynx http://www.lycos.com

\$ Lynx http://www.alt.ac.th

\$ Lynx http://www.nectec.or.th

ฯลฯ

บรรณานุกรม

พรพิพย์ โลห์เลขา. การใช้ INTERNET ระบบ UNIX & WINDOWS. กรุงเทพฯ : อุษาการพิมพ์, 2539.

สมนึก ศรีโต. "เครือข่ายใหม่ๆ บน World Wide Web," สารสารห้องสมุด. 39(4) : 24-37 ; ตุลาคม-ธันวาคม 2538.

Lib-Sci
V12 n2 p15

JOURNALS - ONLINE

ความคิดเห็น : กรณีบอกรับวารสารต่างประเทศ

จาก MCB University Press

วนิดา ศรีกองคำ

สาระสังเขป : ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการบอกรับวารสารต่างประเทศที่อยู่ในระบบออนไลน์ หรือที่เรียกว่า Journals - online โดยยกตัวอย่างกรณีบอกรับวารสารจาก MCB University Press นับแต่การบริการของสำนักพิมพ์เมื่อบอกรับวารสาร/สั่งซื้อ การสืบค้นข้อมูล Journals - online พร้อมทั้งตัวอย่าง และสุดท้ายเป็นความคิดเห็นของผู้เขียน

ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และระบบเครือข่าย ทำให้สำนักพิมพ์ในต่างประเทศ เผยแพร่วารสารวิชาการด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic media) เช่น ในรูป CD-ROM และยังทำบทความวารสารเก็บไว้ในฐานข้อมูล เพื่อให้สืบค้นได้ทางออนไลน์ ที่เรียกว่า Journals-online หรือบางครั้งเรียกว่า Online journals ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านเข้าถึงสารนิเทศได้รวดเร็วในเวลาเดียวกันหลายคน และทั้งยังมุ่งหวังที่จะเกิดการจัดหาเมื่อต้องการ (Acquisition on demand) และเพิ่มบริการจัดส่งบทความ (Document delivery) ที่มีผู้สั่งซื้อทาง E-mail หรือแฟกซ์ หรืออื่นๆ ตามต้องการ ผู้เขียนซึ่งดำเนินการจัดหาราชการของวารสารบางรายการกับสำนักพิมพ์ MCB (MCB University Press) ได้เสนอความคิดเห็น ต่อการเผยแพร่สารนิเทศดังกล่าว

การบริการเมื่อบอกรับวารสาร/สั่งซื้อ

MCB University Press ตั้งอยู่ที่ 60/62 Toller Lane, Bradford, West Yorkshire ประเทศอังกฤษ เป็นสำนักพิมพ์ที่จัดพิมพ์วารสารครอบคลุมสาขาต่าง ๆ เช่น การบริหาร ทรัพยากรมนุษย์ การจัดการสารสนเทศ บรรณาธิการและสารนิเทศ การฝึกอบรม การจัดการ การผลิต เป็นต้น หากห้องสมุดได้บอกรับ (Subscription) วารสารซึ่งได้ซื้อหนึ่ง ของสำนักพิมพ์ สำนักพิมพ์จะดำเนินการให้บริการดังนี้

1. ผู้บุกรับจะได้รับเล่มวารสารตามรายชื่อที่บุกรับ ตามกำหนดการของการสาร
2. ผู้บุกรับสามารถสืบค้นบรรณานุกรมบทความจากวารสารอื่นๆ ของสำนักพิมพ์ดังแต่ปี 1989 - ปัจจุบันโดยผ่านเครือข่าย Internet
3. สำนักพิมพ์จะดำเนินการจัดส่ง CD - ROM วารสารฉบับย้อนหลังของชื่อที่บุกรับมาให้
4. สำนักพิมพ์มีการจัดพิมพ์แบบอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Publishing)
5. อนุญาตให้ผู้บุกรับวารสารชื่อใดๆ นั้นเข้าสืบค้นวารสารดังกล่าวผ่านเครือข่าย Internet โดยได้รับบทความฉบับเต็ม (Full text) เมื่อต้องการทันทีโดยมีบทความฉบับเต็มตั้งแต่ปี 1994 - (เฉพาะวารสารที่บุกรับเท่านั้น)

ตัวอย่างการสืบค้นข้อมูล Journals- online

เมื่อสำนักพิมพ์ได้รับการชำระเงินค่าบุกรับวารสารล่วงหน้าแล้ว สำนักพิมพ์จะแจ้งให้สมาชิกทราบรหัส (Customer ID) ที่จะเข้าไปสืบค้น โดยสมาชิกเข้าไปยัง Web site ที่อยู่บนเครือข่าย Internet ตาม Internet address ดังนี้ <http://www.mcb.co.uk>

1. สมาชิกวารสารทำการลงทะเบียนโดยป้อนรหัส Customer ID และกำหนด Document delivery password ดังตารางที่ 1

ตาราง 1

Your registration will be confirmed by e-mail and access will be granted immediately.

Registration

1. Customer information

Your customer ID

Your name

Your e-mail address

Document delivery options

Would you like to permit password protected document ordering (for some or all of your users) on-line using the document delivery credits included with the subscription(s) you are now registering?

YES

If yes please choose and enter twice the document delivery password you would like for your site.

Document delivery password

Document delivery password (again)

2. เมื่อระบบทราบรหัสของสมาชิกจะปรากฏหน้าจอพร้อมรายชื่อวารสารที่บันกรับกับสำนักพิมพ์ จากดัวอย่างจะเห็นได้ว่ามีการบันกรับวารสาร 4 รายชื่อ และสำนักพิมพ์ได้กำหนดวันหมดอายุในการสืบค้นในวงเล็บท้ายชื่อวารสารดังนี้

- Journal of Services Marketing (access expires 1/3/ 98)
- Journal of Consumer Marketing (access expires 1/3/ 98)
- Accounting, Auditing & Accountability Journal (access expires 1/3/ 98)
- Journal of Product and Brand Management (access expires 1/3/ 98)

3. กรณีที่ต้องการค้นตามรายชื่อวารสาร เลือกรายการและคลิก เช่นเลือก Accounting, Auditing & Accountability Journal จะภาพจะปรากฏ volume และ issue ดังนี้

Issues in Accounting, Auditing & Accountability Journal

Vol 10 Issue 01

Vol 10 Issue 02

Vol 10 Issue 03

Vol 10 Issue 04

etc.

4. ถ้าเลือก Volume ใดก็ตามจะปรากฏรายการทางบรรณานุกรมของบทความ และคำสำคัญๆ ในบทความ รวมทั้งสามารถดูบุคคลด้วยได้ด้วย ดังตารางที่ 2

ตาราง 2**A mind Is a wonderful thing to waste: "think like a commodity", become a CPA**

Tony Tinker , Athina Koutsoumadi

Accounting, Auditing & Accountability Journal; 10: 3, 1997; pp. 454-467

ISSN: 0951-3574

Keywords: Accounting education , Labour market , Professional associations ,

Article Type: Comparative/evaluators

Quality Indicators: Research Implication- *, Practice Implication- ** , Originality- **, Readability- **

[View Abstract](#)**Accountability for environmental performance of the Australian Commonwealth public sector**

Roger L Burritt , Stephen Welch

Accounting, Auditing & Accountability Journal; 10: 4, 1997; pp. 532-561

ISSN: 0951-3574

Keywords: Accountability , Australia , Environment , Performance measurement ,

Article Type: Wholly Theoretical

Quality Indicators: Research Implication- ***, Practice Implication- * , Originality-

[View Abstract](#)

5. หากเลือกดูบุคคลด้วย (View abstract) จะปรากฏรายละเอียดบุคคลด้วยและปรากฏทางเลือกที่เลื่อนเนื้อหาฉบับสมบูรณ์ (View full text) ดังนี้

Accountability for environmental performance of the Australian Commonwealth public sector

Roger L Burritt , Stephen Welch

Accounting, Auditing & Accountability Journal; 10: 4, 1997; pp. 532-561 ,

ISSN: 0951-3574

Takes an exploratory approach to the development of an accountability framework for environmental performance of the Australian Commonwealth public sector. Explains that the aim of the environmental performance accountability framework is for the various stakeholders to understand the actions of Commonwealth public sector organizations and consequences of those actions for ecological systems; to become familiar with the trends and changes in trends in public sector environmental performance; and to place stakeholders in a position to promote change when performance is not acceptable.

Examines three interrelated strands of literature. Identifies key institutional stakeholders in the Commonwealth public sector. Synthesizes the literature related to public sector transformation, and reviews the flourishing literature on environmental accounting and reporting, and links it to the concept of environmental accountability. Drawing on this literature, explores interrelationships between three characteristics of environmental performance at the federal level in the Australian public sector: criticality of natural capital; information uncertainty; and regulatory response. Examines environmental accountability dimensions of each of these characteristics. Concludes by making three policy recommendations: first, measurement of environmental performance should focus on criticality of natural capital and informational uncertainty as bounded by the precautionary principle; second, the measures of criticality of natural capital and informational uncertainty should determine the extent of direct accountability to parliament for each public sector organization's environmental performance; and, finally, a third party attestation of reported information is needed. Also makes some suggestions for extending this exploratory research.

Keywords: Accountability, Australia, Environment, Performance measurement, Public sector,

Stakeholders

Article Type: Wholly Theoretical

Quality Indicators: Research Implication - ***, Practice Implication - *, Originality - **, Readability - **

[View Full Text \(123KB \)](#)

หากสมาชิกต้องการดู Full text ระบบจะถ้าม่ว่าต้องการเปิดอ่าน (Open it) หรือเก็บในดิสก์ (Save it to disk) ถ้าต้องการเปิดอ่านจะไม่สามารถทำสำเนาหรือพิมพ์ได้เลยแต่ถ้าเป็นเก็บไว้ในดิสก์ระบบจะทำการบรรจุ (Down load) ข้อมูลตามจำนวน KB ที่ระบุไว้ในวงเล็บ และสมาชิกนำมาเปิดดูเอง

ในการนี้ที่สมาชิกไม่เลือกตามวารสารที่บันกรับ สำนักพิมพ์ได้จัดทางเลือก (Options)

SEARCH CONTENTS BROWSE HELP HOME BUSKET

ในที่นี่จะแนะนำเพียง 3 ทางเลือกดังนี้

ทางเลือกสืบค้น (Search) สามารถป้อนคำค้นลงในช่องว่างที่สำนักพิมพ์กำหนดซึ่งสามารถจำกัดการสืบค้นตามต้องการ ด้วยย่าง

Enter your search below and press 'Begin Search'

Enter Number of Records to be Retrieved :

Search in Field

All field	<input type="text"/>
Key Words	<input type="text"/>
Author	<input type="text"/>
Article title	<input type="text"/>
Journal title	<input type="text"/>

Search for

Truncation

<input type="text"/>

and

Quality Indicators

<input type="text"/>
<input type="text"/>
<input type="text"/>

Type of Article

Date

ในการจำกัดการสืบค้น

- สามารถจำกัดเขตข้อมูล (Field) เช่น ผู้แต่ง ชื่อบุทคาวม คำสำคัญ ชื่อวารสาร หรือทุกเขตข้อมูลโดยมีทางเลือกดังนี้ keywords, author , article title, journal title
- สามารถจำกัด Quality Indicator ในบทความแต่ละบทความเช่น เป็นงานวิจัย หรือเพื่อการอ่านโดยมีทางเลือกดังนี้ original, practice, readable , research, all types
- สามารถจำกัดประเภท ของบทความเช่น เป็นกรณีศึกษา (Case study) หรือ การสำรวจ (Survey)โดยมีทางเลือกดังนี้ case study, comparative/evaluation, journalistic,

22 ส.ค. 2541

survey, technical, theoretical with application in practice, theoretical with worked example, wholly theoretical

4. สามารถจำกัดเป็นที่พิมพ์ทั่วไป ตั้งแต่ปี 1989 - ปัจจุบัน

ในการจำกัดทุกทางเลือกสามารถใช้ตรรอก and, or ร่วมด้วย

ผลการสืบค้นจะปรากฏดังแสดงในตารางที่ 2 และ ในการสืบค้นอาจพบบทความใน
วารสารอื่นที่สมาชิกมิได้นำอกรับ ดังนั้นหากต้องการบทความดังกล่าวต้องทำการสั่งซื้อ และไม่
สามารถขออุดหนุนทัดย่อ

ทางเลือกหน้าสารบัญ (Contents) สำนักพิมพ์นำหน้าสารบัญของวารสารที่สำนัก
พิมพ์จัดพิมพ์เผยแพร่โดยกำหนดเป็นกลุ่ม เรื่อง (Subject) ดังนี้

Please select a product suite

Marketing

Human Resources

Quality Management Information

Management Library & Information

Services Training & Education

General Management Property

Operations, Production & Economics Engineering

หากเลือก subject สมาชิกจะสามารถดูรายชื่อวารสารในสาขานั้น เช่น เลือก
marketing หน้าจะจะปรากฏรายชื่อวารสาร และสามารถสืบค้นและได้ผลตามตาราง 2

Journals in Product Suite

Marketing European

Journal of Marketing International

Journal of Bank Marketing International

Journal of Retail & Distribution Management

International Marketing Review

Journal of Business & Industrial Marketing

Journal of Consumer Marketing

Journal of Marketing Practice: Applied Marketing Science

Journal of Product and Brand Management

Journal of Services Marketing
Marketing Intelligence & Planning
Pricing Strategy & Practice

ทางเลือก **browse** สามารถเลือกดู ผู้แต่ง ชื่อเรื่อง วารสาร ที่มีการอ้างถึง (citation) ในฐานข้อมูลเช่นต้องการ **browse** ผู้แต่งหน้าจอปรากฏ

Author	Citations
Aaby, Nils-Erik	3
Aagaard, Lola	1
Aalders, Mark J.A.M.	2
Aaltio-Marjosola, Iiris	1
Aarons, Leslie	2

สามารถต้องการดูผู้แต่งคนใดเลือกรายการจะได้รายละเอียดทางบรรณานุกรมของบทความนั้นๆ หากบอกรับ/จัดซื้อวารสารรายการเดิมจะขอตุนหัดย่อและฉบับเต็มได้ หากมิได้บอกรับต้องสั่งซื้อ

ความคิดเห็น

การที่สำนักพิมพ์เสนอการบริการนอกเหนือจากรูปเล่ม โดยมี electronic media พร้อมบริการอินๆ ข้างต้น ผู้เขียนได้เสนอข้อได้เปรียบและเสียเปรียบดังนี้

1. ห้องสมุดที่เป็นผู้บอกรับวารสารจากสำนักพิมพ์หากยังไม่มีความพร้อมด้านคอมพิวเตอร์ เช่น มีเครื่องคอมพิวเตอร์ให้ผู้ใช้สืบค้นด้วย CD-ROM หรือเครือข่าย Internet ไม่เพียงพอ ผู้ใช้สามารถอ่านจากตัวเล่มทั้งฉบับปัจจุบันและย้อนหลังในรูปแบบวารสารเย็บเล่ม เช่นเดิม

2. ห้องสมุดสามารถติดตามการเผยแพร่วารสารได้ทันทีที่วารสารมีการจัดพิมพ์ เนื่องจากสำนักพิมพ์มีการจัดพิมพ์แบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งแต่เดิมต้องรอการจัดส่งจากสำนักพิมพ์เพียงอย่างเดียว

3. ลดภาระการจัดเก็บและการเฝ้าระวังการสูญหาย เนื่องจากสำนักพิมพ์จะจัดส่งวารสารฉบับย้อนหลังในรูป CD-ROM มาให้ โดยสำนักพิมพ์ได้นำหน้าสารบัญวารสารรายการที่สำนักพิมพ์เผยแพร่ตั้งแต่ปี 1989 นำเสนอใน CD-ROM รวมทั้งทำทางเลือกให้สามารถ Search, Browse ได้ด้วย เฉพาะวารสารที่บอกรับเท่านั้น จึงจะพบฉบับเต็ม นอกนั้นจะพบรายละเอียดโดยสรุป (Outline) หรือเฉพาะบรรณานุกรมเท่านั้น ดังนั้นการค้นหาที่ความวารสาร

ฉบับย้อนหลังทำได้รวดเร็วและตรงกับความต้องการของผู้ใช้ ขณะเดียวกันหากการสารฉบับได้สูญหายสามารถหาทดแทนได้ และเลิกระยะนับการเย็บเล่มต่อไป ซึ่งในความคิดเห็นของผู้เขียนเห็นว่าระบบการเย็บเล่มวารสารฉบับย้อนหลังมีข้อเสียดังนี้

3.1 การใช้วารสารฉบับที่รวมเย็บเล่มต้องรอผู้อื่นที่กำลังใช้ให้เสร็จก่อน

3.2 ระบบการสืบค้นวารสารค่อนข้างซับซ้อน ผู้ใช้เข้าถึงบทความค่อนข้างยาก และไม่ครอบคลุม

3.3 การสำเนาทำได้ไม่ชัดเจน เนื่องจากการเย็บเล่มที่หนาทำให้ไม่สามารถได้ช้อความส่วนที่ใกล้สันวารสาร

3.4 ปัจจุบันการเย็บเล่มวารสารค่อนข้างมีราคาสูง

4. ระบบการสืบค้นบทความทำได้รวดเร็ว ได้สารนิเทศจากบทความกว้างขวาง ครอบคลุมไม่เฉพาะวารสารที่บอกรับกับสำนักพิมพ์ ยังรวมวารสารอื่นๆ ที่สำนักพิมพ์เผยแพร่ ผู้ใช้บริการสามารถ Down load ข้อมูลฉบับเต็มได้ในกรณีที่ห้องสมุดเป็นสมาชิกการสารฉบับนั้น แต่หากไม่เป็นสมาชิกสามารถสั่งซื้อตามต้องการได้

แม้ว่าการเสนอวารสารด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์และระบบเครือข่ายจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นของการให้บริการสารนิเทศดังกล่าวมาแล้ว แต่ก็พบข้อเสียเบริญบางประการที่น่าจะได้รับการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดดังนี้

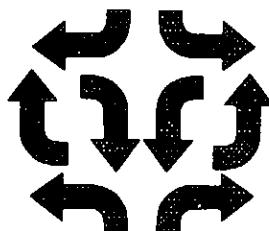
1. ความล่าช้าในการต่ออายุวารสาร จะทำให้การได้รับบริการสืบค้นทาง Internet ที่สำนักพิมพ์เสนอให้ภายใน 1 ปี นั้น ห้องสมุดได้ใช้ไม่เต็มตามระยะเวลาดังกล่าว เพราะห้องสมุดจะได้รับ Customer ID ก็ต่อเมื่อสำนักพิมพ์ได้รับการชำระค่าวารสารแล้วเท่านั้น ดังนั้นความรวดเร็วในการแจ้งหรือการเบิกจ่ายเงินเท่านั้นจึงจะทำให้การเป็นสมาชิกการสารจากสำนักพิมพ์คุ้มค่า

2. การประชาสัมพันธ์ให้ผู้ใช้ทราบเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้มีการค้นหาสารนิเทศจากฐานข้อมูลสำนักพิมพ์ทั้งในรูป CD-ROM และเครือข่าย Internet เพิ่มขึ้นจากสารนิเทศที่มีในห้องสมุด ในประเด็นนี้ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่าถ้าในห้องสมุดมีการประสานงานระหว่างผู้จัดทำวารสารกับผู้ให้บริการสารนิเทศไม่ดีเพียงพอ จะทำให้ผู้ใช้ไม่สามารถเข้าถึงสารนิเทศได้เลย ฝ่ายบริการสารนิเทศจะต้องทราบ Customer ID ทันที เพื่อสามารถสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลของสำนักพิมพ์

3. ห้องสมุดมีความจำเป็นต้องเพิ่มคอมพิวเตอร์ และการเชื่อมโยงระบบเครือข่าย เพื่อให้ผู้ใช้เข้าถึงสารนิเทศได้ในเวลาเดียวกัน หลายคน

4. การใช้สารนิเทศร่วมกัน ห้องสมุดแต่ละแห่งย่อมมีสิทธิ์ในการเข้าถึง JOURNALS-ONLINE ต่างกัน หากมีความร่วมมือกันโดยแจ้งให้ห้องสมุดอื่นๆ ได้ทราบจะช่วยให้การบริการสารนิเทศกว้างขวางขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด หากห้องสมุดต้องพิจารณาการบอกรับวารสารต่างประเทศจากสำนักพิมพ์ ควรพิจารณาถึงบริการที่สำนักพิมพ์เสนอโดยเฉพาะในด้าน Electronic Journal และ journals-online ประกอบด้วย นาจะทำให้การบอกรับคุ้มค่าและสิ่งที่สำคัญมากคือ การที่บรรณารักษ์ต้องดิดตามความก้าวหน้าทั้งทางเทคโนโลยีที่สำนักพิมพ์นำเสนอให้ทัน เพื่อ พัฒนาการบริการสารนิเทศต่อไป ผู้อ่านบทความท่านได้สนใจทดลองใช้ Journals-online ให้ เข้าไปลองทะเบียนใน web site ของ MCB UNIVESITY PRESS ตาม Internet Address ข้างต้น สำนักพิมพ์จะส่ง pass word ให้ทดลองใช้ 30 วัน เป็นโอกาสสำหรับบรรณารักษ์ที่ชوبดิดตาม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารนิเทศได้เป็นอย่างดียิ่ง

Lib_Sci
V12 N2P25

ระบบยืม-คืนอัตโนมัติ: มิติใหม่ของห้องสมุดยุคไอที

อรทัย วารีสอดاد

สาระสังเขป : บริการยืม-คืน เป็นงานหนึ่งของงานบริการ อันเป็นหัวใจสำคัญของห้องสมุด ซึ่งในยุคแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศนี้ ห้องสมุดได้มีการนำเอาระบบยืม-คืนอัตโนมัติเข้ามาใช้ ซึ่งบางระบบสามารถใช้งานได้ดี ในขณะที่บางระบบมีข้อจำกัด จากการประสบการณ์ของผู้เขียน จึงได้เสนอข้อที่ควรคำนึงถึงในเรื่องของระบบยืม-คืนอัตโนมัติไว้ด้วยประการ คือ การกำหนดเลขบาร์โค้ดและการทำบันดรsmithik, บริการยืม, บริการยืมคืน, บริการตรวจสอบการยืม-คืนด้วยตนเอง, และสุดท้าย คือ การสรุปรายงานสถิติ โดยอัตโนมัติ พร้อมทั้งตัวอย่าง

ถือเป็นมิติใหม่ในวงการห้องสมุด ที่ห้องสมุดต่าง ๆ พยายามนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการยืม-คืนหนังสือ นับเป็นก้าวย่างที่ 3 ต่อจากการจัดทำฐานข้อมูล และการบริการสืบค้นข้อมูล เท่าที่ผ่านมาในอดีต ห้องสมุดหลายแห่งพยายามศึกษาค้นคว้าและพัฒนาโปรแกรมต่างๆ เช่น การพัฒนาโปรแกรม CDS/ISIS การพัฒนาระบบบาร์โค้ด การใช้ภาษา C การใช้โปรแกรม Dbase III Plus ฯลฯ โดยศึกษาและทดลองใช้งานได้ผลดีในระดับหนึ่ง บางแห่งใช้ได้ดีถึงขั้นสามารถจัดจำหน่ายไปยังห้องสมุดอื่นๆ ได้

อย่างไรก็ตาม สำหรับกลุ่มห้องสมุดมหาวิทยาลัยนั้น ปัจจุบันได้ตัดสินใจซื้อโปรแกรมสำเร็จรูปจากต่างประเทศมาใช้ ในประเทศไทยมีโปรแกรมห้องสมุดสำเร็จรูปที่ขึ้นชื่ออยู่ 5 โปรแกรม คือ DYNIX, HORIZON (พัฒนามาจาก DYNIX), INNOPAC, VTLS, TINLIB ทุกรอบจะประกอบด้วยงานหลัก ๆ คือ งานวิเคราะห์และสร้างฐานข้อมูล (CATALOGING MODULE) งานสืบค้นข้อมูลอัตโนมัติ (OPAC MODULE) งานบริการยืม-คืน (CIRCULATION MODULE) โดยมีความมั่นคงร้อยละและความสามารถอันล้ำลึกในการที่ಡอกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้ใช้งานว่าสามารถตอบสนองความต้องการได้หรือไม่

บางระบบสามารถใช้งานได้ดีในเรื่องการยืม - คืน แต่มีข้อจำกัดในเรื่อง การวิเคราะห์และทำฐานข้อมูล

ในการบรรณาธิการนี้ยังกล่าวกันว่า งานบริการเป็นหัวใจสำคัญของห้องสมุด ควรจะซึ่งตอบหรือเกลี่ยดังนี้ ก็อยู่ที่ผู้ให้บริการซึ่งเป็นผู้ดำเนินการที่ให้บริการ ดังนั้นบริการที่ดี และทำให้ประทับใจมากที่สุดในความคิดของผู้เชี่ยญ คือ ผู้ให้บริการต้องยืมแย้มแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ดี เต็มใจให้บริการ ประกอบกับการบริการที่รวดเร็ว ถูกต้อง และสามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลา จุดสำคัญมาก ห้องสมุดยุคใหม่จะไปให้ถึงได้นั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญคือ คอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูปที่มีประสิทธิภาพ การฝึกอบรมบุคลากรให้คุ้นเคยกับระบบใหม่ และที่สำคัญคือการประสานงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ

ระบบยืม-คืนอัตโนมัติ (CIRCULATION MODULE)

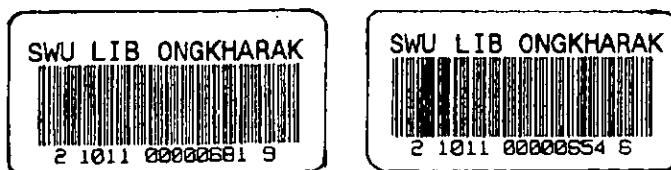
**** ควรคิดถึงอะไรเป็นอันดับแรก เมื่อจะเริ่มระบบยืม-คืนอัตโนมัติ ****

สิ่งสำคัญเริ่มแรกที่ต้องเตรียมการคือ การกำหนดเลขบาร์โค้ด (Barcode) สำหรับผู้ใช้ พร้อมทั้งการทำบัตรสมาชิกห้องสมุด

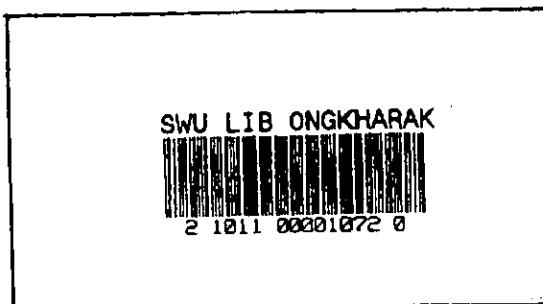
บาร์โค้ดที่ใช้ในงานห้องสมุดมี 2 ประเภท คือ เลขบาร์โค้ดประจำหนังสือแต่ละเล่ม และเลขบาร์โค้ดของสมาชิกห้องสมุด เลขบาร์โค้ดที่ใช้มีทั้งหมด 1.4 ตัว แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

- ◆ กลุ่มที่ 1 มีตัวเลข 1 ตัว ใช้เลข 2 สำหรับสมาชิกห้องสมุด และใช้เลข 3. สำหรับหนังสือ
- ◆ กลุ่มที่ 2 มีตัวเลข 4 ตัว เป็นเลขประจำหน่วยงาน
- ◆ กลุ่มที่ 3 มีตัวเลข 8 ตัว เป็นเลขประจำสมาชิกหรือเลขทะเบียนหนังสือ
- ◆ กลุ่มที่ 4 มีตัวเลข 1 ตัว เป็นเลข check digit ประจำเลขชุด

สำหรับการทำบัตรสมาชิกห้องสมุดนั้น วิธีที่พบว่าง่ายและรวดเร็วที่สุดคือ การติดบาร์โค้ดที่หลังบัตรประจำตัวนิสิต บัตรประจำตัวประชาชนหรือบัตรข้าราชการ หากต้องการความสวยงามอาจจะใช้โปรแกรมไมโครซอฟท์วินโดว์ 95 Thai Edition จัดพิมพ์บัตร ก็นับว่าสะดวก และรวดเร็วที่สุด

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์
บางนา
บางนา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์
_____ (บรองกาลักษ์)
ผู้มีสิทธิใช้บัตรติดผู้ที่มีชื่อตามบัตรนี้เท่านั้น

ตัวอย่างเลขบาร์โค้ดสำหรับสมาชิกและบัตรสมาชิกห้องสมุด

เมื่อได้เลขบาร์โค้ดของผู้ใช้ ขั้นต่อไป คือ การสร้างฐานข้อมูลสมาชิกห้องสมุด การป้อนข้อมูลใช้เวลาไม่เกิน 1 นาที ต่อ 1 ระเบียน ซึ่งสะดวกและรวดเร็วกว่า การทำทะเบียนผู้ใช้แบบเดิม ๆ ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับผู้ใช้ที่ควรพิมพ์เข้าฐานข้อมูลมีดังนี้

1	PATRON'S NAME	บุญโชค ศักดิ์ทัศนา	→ชื่อผู้ใช้
2	ID	391091022	→เลขประจำตัวนิสิต
3	FACULTY	1/ วิศวกรรมไฟฟ้า 2/ วิศวกรรมศาสตร์	→ภาควิชา →คณะ
4	ADVISOR	ยิน ประดิษฐ์	→อาจารย์ที่ปรึกษา
5	PATRON LOAN TYPE	นักศึกษาปริญญาตรี	→ประเภทผู้ใช้
6	PATRON STAT CLASS	UNDERGRADUATE	→ประเภทผู้ใช้ สำหรับการทำสกัด
7	BORROWER'S CARD N	21011000008203	→เลขบาร์โค้ดผู้ใช้

8	ALT ADDRESS	1/ ถีก2 ห้อง528 2/ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์	→ ที่อยู่ที่จัดต่อได้
9	ALT CITY, STATE	นครนายก	
10	ALT ZIP CODE	26120	
11	ALT PHONE	1/ 01-4525200 2/ 044-830206	→ เบอร์โทรศัพท์
12	ADD/MOD/EXP	1/ → วันที่ป้อนข้อมูล โปรแกรมจะบันทึกให้อัตโนมัติ 2/ → วันที่แก้ไขข้อมูล โปรแกรมจะบันทึกให้อัตโนมัติ 3/ 11 OCT 97 → วันหมดอายุของบัตร	
•	LAST USE	→ วันเดือนปีที่ใช้ครั้งสุดท้าย โปรแกรมจะบันทึกให้อัตโนมัติ	
•	USE / PAST USE	→ จำนวนครั้งที่ใช้ โปรแกรมจะบันทึกให้อัตโนมัติ	
•	AGENC	SWUO	→ ชื่อห้องสมุด โปรแกรมจะบันทึกให้อัตโนมัติ
16	NOTES		→ หมายเหตุ
17	KEY IN BY / DATE	1/ Aura	→ ชื่อผู้ป้อนข้อมูล
18	DATE APPROVED	20 JUN 97 2/ 11 JUL 96	→ วันที่ต่ออายุบัตร → วันที่ป้อนข้อมูล

** การต่ออายุบัตร (Renew) **

โปรแกรมจะเตือนทุกครั้งที่พบว่าบัตรสมาชิกหมดอายุแล้ว ควรต่ออายุบัตรก่อน ให้ผู้ใช้ยืนยันสิืออกไป นอกจากนี้ยังเป็นการตรวจสอบและปรับปรุงข้อมูลผู้ใช้ให้ทันสมัยตลอดเวลา เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับ ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์

** บริการยืม (Checkout) **

ผู้ใช้เพียงแต่แสดงบัตรสมาชิกพร้อมหนังสือที่ต้องการยืม เจ้าหน้าที่จะใช้เครื่องอ่านบาร์โค้ด อ่านบาร์โค้ดที่บัตรสมาชิกเป็นอันดับแรก และวิจัยอ่านบาร์โค้ดที่หนังสือ เมื่อขั้นตอนการยืมเสร็จสิ้น จะปรากฏหน้าจอดังนี้

SWU LIBRARY-Ongkharak

Circulation

CHECKOUT & RENEWAL

ເກຕຈນາງ ກອງເນີຍນ 2 1011 00001 9192 1227

2	BARCODE	TITLE	DUE DATE	TIME
	00010 6146	ชลศาสตร์ = Hydraulics /	15 OCT 97	*
	00002 8076	Microsoft Window 95	15 OCT 97	*
<- - ENTER BARCODE				

เจ้าหน้าที่สามารถตรวจสอบได้ทันทีว่า ผู้ใช้เคยยืมหนังสือไปกี่เล่มและเมื่อไรบ้าง กำหนดส่งเมื่อไร ถ้าเป็นวันหยุด โปรแกรมจะหลีกเลี่ยงวันกำหนดส่ง โดยเลื่อนออกไป 1 วัน เช่น วันกำหนดส่งหนังสือ คือ วันพุธที่ 23 ตุลาคม แต่บังเอญตรงกับวันปิยมหาราช ห้องสมุดปิดบริการ โปรแกรมจะเลื่อนวันกำหนดส่งออกไปเป็นวันศุกร์ที่ 24 ตุลาคม

นอกจากนี้โปรแกรมยังสามารถตรวจสอบได้ว่าผู้ใช้มีประวัติและพฤติกรรม การยืม-คืน ที่ผ่านมาอย่างไรบ้าง เช่น คืนหนังสือเกิดกำหนดบอยครึ่ง เดยกำหนดหนังสือหาย เดยกำหนดหนังสือชำรุด เป็นต้น

ในกรณีที่ผู้ใช้มีภาระหนี้สินที่ยังไม่ได้จัดการ เช่น ค้างค่าปรับ ค้างส่งหนังสือ ทำหนังสือหาย ฯลฯ โปรแกรมจะคำนวณเงินค่าปรับต่าง ๆ ให้ และที่สำคัญคือ โปรแกรมจะไม่ยอมให้ผู้ใช้ยืมหนังสือเล่มใหม่อีกไป จนกว่าจะจัดการชำระหนี้สิน ให้เรียบร้อย

SWU LIBRARY-Ongkharak

Circulation

CHECKOUT & RENEWAL

อรทัย วารีสอาด

2 1011 00000 9433

656

# Overdue = 1	# Lost = 1	\$ Due = 375.00	
# REASON	TITLE	DUEDATE	BAL
1 Overdue - still out	Information sources in enginee	18 SEP 97	
2 Charges - overdue	Chemical engineering	14 SEP 97	75.00
3 Charges - lost	Thermodynamics /	01 SEP 97	300.00

#, Override, Quit, Payment, Waive, Add, History, Call # / Price, <Rtn> :

** ยืมด่วน !!! (Fast add checkout) **

กรณีที่หนังสือนั้นเป็นหนังสือใหม่ที่ยังไม่ได้ดำเนินการนำข้อมูลใส่ฐานข้อมูล ผู้ใช้มีสิทธิ์ที่จะยืมออกได้ โดยใช้บริการยืมด่วน เพียงแค่ติดบาร์โค้ดที่หนังสือนั้นให้เรียบร้อยแล้วใช้เครื่องอ่านบาร์โค้ด จะปรากฏหน้าจอสำหรับใส่ข้อมูลสำคัญของหนังสือที่ต้องการยืม ดังตัวอย่าง

SWU LIBRARY-Ongkharak

Circulation

CHECKOUT & RENEWAL

อธิบาย วาระสณาด

BARCODE	:	3 1011 00007 9244	→ เลขบาร์โค้ด
TITLE	:	พลังงานบีวีเดลีร์	→ ชื่อหนังสือที่ต้องการยืม
COLLECTION	:	หนังสือที่ให้ยืมด่วน	→ สามารถกำหนดหัวสือด้วยมือ ช่วยประหยัดเวลาในการพิมพ์
CALL #	:		
ITEM TYPE	:	Book	→ ประเภทหนังสือที่ยืม

<CR>, File, Quit :

** บริการคืน (*CheckIn*) **

การคืนหนังสือด้วยระบบอัตโนมัติในปัจจุบัน ผู้ใช้ไม่จำเป็นต้องใช้บัตรสมาชิก ผู้ใช้สามารถส่งคืนหนังสือโดยการหย่อนไว้ที่ตู้รับคืนหนังสือ (Book Return) ได้ตลอด 24 ชั่วโมง หรือส่งคืนทางไปรษณีย์ โปรแกรมสามารถตรวจสอบการคืนหนังสือได้ โดยสามารถให้รายละเอียดเกี่ยวกับผู้ยืมหนังสือเล่มนั้น ๆ ได้แก่ ชื่อผู้ยืม ชื่อหนังสือ วันกำหนดส่ง และที่สำคัญ คือ หากผู้ใช้ยืมหนังสือไปเกินกำหนด โปรแกรมจะแสดงข้อมูลแจ้งให้ทราบว่า ผู้ใช้ยืมหนังสือไปเกินกำหนดกี่วัน และคิดเป็นค่าปรับเท่าไร ผู้ใช้สามารถจ่ายค่าปรับได้ ที่หน้าจอหน้าหนังสือมาคืนที่เคาน์เตอร์ หรือจะไปจ่ายเงินเมื่อยืมหนังสือในคราวต่อไปก็ได้

นอกจากนี้ โปรแกรมยังสามารถตรวจสอบการคืนหนังสือ โดยกำหนดวันย้อนหลังได้ สำหรับใช้ในการตัดห้องสมุดปิดบริการ หรือไม่สามารถนำหนังสือมาส่งคืนได้ภายในวันนั้น

ตัวอย่างหน้าจอ เมื่อเข้าดูบัญชีกู้ยืม

SWU LIBRARY-Ongkharak

Circulation

บริการดูบัญชี

วันที่ดูบัญชี => 9 OCT 97

ข้อมูลหนังสือ

ไสรหัสบาร์โค้ดหนังสือ 3 1011 00002 3630

ชื่อ : อรุณรัตน์ วรรธนารัตน์

ID # : 656

ชื่อเรื่อง : Mechanical engineering

กำหนดวันส่ง : 8 OCT 97

DAYS : 1

FINE : 5.00

Payment, <Ret>

→ ผู้ใช้สามารถจ่ายค่าปรับที่หน้าจอได้ หรือไปจ่ายตอบอิมคิงต่อไป

**บริการตรวจสอบการยืม-คืนด้วยตนเอง (Review patron record) **

ผู้ใช้สามารถตรวจสอบการยืม-คืน ตลอดจนภาระหนี้สิน ได้ด้วยตนเอง จากเครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับค้นคืนข้อมูล (OPAC) โดยใส่เพียงเลข 5 ตัวท้ายของเลขบาร์โค้ดบัตรสมาชิก พร้อมทั้งพิมพ์ชื่อเจ้าของบัตร ผู้ใช้ก็สามารถเปิดดูข้อมูลการยืม-คืนของตนเองได้โดยไม่จำเป็นต้องพึงเจ้าหน้าที่ห้องสมุด

ตัวอย่างหน้าจอสำหรับสืบค้นข้อมูลของห้องสมุดมหาวิทยาลัยศรีบูรพาวิทย์ (OPAC)

ห้องสมุด มหาวิทยาลัยศรีบูรพาวิทย์

© องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บริการสืบค้นข้อมูลอัตโนมัติ

SWU LIBRARY - Ongkharak

OPAC MODULE

Please select one of the search methods listed below:

1. AUTHOR
2. TITLE
3. Title keyword
4. SUBJECT
5. SERIES
6. ISBN
- 7. REVIEW Patron Record**
8. CHANGE LANGUAGE
9. Quit searching

Enter your selection (1-9) and press <Rtn> :

Commands: ? = Help, BB = Bulletin Board

SWU LIBRARY - Ongkharak

OPAC MODULE

REVIEW PATRON RECORD

For corrections or concerns, please see library staff.

1. Blocks → ตรวจสอบว่ามีการหักสิบหรือไม่
2. Items checked out → ดูว่าอิมพั้งสิอองได้ ก้าหนดลังเมื่อไร
3. Patron's information → ดูว่าบันทึกนัดก้าหนดเมื่อไร
4. Quit

Select an option above or a command below :

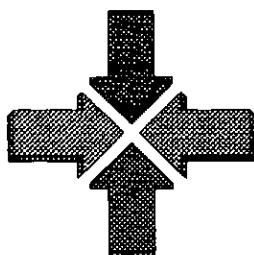
Commands : SO = Start Over, B = Back, . ? = Help

**** สรุปรายงานสถิติ (Statistical reports) ****

นอกจากบริการยึม-คืน อิ ก งานหนึ่งซึ่งนับว่าสูงมากและซุกจิกมาก คืองานเก็บรวมรวมและคำนวณสถิติงานบริการยึม-คืน งานนี้คอมพิวเตอร์ช่วยได้มาก ทั้งความละเอียดความถี่ถ้วน ถูกต้องและแม่นยำ สามารถนับสถิติการยึม-คืนโดยแยกตามประเภทหนังสือ สถิติการคืนกินกำหนด สถิติค่าปรับเกินกำหนด สถิติค่าหนังสือหาย สถิติการจองหนังสือและสถิติจำนวนผู้ใช้ที่มาทำบัตรสมาชิก

สรุป

ความมหัศจรรย์ของระบบการยึม-คืนอัตโนมัติในห้องสมุดบุคคลใจที่จะทรงประสิทธิภาพ และทำงานได้อย่างสมบูรณ์นั้น ถือว่าต้องขึ้นอยู่กับสมองและมือทั้งสองข้างของบุคลากรห้องสมุด ซึ่งเป็นทั้งผู้ปฏิบัติงานและผู้ออกแบบคำสั่งให้เครื่องทำงานตามที่ต้องการ เครื่องคอมพิวเตอร์ก็คือเครื่องจักรกลประเภทหนึ่ง ถ้าไร้คำสั่ง เครื่องก็ไม่สามารถทำงานได้ ดังนั้นบุคลากรห้องสมุดควรได้รับการฝึกอบรมให้เกิดความคุ้นเคยกับเครื่องคอมพิวเตอร์ ตลอดจนคำสั่งต่าง ๆ รวมทั้งฝึกฝน และเรียนรู้ลักษณะหน้าจอที่แสดงข้อมูล จากประสบการณ์พบว่าข้อผิดพลาดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้น ส่วนใหญ่เกิดจากคนป้อนข้อมูลผิดพลาดหรือใช้คำสั่งไม่ถูกต้องเครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นเพียงเครื่องมือหรืออุปกรณ์ชั้นหนึ่งที่ช่วยในการทำงานให้รวดเร็วขึ้น ถูกต้องแม่นยำมากขึ้น และใช้งานน้อยลง อย่างไรก็ตามคอมพิวเตอร์ยังคงเป็นสิ่งมหัศจรรย์ที่เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับห้องสมุดในยุคปัจจุบัน ซึ่งได้รับผลกระทบจากการจำกัดอัตรากำลังของรัฐบาล เมื่อเป็นเช่นนี้จะไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะซ่อมบำรุง แต่เราต้องมีความตระหนักรู้และเข้าใจการทำงานของระบบ ไม่ใช่แค่การซ่อมแซม แต่เป็นการดูแลรักษาให้ระบบทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย ดังนั้น ห้องสมุดจึงต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการใช้งานและดูแลระบบอย่างมีประสิทธิภาพ

อภินันทนาการจาก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บุษรี ตรีโลจบุรุวงศ์

อภินันทนาการจาก

สกุล “ชนะกานนท์” และ เงิงกลิ่นจันทร์

อภินันทนาการจาก

สกุล “ศรีวาระกุล” และ อินกรประสิทธิ์

ห้องสมุดทั่วโลกมีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน¹

กรพินธ์ กองคำ

สาระสังเขป : บทความนี้จะศึกษาว่า ข้อมูลทั่วโลกมีส่วนเกี่ยวข้องกับห้องสมุดออนไลน์ในห้องถินอย่างไร องค์ประกอบของข้อมูลที่ว่าจะรวมถึงการสื่อสารทางไกลทั่วโลก และมาตรฐานในการสื่อสารในส่วนขององค์ประกอบของห้องถิน และสำหรับข้อมูลที่สำคัญ ๆ ศึกษาห้องสมุดต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นต้องใช้ภาษาหลายภาษาเพื่อการสื่อสาร ความสามารถในการสื่อสารของระดับภูมิภาค และศึกษาการตอบสนองของข้อมูลทั่วโลกสำหรับห้องสมุดออนไลน์ในห้องถิน

1. บทนำ

10 ปีสุดท้ายของศตวรรษที่ 20 ข้อมูลข่าวสารทั่วโลกเพิ่มขึ้นอย่างมากมาย มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วในด้าน อินเตอร์เนต และ เวิลด์ ไวด์ เว็บ ส่วนคอมพิวเตอร์ก็พัฒนาไปพร้อมกับอินเตอร์เนตด้วย ทำให้มีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น จอห์น เนสบิตต์(John Naisbitt) กล่าวไว้ว่าในบทความชื่อ Global Paradox ว่า คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ โทรทัศน์ ต่างก็ส่งเสริมสนับสนุนกัน ทำให้ความสามารถของการสื่อสารมีมากขึ้น และก่อสร้างต่อไปอีกว่า เพาะการสื่อสารทางไกลได้ถูกปฏิรูปขึ้นใหม่ ทำให้มุ่งเน้นไปในโลกสามารถติดต่อกันได้ ไม่ว่าจะอยู่ที่ใด หรือ ทำอะไรอยู่ก็ตาม จะทราบถึงกันหมด ขณะที่เศรษฐกิจของทั่วโลกกำลังจะส่งผลกระทบต่อกัน ข้อมูลเรื่องราวของแต่ละคนจะมีคุณค่ามากขึ้น ข้อมูลจากห้องสมุดจะเป็นส่วนที่สำคัญที่สุด อันจะมาเกี่ยวข้องกับเครือข่ายของโลก ในทางกลับกัน ข้อมูลของทั่วโลกจะส่งผล หรือมีประโยชน์ต่อบุคคลด้วย

ห้องสมุดของแต่ละแห่งยังงาน จะมีฐานข้อมูลเฉพาะของเข้า จะเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า

¹ แปลและเรียบเรียงจาก Tebbets, Diane R. "Global Implications for Local Automation".

ของนักวิจัย นักวิชาการ นักศึกษา และบุคคลที่สนใจให้ไว้ การสื่อสารทางไกลจะเชื่อมโยงห้องสมุดเหล่านี้ให้เป็นเครือข่ายเดียวกัน ดังนั้นห้องสมุดแต่ละแห่งจะมีระบบอัตโนมัติ เพื่อดึงข้อมูล จากแหล่งอื่น ๆ ผ่านเครือข่ายเหล่านี้ได้ เพราะฉะนั้นห้องสมุดท้องถิ่นต่าง ๆ จึงกล้ายเป็นห้องสมุดที่มีความสมบูรณ์มากขึ้น ทำให้ห้องสมุดทุกแห่งเป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลทั่วโลกเช่นกัน

2. ภูมิหลัง

ด้วยเหตุที่ข้อมูลข่าวสารทั่วโลกมีเพิ่มขึ้นอยู่เรื่อย ๆ ทำให้ธุรกิจที่เกี่ยวกับระบบข้อมูลข่าวสารมีการปรับปรุงธุรกิจให้สอดคล้องกับวิัฒนาการใหม่ที่เกิดขึ้น ดังนั้นผู้ค้ารายย่อยจะต้องขยายขอบข่ายหน่วยงานของตนเองให้ใหญ่ขึ้น

ในช่วง 10 ปีแรกของการพัฒนา บริษัทผู้แทนจำหน่ายระบบห้องสมุดจะทำเพียงแค่ในประเทศของตน เช่นในสหรัฐอเมริกาจะทำเฉพาะระบบห้องสมุดในメリเคนา บริษัทในแคนาดาจะทำเฉพาะระบบห้องสมุดในแคนาดา ส่วนแคนบูร์จะทำเฉพาะระบบห้องสมุดในบูร์เก่านั้น แต่ปัจจุบันผู้ค้าเหล่านี้ได้พัฒนาธุรกิจของตนให้กว้างขึ้น โดยจะขยายธุรกิจไปยังประเทศอื่นด้วย เช่น บริษัท Innovative Interface Inc. (III) จะทำให้อเมริกาเหนือ ช่องกง ออสเตรเลีย ส่วนอีกระบบหนึ่ง คือ VTLS เป็นระบบที่ครอบคลุมแคนบูร์ เอเชีย อเมริกา และระบบ Ex Libris' Aleph จะครอบคลุมในบูร์ อเมริกาเหนือ อิสราเอล ที่กล่าวมาเป็นเพียงส่วนหนึ่งของผู้ทำธุรกิจเกี่ยวกับระบบข้อมูลข่าวสาร เมื่อมีการแข่งขันมากขึ้น แต่ละบริษัทจึงต้องมีการผลิตระบบใหม่ ๆ ขึ้นมา ในขณะเดียวกันบรรณาธิการจะต้องพิจารณาด้วยว่าจะใช้ระบบใด เพื่อให้ตรงตามที่ต้องการและสามารถที่จะติดต่อกับเครือข่ายทั่วโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. องค์ประกอบของเครือข่ายระดับโลก

3.1 เครือข่าย

การพัฒนาของเครือข่ายการสื่อสารทางไกลมีเพิ่มมากขึ้น ทำให้ข้อมูลมีความสำคัญตามไปด้วย ความสามารถในการติดต่อสื่อสารระหว่างห้องสมุดทั่วโลก จะใช้เวลาอ่อนบลง อย่างไร ก็ตาม แมริลิน เกล เมสัน (Marilyn Gell Mason) ได้กล่าวว่า การที่จะติดต่อสื่อสารกันทั่วโลก ต้องอาศัยมาตรฐานของข้อมูลทางบรรณาธิการ การเข้าถึงข้อมูล และความสามารถของห้องสมุดที่จะให้บริการกับผู้ใช้ได้ทันท่วงที ในขณะที่ห้องสมุดท้องถิ่นต่าง ๆ ต้องหาวิธีการที่จะเข้าถึงข้อมูล ส่วนเครือข่ายก็จะต้องพัฒนามาตรฐานของ โปรโตคอล (Protocol) เพื่อที่จะให้ห้องสมุดติดต่อกันได้สะดวกขึ้น คอมพิวเตอร์ต่างชนิดกันจะทำหน้าที่ต่างกัน เช่น มีแฟ้มข้อมูล ต่างกัน คำสั่งอื่น ๆ ต่างกัน ถ้าจะให้แฟ้มข้อมูลจากคอมพิวเตอร์เครื่องหนึ่ง สามารถใช้กับคอมพิวเตอร์อีก

เครื่องหนึ่งได้ จำเป็นต้องมีข้อตกลงในการใช้ข้อมูล ว่าต้องใช้อย่างไรและใช้ข้อมูลส่วนใดบ้าง

เมื่ocomพิวเตอร์ 2 ระบบ ติดต่อเข้าไปยังคอมพิวเตอร์ของเครือข่าย ก็จะติดต่อได้โดย การแลกเปลี่ยนข้อความซึ่งกันและกัน เพราะฉะนั้นโครงสร้างของ Network Message ก็จะแตกต่างกันไปในเครือข่ายต่างๆ ดังนั้น การตกลงที่จะติดต่อสื่อสารกัน ต้องตกลงในส่วนของ Network Message ด้วย ซึ่งข้อตกลงเหล่านี้ จะกล้ายมาเป็น โปรโตคอล เพื่อที่จะสื่อสารระหว่างกัน สรุป ได้ว่าในโลกแห่งการสื่อสาร อุปกรณ์ที่ใช้สื่อสารต้องมีมาตรฐานเดียวกัน

3.2 มาตรฐาน

เมื่อกล่าวถึงเรื่องมาตรฐาน มีอยู่ 3 ประการที่ควรพิจารณา ประการแรก คือ ในส่วนของการเชื่อมต่อเครือข่าย ซึ่งมีมาตรฐานในการติดต่อ (Protocol) ที่สำคัญๆ อยู่ 2 มาตรฐานด้วยกัน คือ OSI และ TCP/IP OSI เป็นคำย่อของคำว่า Open Systems Interconnection ซึ่งเป็นแบบในการสร้างเครือข่ายที่เป็นมาตรฐานให้กับผู้ที่ต้องการสร้างเครือข่าย หรืออุปกรณ์ที่จะใช้งานกับเครือข่าย มาตรฐานนี้ถูกกำหนดขึ้นโดยองค์กรมาตรฐานสากล หรือที่รู้จักในนาม ISO ตามที่ โฮล์ม (Holm) ได้กล่าวไว้ว่า การให้บริการ OSI เป็นแบบในการสร้างเครือข่าย และมาตรฐานในการติดต่อที่หลากหลายมาก แต่ยังไม่ได้มีการใช้อย่างกว้างขวางของพอ ส่วน TCP/IP ย่อมาจากคำว่า Transmission Control Protocol/Internet Protocol ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในเครือข่ายของกระหวงกลาโหม สหรัฐอเมริกา เครือข่ายดังกล่าวมีชื่อว่า ARPANET ต่อมา TCP/IP จึงกลายมาเป็นมาตรฐานในการติดต่อสำหรับอินเทอร์เน็ต การที่อินเทอร์เน็ตขยายวงกว้างมากขึ้น ทำให้ TCP/IP ถูกนำไปใช้ในโลกด้วยเช่นกัน เครือข่ายบางเครือข่ายยังคงใช้มาตรฐานการสื่อสารแบบ OSI ซึ่งมีความจำเป็นที่ว่า ทั้ง 2 มาตรฐานนี้จะต้องให้ข้อมูลเชื่อมกันได้

เป็นเวลานานมาแล้วที่ผู้ใช้จะใช้ TCP/IP หรือ OSI หรือทั้ง 2 อย่างร่วมกัน ในการที่จะนำ 2 มาตรฐานนี้มาเชื่อมกัน จำเป็นที่จะต้องมีอุปกรณ์อาร์ดแวร์ หรือ ซอฟท์แวร์ที่เป็นมาตรฐาน ซึ่งทำหน้าที่แปลงระเบียบวิธีในการสื่อสารผ่านเครือข่ายที่แตกต่างกัน ให้สามารถสื่อสารกันได้ หรือเรียกว่า ประตูเชื่อมต่อ หรือ Gateway อย่างเช่น Gateway ของจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ใช้สำหรับส่งผ่านจดหมายระหว่างเครื่องที่ใช้เครือข่าย OSI ซึ่งใช้ X.400 เป็นมาตรฐานในการติดต่อกับอินเทอร์เน็ต ที่ใช้ SMTP (Simple Mail Transfer Protocol)

ประการที่สองที่ควรพิจารณาในเรื่องของมาตรฐาน คือ มาตรฐานในการใช้คำสั่งเกี่ยวกับเรื่องฐานข้อมูล มาตรฐานการบันทึกข้อมูลในรูปอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งได้รับการพัฒนาขึ้นมาจะเห็นได้จากการในส่วนของห้องสมุดและสารนิเทศ เป็นที่รู้จักกันในนาม MARC (Machine Readable Cataloging) มาตรฐานนี้เริ่มมีขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1960 ถึง ค.ศ. 1969 ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา และพัฒนาเป็น USMARC ในประเทศไทยอังกฤษได้มีการพัฒนามาตรฐานการลงราย

การบรรณานุกรมแบบนี้ เช่นกัน โดยใช้ชื่อว่า UKMARC ส่วนในประเทศอื่น ๆ ก็ได้พัฒนารูปแบบของ MARC เช่นกัน นอกจากนี้ IFLA ได้มีการพัฒนา MARC โดยให้ชื่อว่า UNIMARC ยูเนสโก ได้พัฒนามาตรฐานการลงรายการบรรณานุกรมที่ชื่อว่า CCF/B (ย่อมาจาก Common Communication Format for Bibliographic Materials) สิ่งนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่ห้องสมุดแต่ละแห่งจะคิดรูปแบบที่ให้สามารถทำงานได้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

ซิมมอนส์ (Simmons) ได้กล่าวไว้ในบทความดอนหนึ่ง ในวารสาร Program ว่า ห้องสมุดแต่ละแห่งที่ออกแบบ MARC ขึ้นมา จะต้องออกแบบเพื่อให้ดัดต่อ กับห้องสมุดได้ทั่วโลก เพราะฉะนั้นการที่จะพัฒนาแหล่งข้อมูลทั่วโลก สิ่งที่จำเป็นที่สุด คือ ต้องพัฒนาให้เชื่อมต่อกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ได้ เชื่อมต่อกับคอมพิวเตอร์ได้ และต้องส่งผ่านข้อมูลได้ ดังนั้นมาตรฐานที่กำหนดขึ้นมาันก็เพื่อที่จะให้ทำสิ่งเหล่านี้ได้ การที่จะสามารถสื่อสารทางไกลกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ห้องสมุดต่างๆ ที่ต้องสามารถเข้าถึงได้ ในการติดต่อสื่อสารข้อมูลที่มีอยู่มากมายในปัจจุบัน

ประการที่สาม ที่จำเป็นจะต้องพิจารณา ก็คือ การใช้ MARC ใน การสืบค้นข้อมูล ใน สหรัฐอเมริกา มาตรฐานการสืบค้นข้อมูลได้พัฒนาขึ้นมาก เช่น Z39.50 เป็นมาตรฐานการสืบค้นข้อมูลในรูปแบบ การทำงานแบบลูกข่ายกับแม่ข่ายส่งข้อมูลถึงกัน (Client/Server) ถ้าห้องสมุดข่ายและแม่ข่ายยินยอมที่จะใช้มาตรฐานเดียวกัน ก็จะสืบค้นกันได้ แม้ว่าจะมีห้องต่างกันก็ตาม มาตรฐานในการสืบค้นที่กำหนดขึ้นมาัน ทำขึ้นเพื่อที่จะสืบค้นข้อมูลได้ภายในเครือข่ายเดียวกัน องค์กรมาตรฐานสากล (ISO) วางแนวทางมาตรฐานการสืบค้นและค้นคืนข้อมูล (SR) ขึ้น ซึ่งแนวทางนี้จะประสบผลสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อ การปรับเปลี่ยนมาใช้มาตรฐานเดียวกัน โดยทุกแห่งจะต้องใช้มาตรฐานการสืบค้นและค้นคืนข้อมูลบนมาตรฐานของ Z39.50 มีการสืบค้นข้อมูลอิกวิธีหนึ่งที่ ประเทคโนโลยีได้ให้บริการอยู่ เรียกว่า SCAN ซึ่งถูกแนะนำให้ปรับมาอยู่ในมาตรฐานของ Z39.50 ทั้งหมดนี้คือเป้าหมาย เพื่อที่จะให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการสืบค้นข้อมูลทั่วโลก

4. สิ่งที่ควรพิจารณาในห้องสมุดแต่ละแห่ง

มีอยู่ 3 เรื่องด้วยกัน คือ ในเรื่องฐานข้อมูล ความต้องการในการสื่อสารหลายภาษา และ การเชื่อมเครือข่ายของห้องสมุดแต่ละแห่งในภูมิภาคนั้น ๆ

4.1 ฐานข้อมูล

ฐานข้อมูลของห้องสมุดแต่ละแห่งจะมีเอกลักษณ์ของตัวเอง ข้อมูลจะเน้นหนักไปใน ท้องถิ่นนั้นๆ ในอนาคต เมื่อมีงบประมาณเพิ่มขึ้น ก็สามารถจะพัฒนาฐานข้อมูลจากที่มีอยู่ใน เครือข่ายคอมพิวเตอร์ ให้เป็นข้อมูลที่สมบูรณ์โดยจัดเก็บเป็นข้อมูลรวมขององค์กร คอมพิวเตอร์รุ่น

เก่า โปรแกรมแบบเก่าจะได้รับการพัฒนาให้ใหม่ ทันสมัยขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้น ข้อมูลขององค์กร โดยเฉพาะถ้าเป็นบรรณานุกรม ควรปรับมาให้เป็นแบบระบบใหม่ เพื่อให้ใช้ได้ต่อไปนานๆ เมื่อจะสร้างระบบฐานข้อมูล ควรสร้างให้เป็นระบบมาตรฐานที่สามารถติดต่อกับเครือข่ายอื่น ๆ ได้ เมื่อจะซื้อระบบห้องสมุดอัตโนมัติมาใช้ในห้องสมุด ต้องดูว่าเข้ากับระบบ MARC ได้หรือไม่ เวลาจะซื้อต้องศึกษาว่าระบบนั้นดำเนินการอย่างไร เพื่อให้แน่ใจว่าซื้อแล้วไม่สูญเปล่า และต้องพัฒนาระบบได้ในอนาคต และเชื่อมตอกับระบบต่างๆ ในปัจจุบันได้

4.2 ความต้องการในการสื่อสารได้หลายภาษา

ในสภาวะที่ข้อมูลทั่วโลกจะต้องติดต่อกัน เรื่องของภาษาและเครื่องมือที่ใช้ เป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งอุปกรณ์ที่ใช้ติดต่อจะต้องสามารถดึงข้อมูลจากภาษาต่างๆ เข้ามาในเครื่องคอมพิวเตอร์ที่เราใช้ได้ เช่น ข้อมูลจากอินเตอร์เน็ต ซึ่งมีข้อมูลให้มากมาก อย่างไรก็ตาม เรื่องของภาษาในปัจจุบันยังเป็นอุปสรรคอยู่ อุปสรรคที่สำคัญในการจัดเก็บข้อมูลและสืบค้นสารนิเทศ โดยใช้คอมพิวเตอร์ ระบบ OPAC สามารถที่จะทำส่วนนี้ได้ สามารถสืบค้นได้จากทุกแหล่งข้อมูล รวมทั้งซื้อเรื่อง สารนาญ

ประเทศทางยุโรป โดยเฉพาะประเทศที่มีภาษาหลายภาษาใช้ภายในประเทศ ปัจจุบันสามารถสืบค้นผ่านกันได้ ที่กรุงบรัสเซล มีห้องสมุดที่ชื่อว่า Royal Library สามารถสืบค้นข้อมูลได้ 3 ภาษา คือ ภาษาอังกฤษ ดัช และฝรั่งเศส การเก็บและสืบค้นข้อมูลได้หลายภาษา ในแต่ละเชิงและแฟร์ก้า มีความต้องการเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ห้องสมุดแต่ละแห่ง จะต้องมีเครื่องมือ มีระบบ ที่จะสามารถทำสิ่งนี้ได้ รวมถึงระบบห้องสมุดอัตโนมัติที่ขยายอยู่ด้วย สิ่งที่ซับซ้อนในเอเชียและแฟร์ก้า ไม่ได้ใช้อักษรโรมันในภาษาของเข้า เพราะฉะนั้นเมื่อจะซื้อคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในห้องสมุดควรจะพิจารณา ถึงความสามารถในการที่จะใช้ได้หลายภาษา ด้วย

การทำรายการของวัสดุต่าง ๆ ที่ไม่ได้ใช้ด้วยอักษรโรมัน ขณะนี้เป็นสิ่งที่ซับซ้อนมาก นักวิจัยในอเมริกา กำลังประสบกับปัญหานี้ จึงพยายามที่จะปรับให้ภาษาต่างๆ เป็นรูปแบบทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อจะสามารถใช้ด้วยกันได้ เพราะข้อมูลที่มีอยู่ในห้องสมุดตามท้องที่ต่างๆ ทั่วโลก มีคุณค่ามหาศาล ควรจะสามารถนำไปสู่ที่อื่นๆ ได้ โดยผ่านทางเครือข่ายทั่วโลก การศึกษาด้านภาษาหลายภาษา เป็นการลดอุปสรรคของการติดต่อสื่อสารทั่วโลก ปัจจุบันมีระบบทางด่วนข้อมูลซึ่งกำลังให้บริการอยู่ สามารถใช้ได้อย่างแพร่หลายทั่วโลก และใช้ได้หลายภาษา ด้วย ผู้ใช้ที่มีอุปกรณ์ที่ทันสมัยก็สามารถเชื่อมตอกับทางด่วนข้อมูลได้

4.3 การเชื่อมเครือข่ายของห้องสมุดแต่ละแห่งในภูมิภาค

แม้ว่าอินเตอร์เน็ตจะสามารถติดต่อได้เกือบทั่วโลกใน 137 ประเทศ และอัตราการ

เพิ่มของผู้ใช้ดูก่อประมาณ 1 ล้านราย ต่อ 1 เดือน ผู้ใช้ในห้องกินต่าง ๆ ก็ใช้อินเตอร์เน็ตกันอย่างแพร่หลาย แมริลิน เกล เมสัน (Marilyn Gell Mason) ได้กล่าวว่า การเชื่อมโยงห้องสมุดต่าง ๆ ทั่วโลกจะสามารถให้ข้อมูลกับการพัฒนาห้องสมุดอย่างจริงจัง และจะต้องมีไปโดยตลอด ที่เป็นระบบใช้ด้วยกันได้ ขั้นแรกจะต้องดำเนินการให้ห้องสมุดประเทคนันฯ เชื่อมต่อกันให้ได้เสียก่อน ซึ่งขณะนี้ก็ภายนอกประเทศและนานาประเทศกำลังมีการพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง สิ่งดังกล่าวได้เกิดขึ้นในอเมริกา เอเชีย และทุกๆ ส่วนของโลกด้วย เครือข่ายทั้งหลายกำลังมีการพัฒนาอยู่ทั่วในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค ซึ่งจะทำให้สามารถติดต่อกันห้องสมุดทุกแบบ การพัฒนาในแต่ละประเทศจะแตกต่างกัน เช่นในฝรั่งเศส เยอรมัน และสิงคโปร์ จะมีการร่วมกันวางแผน และแต่ละประเทศจะให้รัฐบาลสร้างระบบสื่อสารทางไกลขึ้น

ในอเมริกาและอังกฤษ ได้มีการแข่งขันกันอยู่ 2 กลุ่ม คือกลุ่มระบบสื่อสารกับกลุ่มธุรกิจทางด้านข่าวสาร แม้ว่าการพัฒนาปัจจุบันในอเมริกา จะมีการตั้งศูนย์วิจัยแห่งชาติ และเครือข่ายทางการศึกษา ก็ถือว่าเป็นเพียงศูนย์เล็กๆ ในประเทศไทยอยู่ปัจจุบัน เริ่มที่จะมีศูนย์กลางการสื่อสารข้อมูลเพื่อจะแข่งขันกับอเมริกา แม้ว่าจะแยกตัวออกจากเครือข่ายห้องสมุด แต่ยังอาศัยหลักเกณฑ์การทำงานตามแนวทางของบรรณารักษ์ เมื่อนานาชาติปฏิบัติกัน

มีหลายประเทศที่กำลังพัฒนาเครือข่ายเดิมที่มีอยู่ให้กว้างขวางขึ้น มีความสามารถที่จะส่งผ่านข้อมูลหลายๆ แบบ เช่น ข้อมูลที่เป็นเสียง ภาพและเสียง ภาพนิ่ง และตัวหนังสือ ตัวอย่าง เช่น ในอเมริกาจะมี NREN ในแคนาดาจะมี CANARIE ในอังกฤษก็จะมี SUPERJANET และมี ISN-NET ในญี่ปุ่น ที่กล่าวมาข้างต้นคือเครือข่ายที่มีขนาดใหญ่ แต่ปัจจุบันยังไม่เชื่อมต่อได้ทั่วโลก เชื่อมต่อได้เพียงบางส่วนเท่านั้น แม้แต่ในอเมริกายังมีบางแห่ง ที่ไม่สามารถเชื่อมต่อเข้ากับระบบใหญ่นี้ได้

จากการสำรวจห้องสมุดในอเมริกาช่วงปี ค.ศ. 1994 พนักงานที่มีการใช้อินเตอร์เน็ตกัน ราคาที่ใช้ในการที่จะเชื่อมต่อห้องสมุดในชนบทเป็นปัญหาหลัก เพราะห้องสมุดในชนบทจะมีความต้องการแตกต่างไปจากห้องสมุดในเขตเมือง ห้องสมุดในห้องถินนี้เป็นแหล่งสำหรับเพาะเรียนที่มีคุณค่า แต่ห้องสมุดดังกล่าว ยังไม่มีความสามารถเพียงพอที่จะติดต่ออินเตอร์เน็ต ด้วยเพราะขาดปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม วัฒนธรรม รวมทั้งปัญหาทางเทคนิค เพราะฉะนั้นการพัฒนาข้อมูลในห้องสมุด จะขึ้นอยู่กับแรงผลักดันของหลาย ๆ ฝ่าย

5. ความสามารถของตัวแทนจำหน่าย

ผู้แทนจำหน่ายระดับโลก

5.1 บริษัทที่จัดจำหน่ายระบบห้องสมุดอัตโนมัติ พยายามที่จะปรับปรุงระบบที่ขาย

ให้ใช้ได้หลายภาษา ตลาดใหญ่ของการพัฒนานี้อยู่ที่อเมริกาเหนือ และกำลังเจริญเติบโตเข้าไปสู่ยุโรป อังกฤษ ออสเตรเลีย และอิสราเอล บริษัทของอเมริกาได้ไปเปิดสาขาทั่วในยุโรป เอเชีย ในขณะที่บริษัทอื่นๆ มุ่งสู่อเมริกาและแคนาดา การสำรวจการตลาดแต่ละปี พยายามดูขอบเขตที่ขยายออกไปของตัวแทนจำหน่าย และมีบริษัทที่จำหน่ายเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งของโลก ในขณะที่ตัวแทนอื่นเพิ่งจะเริ่มจำหน่ายออกนอกประเทศ ตัวอย่างเช่น Innovative Interfaces จะจำหน่ายให้กับทางเอเชีย และประเทศไทยในยุโรปอีก 2-3 ประเทศ ส่วนใหญ่จะเป็นระบบของอเมริกาที่ชื่อว่า Aleph ส่วนบริษัทที่ดึงอยู่ในประเทศไทยอิสราเอล จะจำหน่ายระบบในอเมริกา ยุโรป ตะวันออกกลาง และแอฟริกา สำหรับ VTLS ซึ่งเป็นบริษัทของอเมริกา ได้จำหน่ายระบบในอเมริกา ยุโรป อเมริกาใต้ ตะวันออกกลาง และเอเชีย ส่วนระบบ DRA แพร่หลายในอเมริกาเหนือ ยุโรป เอเชีย/โอเชียเนีย และอเมริกาใต้ ที่ใช้กับแพร์ hely ก็คือ ระบบของ UNESCO ที่ชื่อว่า CDS/ISIS ซึ่งเป็นระบบที่ยังไม่สมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีใช้ในห้องสมุดของประเทศที่กำลังพัฒนาทั่วหลายอย่างมาก

ด้วยการที่บริษัทด้วย ขยายการขายมากขึ้น บริษัทด้วย นั้นก็ให้ความสำคัญในการพัฒนาเพื่อที่จะใช้ได้หลายภาษา และพยายามปรับเข้าสู่มาตรฐานของเครือข่าย และจะพัฒนาให้มีมาตรฐานในการสืบค้นและค้นคืนข้อมูล

5.2 ความสามารถในการใช้เครื่องได้หลายภาษา

บริษัทได้ขยายและพัฒนาระบบที่ให้ได้หลายภาษาโดยเฉพาะภาษาที่ไม่ได้ใช้อักษรromain บางบริษัพพยายามที่จะปรับใช้ให้ได้หลายภาษา รวมทั้ง VTLS ด้วย ซึ่งได้พัฒนาระบบที่ชื่อว่า Virtua สามารถที่จะปรับใช้ได้กับหลายภาษาทั่วโลก VTLS ที่ใช้รหัสภาษาได้ทั่วโลกนี้ ได้รับประการว่าใช้ได้กับระบบทุกรอบทั่วโลก บริษัท Innovative Interface ได้ขยายงานในการสร้างรหัสที่ใช้กับภาษาของทางเอเชีย และระบบ Exlibris' Aleph สามารถที่จะใช้ได้กับภาษาอินเดีย และภาษาอารบีด ด้วยระบบหลากหลายภาษาที่จะทำให้ระบบอัตโนมัติมีประโยชน์มากขึ้น

5.3 ข้อมูลทางบรรณานุกรม

เนื่องจากแหล่งข้อมูลทั่วโลกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จึงทำให้มีการขยายเครือข่ายการให้บริการของบรรณานุกรมที่มีขนาดใหญ่ แพร่หลายไปทั่วโลก เช่น OCLC และ RLIN ผู้ใช้สามารถดึงข้อมูลบรรณานุกรมมาใช้ได้ ซึ่งมาตรฐานในการลงรายการสามารถที่จะนำมาใช้ร่วมกับส่วนนี้ได้ ระบบทั้งหลายจะต้องปรับมาให้เข้ากับระบบที่ใช้ได้หลายภาษา ด้วยความสามารถนี้จึงทำให้ฐานข้อมูลมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น มีประโยชน์ต่อห้องสมุดทั่วโลกมากยิ่งขึ้น

6. สรุป

ห้องสมุดและแหล่งข้อมูลได้มีปริมาณมากขึ้น และแพร่กระจายไปทั่วโลก ดังนั้น ห้องสมุดเฉพาะทั่วโลก ได้กลยุทธ์ที่มีความสำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ ห้องสมุดห้องถินและแหล่งข้อมูลทางวัฒนธรรมได้ถูกเรียกใช้ โดยอาศัยเครือข่ายอันมีประสิทธิภาพ เพราะฉะนั้นระบบห้องสมุดที่สามารถออนไลน์ได้ จะต้องปรับให้เป็นแบบที่ใช้ได้หลากหลายภาษา และเชื่อมต่อกับเครือข่ายต่างๆ ได้มากมาย และมีมาตรฐานในการจัดเก็บและสืบค้นแบบอิเล็กทรอนิกส์ ต้องสามารถที่จะทำให้เข้ากันได้ และมีความยืดหยุ่น ผู้แทนจำหน่ายท่านหนึ่งได้พูดถึงความสำคัญของระบบไว้ดังนี้

- ◆ ผู้ขายจะต้องมีอาร์ดแวร์ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้ใช้ได้เลือกซื้อ
- ◆ ต้องมีระบบภาษาที่สมบูรณ์ ที่จะทำให้ห้องสมุดต่างๆ สามารถใช้งานได้กับทุกวากาชา ทั่วโลก
- ◆ ต้องเป็นระบบที่พัฒนาจนเชื่อมั่นได้ในด้านคุณภาพและความสามารถคงเดิมตลอดไป
- ◆ ระบบเครือข่ายจะต้องมีช่องกว้างสัญญาณเพียงพอ ที่จะสนับสนุนในเรื่องมัลติมีเดีย

เห็นได้ชัดเจนว่า ความสามารถของห้องสมุดในห้องถิน และองค์กรที่เกี่ยวกับข่าวสาร เป็นแหล่งมีข้อมูลมากมาย และเกี่ยวข้องกับเรื่องราวต่างๆ ในโลก จึงจำเป็นที่สถาบันในห้องถิน ทั้งหลาย ควรจะสามารถติดต่อกับโลกภายนอกได้ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน และเพื่อให้สิ่งดังกล่าวบรรลุเป้าหมาย สถาบันในห้องถิน ต้องจัดการระบบในห้องสมุดอย่างฉลาด และรอบคอบ

สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือ จะต้องเลือกใช้ระบบเปิด เพื่อที่จะให้ห้องสมุดสามารถที่จะใช้ชาร์ดแวร์ได้อย่างหลากหลาย เมื่อถึงเวลาที่จะต้องตัดสินใจเลือกใช้ ควรเลือกระบบที่สามารถยืดหยุ่นได้มากที่สุด และต้องแน่ใจว่าผู้ผลิตทำการผลิตได้ตามมาตรฐาน จะต้องใส่ใจกับระบบที่สามารถเชื่อมต่อกับระบบอื่นได้ และจะต้องเลือกผู้แทนจำหน่ายที่เคยติดตามการพัฒนาด้านห้องสมุดและสารนิเทศอยู่ตลอดเวลา

Lb_Sci
V12ท2P43

การคัดเลือกรัฐพยากรอิเล็กทรอนิกส์ : แนวทางการตัดสินใจ¹

สุภาสินี วิเชียร

สาระสังเขป : การคัดเลือกรัฐพยากรอิเล็กทรอนิกส์ (electronic resources) จำเป็นต้องมีการกำหนดนโยบาย เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการและพัฒนารัฐพยากรกับกระบวนการที่ใช้ในการดำเนินงานคัดเลือก และได้มีชี้ทิศทางการคัดเลือกรัฐพยากรอิเล็กทรอนิกส์เหล่านั้น ซึ่งทั้งนโยบายและกระบวนการนั้น จะต้องตอบสนองต่อ สำคัญความสำคัญ ทรัพยากรสารนิเทศต่างๆ ขอบเขต และโครงสร้างขององค์กร บทความนี้ได้กล่าวถึงประเด็นด่างๆ ที่ควรหยิบยกขึ้นมาพิจารณา เมื่อมีการพัฒนาระบวนการในห้องสมุดนั้น โดยเน้นการคัดเลือกรัฐพยากรอิเล็กทรอนิกส์ และได้เสนอหลักเกณฑ์เพื่อช่วยในการตัดสินใจเลือกรัฐพยากรสารนิเทศ ที่มีจำนวนมากและหลากหลายรูปแบบ รวมทั้งรูปแบบการได้รับสารนิเทศ

บทนำ

การคัดเลือกรัฐพยากรอิเล็กทรอนิกส์ สำหรับห้องสมุดนั้น ยังคงเป็นปัญหาสำหรับบรรณารักษ์ส่วนใหญ่ เดิมนั้น การตัดสินใจคัดเลือกรัฐพยากรห้องสมุดใช้หลักเกณฑ์คล้ายๆ กัน ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรในรูปแบบใด แต่มีทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์เกิดขึ้น ซึ่งมีความแตกต่างจากทรัพยากรในรูปแบบเดิมในหลาย ๆ ลักษณะ ทำให้ต้องแยกกระบวนการคัดเลือกรัฐพยากร อิเล็กทรอนิกส์ ออกจากทรัพยากรในรูปสิ่งพิมพ์และสัดส่วน ส่วน อย่างไรก็ตามมีห้องสมุดเพียงไม่กี่แห่งที่ตระหนักรถึงความสำคัญในจุดนี้ และส่งเสริมให้มีกระบวนการคัดเลือกรัฐพยากรอิเล็กทรอนิกส์ อย่างจริงจัง และเป็นหน้าที่งานๆ หนึ่ง ในการพัฒนารัฐพยากร การคัดเลือกรัฐพยากร อิเล็กทรอนิกส์นั้น ต้องพิจารณาถึงรูปแบบ แหล่งที่สามารถจัดหาได้ค่าใช้จ่าย กว้างขวางที่เกี่ยว

¹ แปลและเรียนรู้จาก Johnson, Peggy. "Selecting Electronic Resources : Developing a Local Decision-Making Matrix", Cataloging & Classification Quarterly. 22(3/4) : 9 - 24 ; 1996.

ข้อ การนำไปใช้บริการ การบำรุงรักษา และการจัดเตรียมอุปกรณ์ เพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้ นอกจากนี้เมื่อจัดหาทรัพยากรอเล็กทรอนิกส์ เข้ามาแล้ว จะต้องดำเนินการทำรายการ และส่งเสริมให้ผู้ใช้รู้จัก และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอเล็กทรอนิกส์เหล่านี้ ปัจจุบันห้องสมุดหลายแห่งได้ให้ความสนใจนโยบายและกระบวนการพัฒนาทรัพยากรอเล็กทรอนิกส์ รวมถึงหลักเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาคัดเลือกทรัพยากรอเล็กทรอนิกส์ ซึ่งการกำหนดนโยบายและกระบวนการดังกล่าว นั้น จะต้องกำหนดให้สอดคล้องกับสำนักความสำคัญของการจัดหาทรัพยากรสารนิเทศ ต่างๆ ของเขต และโครงสร้างขององค์กร

ลักษณะพิเศษของการคัดเลือกทรัพยากรอเล็กทรอนิกส์

การตัดสินใจคัดเลือกทรัพยากรอเล็กทรอนิกส์ และการดำเนินการกับทรัพยากรอเล็กทรอนิกส์ เมื่อจัดหาเข้ามาแล้วจะก่อให้เกิดปัญหาใหม่กับบรรณารักษ์ เนื่องจากบรรณารักษ์ยังไม่คุ้นเคยและชำนาญกับทรัพยากรอเล็กทรอนิกส์ ซึ่งบรรณารักษ์ จะต้องเตรียมพร้อมที่จะแก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นอยู่เสมอ นอกจากนั้นบรรณารักษ์ยังต้องคิดค้นการให้บริการในรูปแบบใหม่สำหรับทรัพยากรอเล็กทรอนิกส์ เพื่อส่งเสริมการใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ ดังนั้น อุปสรรคในการคัดเลือกและจัดการกับทรัพยากรอเล็กทรอนิกส์ ก็คือ ลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากทรัพยากรูปแบบเดิม และความไม่คุ้นเคยหรือชำนาญเกี่ยวกับทรัพยากรอเล็กทรอนิกส์

การดำเนินการกับทรัพยากรอเล็กทรอนิกส์นั้นไม่สะดวกเหมือนกับทรัพยากรสิ่งพิมพ์ การเก็บรักษาแฟ้มข้อมูลคอมพิวเตอร์ต่างๆ ยังคงเป็นภาระงานที่หนักสำหรับบรรณารักษ์ ซึ่งงานที่บรรณารักษ์ทำเป็นประจำและคุ้นเคยเป็นอย่างดีก็คือ การดำเนินการเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุต่างๆ แต่ยังไม่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้นบรรณารักษ์ที่ทำหน้าที่คัดเลือก จึงต้องพิจารณาจากแคตตาล็อก (Catalogs) วารสาร โฆษณาทางสิ่งพิมพ์ หรือปรึกษาภักดีอาจารย์ประจำคณะต่างๆ และบรรณารักษ์อื่นๆ รวมถึงแหล่งรวมรวมทรัพยากร ซึ่งสามารถจัดหาทรัพยากรเข้าห้องสมุดได้ เช่น เครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ลักษณะพิเศษของทรัพยากรอเล็กทรอนิกส์ ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ราคาและความเสี่ยงด้านงบประมาณที่มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง บรรณารักษ์จะต้องทราบเป็นพิเศษเมื่อจะจัดหาเข้ามาให้บริการ เนื่องจากทรัพยากรอเล็กทรอนิกส์ มีค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูง นั้นคือต้องลงทุนครั้งแรกในส่วนของฮาร์ดแวร์ (hardware), ซอฟต์แวร์ (software), อุปกรณ์พิเศษ, สายไฟ และอุปกรณ์ทางโทรคมนาคมต่างๆ นอกจากนี้ยังจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม และการให้บริการ รวมทั้งการบำรุงรักษาอีกด้วย ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าต้องใช้เงินจำนวนมาก สำหรับทรัพยากรอเล็กทรอนิกส์เหล่านี้ มีการพัฒนาเร็ว จึงอาจจะล้าสมัยเร็ว หรืออาจจะมี

ทรัพยากรูปแบบใหม่ที่ดีกว่ามาแทนที่ ดังนั้นเมื่อบรรณารักษ์เห็นถึงค่าใช้จ่ายที่สูงของ ทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ จึงมีผลต่อการตัดสินใจคัดเลือกให้ได้ทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ ที่ คุ้มค่าที่สุด

ลักษณะพิเศษของทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ นั้นทำให้การส่งเสริมการให้บริการด้อง เปลี่ยนรูปแบบไปจากการส่งเสริมการให้บริการทรัพยากรสิ่งพิมพ์และโสตทัศนวัสดุที่ผู้ใช้คุ้นเคย เป็นอย่างดี โดยจะต้องส่งเสริมอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ผู้ใช้ได้รู้จักและสามารถเข้าถึงเนื้อหาใน ทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์อย่างเต็มที่ สิ่งที่ต้องพิจารณาในการส่งเสริมการให้บริการ ได้แก่ ทักษะอะไรบ้างที่จำเป็นสำหรับผู้ใช้ จะใช้วิธีใดในการสอนทักษะนั้นๆ และครรภ์เป็นผู้สอน ทักษะนั้นๆ ให้กับผู้ใช้ โดยปกติบรรณารักษ์ที่ทำหน้าที่คัดเลือกจะต้องปรึกษาภัณฑ์บรรณารักษ์ งานบริการ และต้องศึกษาจากเอกสารและคู่มือที่มาพร้อมกับทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งเมนู คำสั่งของแต่ละโปรแกรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ผู้ผลิตและตัวแทนจำหน่ายจะจัดส่งมาให้ ดังนั้น การใช้ การเข้าถึงและดำเนินการใช้งานต่างๆ จึงเป็นสิ่งที่ต้องนำไปพิจารณาประกอบการตัดสินใจ เพื่อคัดเลือกทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ทั้งสิ้น

การคัดเลือกทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์นั้น จะต้องพิจารณาเรื่องลิขสิทธิ์ (Licenses) เรื่องกฎหมาย (legal) ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ห้องสมุดแต่ละแห่งจะต้องมอบอำนาจให้ผู้ได้ผู้หนึ่ง เป็นผู้มีอำนาจและหน้าที่ในการติดต่อและเจรจาต่อรอง แล้วจึงจะส่งรายละเอียดให้คณะกรรมการ ห้องสมุดพิจารณาต่อไป โดยปกติในเรื่องลิขสิทธิ์หรือการตกลงซื้อขายจะเกี่ยวข้องกับ ขอบเขตการเข้าใช้ (จำนวนและประเภทผู้ใช้) กรรมสิทธิ์ ขอบเขตการดาวน์โหลด (downloading) และการใช้งานอื่นๆ การฝ่าฝืนลิขสิทธิ์ และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น บรรณารักษ์ที่ทำหน้าที่คัดเลือกทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ จะต้องปรึกษาภัณฑ์บรรณารักษ์ทาง ด้านกฎหมายของห้องสมุดอย่างใกล้ชิด

การคัดเลือกทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์นั้น ต้องเกี่ยวข้องกับการบอกรับ การได้รับ การทวง การทำรายการ การตลาด การยืม-คืน การจัดเก็บ การบำรุงรักษาและการปรับปรุง ให้ทันสมัย ซึ่งในการบอกรับและการได้รับนั้นอาจกำหนดได้ในขั้นตอนการทำสัญญา นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงระบบการยืม-คืนทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ ระบบการป้องกันความปลอดภัย ของ ข้อมูล ระบบป้องกันไวรัสคอมพิวเตอร์ ด้วย

เนื่องจากทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์เป็นเรื่องใหม่สำหรับห้องสมุดส่วนใหญ่ เมื่อจะคัด เลือกเข้ามาให้บริการ ต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมกับความต้องการของผู้ใช้ ส่วนใหญ่ การตัดสินใจของบรรณารักษ์ที่ทำหน้าที่คัดเลือกทรัพยากรในรูปแบบดังเดิมนั้น จะขึ้นอยู่กับคณะกรรมการของห้องสมุด แต่สำหรับการคัดเลือกทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์นั้น บรรณารักษ์

ที่กำหนดให้กับผู้ที่ต้องสร้างภาพหรือจินตนาการภาพห้องสมุดอัตโนมัติไว้ในใจ และพิจารณาหารือ จัดทำและเข้าถึงทรัพยากรอเล็กทรอนิกส์อย่างเหมาะสม และต้องไม่ถูกซักจุ่งให้โน้มเอียงจาก ความต้องการส่วนตัวของครุคนใดคนหนึ่ง หรือจากการโฆษณาผลิตภัณฑ์ตัวใหม่ทันทีโดยขาด การไตรตรอง

การกำหนดนโยบายการพัฒนาทรัพยากร

การจัดทำทรัพยากรอเล็กทรอนิกส์สามารถทำได้ ถ้าห้องสมุดมีการกำหนดนโยบาย การพัฒนาทรัพยากร เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน มีกระบวนการคัดเลือก และดำเนิน การกับทรัพยากรเหล่านั้น นโยบายส่วนใหญ่จะระบุถึงวิธีการตัดสินใจและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง กับนโยบายและกระบวนการดำเนินงาน ต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของห้องสมุดแต่ละแห่ง

พอล โมเชอร์ (Paul Mosher) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาทรัพยากร เป็นการดำเนินงานที่ ต้องประกอบด้วย นโยบายที่เป็นลายลักษณ์อักษร และต้องคำนึงถึง ผู้ใช้ห้องสมุดและบุคลากรใน ห้องสมุด ในประเด็นที่ว่าจะจัดทำอะไร สำหรับใคร และระดับใด โมเชอร์ ให้ความสำคัญกับ การกำหนดนโยบายว่าจะต้องมีแบบแผน มีเหตุผล และกำหนดประเภททรัพยากรที่ควรเลือก และไม่ควรเลือกอย่างเหมาะสม เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้

นโยบายการพัฒนาทรัพยากรสำหรับทรัพยากรอเล็กทรอนิกส์นั้น ควรกำหนดตาม นโยบายการพัฒนาทรัพยากรูปแบบอื่นๆ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของหน่วยงาน และต้อง สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาทรัพยากรอื่นๆ ที่มีอยู่ ในนโยบายควรอธิบายถึงวัตถุประสงค์ ของห้องสมุดในการพัฒนาทรัพยากรอเล็กทรอนิกส์ และมีการกำหนดแผนงานการพัฒนา ทรัพยากรในอนาคต เกี่ยวกับรูปแบบและเนื้อหาของทรัพยากร

นโยบายการพัฒนาทรัพยากรอเล็กทรอนิกส์ เริ่มต้นด้วยการเกริ่นนำเกี่ยวกับนโยบาย และโครงสร้างสำหรับการตัดสินใจ รูปแบบอันเป็นแบบแผนในส่วนนี้จะกล่าวถึงรายละเอียดของ นโยบายการคัดเลือกทั่วไป ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดต่างๆ ดังนี้

> ข้อความกล่าวนำ จุดมุ่งหมายของนโยบายและผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงได้แก่ บรรณาธิการ ผู้ใช้ ผู้อำนวยการห้องสมุด คณะกรรมการห้องสมุด และบรรณาธิการห้องสมุด อื่นๆ

> กำหนดชุมชนที่ให้บริการ ประเภทของผู้ใช้ (ปริญญาตรี ปริญญาโท นักเรียน อาจารย์ ประชาชนทั่วไป) และความต้องการของผู้ใช้แต่ละประเภท ส่วนนี้จะอธิบายถึง หลักสูตรการศึกษา หรือรายวิชาที่จำเป็นอื่นๆ และระบุถึงความรับผิดชอบของห้องสมุดต่อชุม ชนนอกมหาวิทยาลัย

- > กำหนดสำดับความสำคัญก่อน หลัง เกี่ยวกับผู้ใช้
- > กำหนดข้อจำกัดของการคัดเลือกรัฐพยากรอเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องงบประมาณ ความรู้ทางเทคนิค และกฎหมาย
 - > ลักษณะทั่วไปของทรัพยากรอเล็กทรอนิกส์ที่มีอยู่ในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ส่วนนี้จะถูกถึงข้อมูลของเนื้อหา และรูปแบบที่ต้องการและไม่ต้องการ มีลักษณะเป็นเกณฑ์กว้างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการคัดเลือก
 - > กำหนดโครงสร้างการพัฒนาทรัพยากรของห้องสมุด เป็นการกำหนดความรับผิดชอบการตัดสินใจเพื่อคัดเลือก ห้องสมุดส่วนใหญ่มักใช้อำนาจในการตัดสินใจร่วมกัน และระบุถึงผู้ที่มีความรู้ทางด้านเทคนิค ด้านบริการ และเปิดโอกาสให้ผู้ใช้มีส่วนร่วมด้วย
 - > กล่าวถึงสารนิเทศที่มีอยู่ในรูปของความร่วมมือในการพัฒนาทรัพยากร เช่น เครือข่าย (network) ภาคสมาชิก (consortia) ข้อแลกเปลี่ยนในการใช้ทรัพยากรร่วมกันและจำนวนผู้ใช้
 - > สำดับก่อน หลังของการทำรายการและการบำรุงรักษาทรัพยากรอเล็กทรอนิกส์
 - > การกำหนดการใช้เงินสำหรับวัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็นในการสนับสนุนทรัพยากรอเล็กทรอนิกส์
 - > นโยบายของสถาบันที่ห้องสมุดสังกัด หรือนโยบายของสถาบันที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบของห้องสมุด ศูนย์คอมพิวเตอร์ และเครือข่ายของมหาวิทยาลัย เพื่อการจัดทำและการเตรียมการเข้าถึงสารนิเทศในรูปดิจิตอล โดยต้องกำหนดให้ชัดเจนเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดตามมาภายหลัง

รายละเอียดต่อไปนี้เป็นเกณฑ์สำหรับการคัดเลือกรัฐพยากรห้องสมุดทุกประเภท

- > ความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรกับความต้องการของผู้ใช้
- > ขอบเขตของเนื้อหา (หมายถึงความกว้างและความลึก)
- > ความสามารถในการปิดช่องว่าง (gap) ระหว่างทรัพยากร
- > ความพิเศษของเนื้อหา
- > คุณภาพทางวิชาการ
- > คุณภาพของลักษณะทางกายภาพของผลิตภัณฑ์
- > ความเป็นปัจจุบันของสารนิเทศ และความถี่ในการปรับปรุง
- > ความสามารถในการเข้าถึงสารนิเทศ (การจัดระบบข้อมูลและวิธีการค้นคืน)
- > ภาษา

- > ค่าใช้จ่าย (หันที่และต่อเนื่อง)
- > ข้อเสียงของผู้แต่งหรือความน่าเชื่อถือของผู้ผลิต
- > คุณสมบัติพิเศษอื่นๆ

สำหรับทรัพยากรอเล็กทรอนิกส์ จำเป็นต้องมีหลักเกณฑ์เพิ่มขึ้นอีก เพื่อใช้พิจารณาในกระบวนการคัดเลือก ซึ่งทรัพยากรอเล็กทรอนิกส์ จะมีลักษณะพิเศษ เนื่องจากสามารถหาได้ในหลาย ๆ รูปแบบและในแต่ละรูปแบบก็มีความแตกต่างกัน และแตกต่างไปจากสารนิเทศในรูปสิ่งพิมพ์ เกณฑ์หรือแนวทางการคัดเลือกทรัพยากรอเล็กทรอนิกส์ มีดังนี้

- > ความเข้ากันได้ของฮาร์ดแวร์ (hardware) ซอฟท์แวร์ (software) และเครือข่าย (network)
- > ฮาร์ดแวร์ (hardware) ซอฟท์แวร์ (software) และเครือข่าย (network) ที่สามารถหาได้
 - > อุปกรณ์ทางโทรคมนาคมต่าง ๆ ที่สามารถหาได้
 - > ความสะดวกและง่ายในการใช้งานของผู้ใช้และบรรณาธิการ
 - > คุณภาพของการสืบค้น
 - > การฝึกอบรม
 - > ศักยภาพในการใช้ (ขนาดของชุมชนผู้ใช้และความถี่ของการใช้)
 - > ความน่าเชื่อถือของผู้ผลิต (vendor)
 - > สามารถหาได้ในรูปแบบของสิ่งพิมพ์
 - > การได้รับอนุญาตเกี่ยวกับลิขสิทธิ์
 - > รูปแบบของเนื้อหา รูปภาพและอื่น ๆ

หลังจากที่ได้กำหนดนโยบายการพัฒนาทรัพยากรสำหรับทรัพยากรอเล็กทรอนิกส์ แล้ว จะต้องมีการพิจารณาบททวนและแก้ไขปรับปรุงอยู่เสมอ เพื่อให้เป็นเอกสารที่มีประโยชน์และให้แนวทางการคัดเลือกที่ชัดเจน ที่สำคัญที่สุด คือ บรรณาธิการผู้คัดเลือกต้องตระหนักร่วมนโยบายดังกล่าวไม่สามารถทำหน้าที่คัดเลือกแทนได้ นโยบายดังกล่าวเป็นเพียงการกำหนดโครงสร้างและแนวทาง แต่ไม่สามารถนำมายัดเลือกทรัพยากรอเล็กทรอนิกส์แต่ละราย การได้ บรรณาธิการผู้คัดเลือกต้องสามารถใช้วิจารณญาณในการคัดเลือกทรัพยากรอเล็ก-ทรอนิกส์ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับนโยบาย และนโยบายการพัฒนาทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ จะต้องให้แนวทางการตัดสินใจโดยใช้หลักของเหตุผล มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนแน่นอนและ

สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของห้องสมุด

ความสำคัญของสภาพแวดล้อมของห้องสมุด

ความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรห้องสมุดนั้น คือสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ของห้องสมุดแต่ละแห่งและการพิจารณาถึงสำคัญในการคัดเลือกทรัพยากรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้อย่างเหมาะสม ซึ่งทั้ง 2 ประการนี้เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรของห้องสมุดแต่ละแห่งอย่างแท้จริง เมื่อมาถึงยุคดิจิทัล ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ ห้องสมุด ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์อย่างจริงจัง ในช่วงนี้มีวรรณกรรมเกี่ยวกับการคัดเลือกทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์จำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นประเด็นการประเมินคุณค่า ค่าใช้จ่ายทางด้านเทคนิคของทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ การเจรจาติดต่อซื้อทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ และการตกลงและทำสัญญาในการเช่าต่างๆ โดยไม่ให้ความสำคัญในเรื่องคุณภาพและการใช้ประโยชน์ ในทางปฏิบัติที่ถูกต้องนั้น สิ่งที่ต้องคำนึงถึง เป็นอันดับแรก คือ ผู้ใช้และ ความต้องการของผู้ใช้ เมื่อห้องสมุดจะจัดหาทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ เข้ามายังบริการ ต้องสามารถตอบคำถาม 2 ข้อ ได้อย่างชัดเจน คือ

ข้อ 1. ห้องสมุดต้องการทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ ไว้ให้บริการใช่หรือไม่

ข้อ 2. ทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ เหมาะสมกับผู้ใช้ของห้องสมุดใช่หรือไม่

เมื่อได้รับคำตอบที่ชัดเจนแล้วว่าควรจัดหาทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ ขั้นตอนไป

บรรณารักษ์ต้องพิจารณาเกณฑ์ที่จะนำมาประเมินคุณค่าทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ และเปรียบเทียบทางเลือกด้วย ๆ ให้ได้ทางเลือกที่ดีและเหมาะสมที่สุด

การเปลี่ยนแปลงห้องสมุดในสภาพปัจจุบันให้เป็นห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ โดยเร็วหรือปราชจากนโยบายการพัฒนาทรัพยากร และการพิจารณาจากคณะกรรมการห้องสมุด จะทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบ ไม่มีแนวทางการปฏิบัติงานสำหรับบรรณารักษ์ และผู้ใช้เกิดความสับสน ดังนั้นถ้าห้องสมุดพิจารณาว่าทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ จะต้องพิจารณาปัจจัยอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น ถ้าห้องสมุดมีแผนระยะยาวในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบสารนิเทศที่ให้บริการให้เป็นรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ จะต้องพิจารณาเรื่องงบประมาณสำหรับการจัดหา การเข้าถึง และการส่งเสริมทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานตามลำดับ

ถ้ามี “Guide to Selecting and Acquiring CD-ROMs, Software, and Other Electronic Publications” ได้แนะนำแนวทางที่ห้องสมุดสามารถนำผู้ใช้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการคัดเลือก เช่น บรรณารักษ์เปิดโอกาสให้ผู้ใช้ได้ทดลองใช้และวิจารณ์ทรัพยากร

อิเล็กทรอนิกส์ ที่ผู้ผลิตหรือตัวแทนจำหน่ายส่งมาให้ห้องสมุดได้ทดลองใช้ก่อน (preview) หรือ การสนับสนุนให้อาจารย์เข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มสนทนากลางๆ บนเครือข่ายอินเตอร์เน็ต (electronic discussion groups) ซึ่งแนวทางดังกล่าวช่วยให้ห้องสมุดได้อ่านสมัคร เพื่อช่วยทดลองหรือทดสอบคุณภาพของทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ ได้อีกด้วยหนึ่ง

การตัดสินใจว่าจะคัดเลือกรัฐพยากรอิเล็กทรอนิกส์ หรือไม่คัดเลือกนั้นมีความสำคัญ เนื่องจาก แหล่งที่มาของทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ ไม่สามารถตรวจสอบได้โดยตรง แต่ต้องพิจารณาความน่าเชื่อถือ เช่น เมื่อห้องสมุดจะยกเลิกการบอกรับสารสาระ จะต้อง บริการกับผู้ใช้ก่อน ซึ่งอาจารย์ในมหาวิทยาลัยกล่าวว่า เมื่อห้องสมุดเปลี่ยนรูปแบบสารนิเทศที่ ให้บริการ วิธีการสอนและวิธีการศึกษาค้นคว้าของนักศึกษาที่อาจารย์คาดหวังจะต้องเปลี่ยนไป เช่นกัน

การพัฒนากระบวนการพัฒนาทรัพยากรของห้องสมุด

ห้องสมุดแต่ละแห่งจะต้องกำหนดแนวทางการคัดเลือกรัฐพยากรอิเล็กทรอนิกส์ โดยจัด ทำเป็นลายลักษณ์อักษร แผนการพัฒนาทรัพยากร ควรระบุกิจกรรมที่ต้องทำเป็นระยะๆ และ ต้องสามารถปรับปรุงการคัดเลือก และการดำเนินการกับทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ได้ เมื่อจะคัด เลือกรัฐพยากรอิเล็กทรอนิกส์ จะต้องพิจารณาเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างในด้าน การได้ รับกรรมสิทธิ์ การเช่า การเข้าถึง ราคา ลิขสิทธิ์ ขอบเขตเนื้อหาและการปรับปรุง และวิธีการส่ง ข้อมูล บรรณารักษ์ที่ทำหน้าที่คัดเลือกต้องเป็นผู้รับภาระงานเหล่านี้ แต่งานที่สำคัญที่สุดคือ การตรวจสอบโดยละเอียดและพยายามปรึกษาขอความเห็นกับบรรณารักษ์และผู้เชี่ยวชาญมากที่สุด เนื่องจากทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์มีราคาแพง ซึ่งในส่วนนี้จะเกี่ยวข้องกับการกำหนดแผน พัฒนาทรัพยากรให้สอดคล้องกับแผนการใช้งบประมาณด้วย ภายใต้แผนการพัฒนาทรัพยากร นั้นจะต้องกำหนดระยะเวลาสำหรับการตัดสินใจและกิจกรรมต่างๆ ให้สมบูรณ์ เช่น ถ้าห้องสมุด จะทำสัญญาเข้าเป็นสมาชิกของระบบ First-Search ซึ่งเป็นระบบบริการข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ของ เครือข่าย OCLC (Online Computer Library Center) ในเดือนมิถุนายน บรรณารักษ์ผู้คัดเลือก จะต้องศึกษารายละเอียดที่เกี่ยวข้องดังนั้นแล้วเดือนมกราคม เป็นต้นมา โดยเปรียบเทียบกับระบบ อื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน การกำหนดตารางระยะเวลาเช่นนี้ จะช่วยให้ห้องสมุดใช้งบประมาณเพื่อ การเข้าถึงสารนิเทศได้คุ้มค่าและเป็นประโยชน์มากที่สุด

ในแผนการพัฒนาทรัพยากร จะต้องระบุรายละเอียดเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ การทำสัญญา และ การตกลงเช่าซื้อต่างๆ และต้องกำหนดผู้ที่รับผิดชอบการพิจารณาและทดสอบทรัพยากร อิเล็กทรอนิกส์ ผู้ที่รับผิดชอบการเจรจาต่อรอง และผู้ที่มีอำนาจในการอนุมัติ

การตัดสินใจเกี่ยวกับงบประมาณและค่าใช้จ่าย เกี่ยวกับนักเรียนโดยนายและกระบวนการดำเนินงาน ดังนั้น จึงควรกำหนดแนวทางการตัดสินใจไว้ในแผนการพัฒนาทรัพยากรให้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยให้ครอบคลุมในเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

> การซื้อและการน้อมรับทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ ควรพิจารณาให้อ่ายุ่งยากในการอนของงบประมาณหรือไม่

> มีทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ บางประเภทที่ควรได้รับงบประมาณสูงเป็นพิเศษหรือไม่ ถ้ามี คือทรัพยากรประเภทใด

> บรรณารักษ์ที่ทำหน้าที่คัดเลือก มีแนวทางเกี่ยวกับการใช้งบประมาณหรือไม่ และสามารถใช้งบประมาณเพื่อการจัดหา การเข้าถึง น้อมรับทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ หรือไม่

> สามารถใช้งบประมาณเพื่อจัดซื้อาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ และจัดเตรียมระบบเพื่อการเข้าถึงได้หรือไม่

> มีการกำหนดสัดส่วนค่าใช้จ่ายระหว่างทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ กับทรัพยากรสิ่งพิมพ์หรือไม่

ปัญหาระดับงบประมาณเป็นปัญหาที่มีความสัมพันธ์กับอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการคัดเลือก ห้องสมุดมักจะมีปัญหาเกี่ยวกับว่าใครควรจะเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ และอยู่ในระดับใด อย่างไรก็ตาม การร่วมมือกันและการปรึกษาร่วมกัน ซึ่งอาจกระทำได้ในรูปของคณะกรรมการ จะส่งผลให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีระเบียบ และทำให้มั่นใจได้ว่าการตัดสินใจต่างๆ มาจากคณะกรรมการที่ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้

แบบประเมินสำหรับการคัดเลือกทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์

หลักเกณฑ์การคัดเลือกเป็นแนวทางการตัดสินใจและเปรียบเทียบเกี่ยวกับลักษณะพิเศษและรูปแบบของทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ หลักเกณฑ์การคัดเลือกที่มีคุณภาพจะทำให้ได้ทรัพยากรแต่ละประเภทที่มีลักษณะพิเศษ ทั้งทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ และทรัพยากรสิ่งพิมพ์ ลักษณะพิเศษของทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์แต่ละประเภทขึ้นอยู่กับสภาพของห้องสมุดแต่ละแห่ง บทความนี้ได้เสนอแบบประเมินทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อช่วยในการเปรียบเทียบทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ แต่ละประเภทได้สะดวก บรรณารักษ์ผู้คัดเลือกต้องกรอกรายละเอียดของทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ ลงในแบบประเมิน ซึ่งหลักเกณฑ์เหล่านี้ ห้องสมุดแต่ละแห่งสามารถนำไปปรับปรุงให้เข้ากับสภาพห้องสมุดแต่ละแห่งได้

แบบประเมินนี้ประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นเกณฑ์การประเมินคุณค่าที่ไม่เกี่ยวกับค่าใช้จ่าย เกณฑ์ในส่วนนี้เกี่ยวข้องกับปัจจัยการใช้รวมถึงคุณค่าต่อผู้ใช้และการงานที่เพิ่มขึ้นของห้องสมุดในการจัดเตรียมทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ ประเด็นที่พิจารณาจะระบุไว้ในคอลัมน์ทางซ้ายมือ โดยให้กรอกรายละเอียดภายใต้ประเภทของทรัพยากรตามประเด็นในคอลัมน์ทางซ้ายมือ

ส่วนที่ 2 เป็นเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่ายของรูปแบบการส่งและการจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งค่าใช้จ่ายเริ่มต้นและค่าใช้จ่ายต่อเนื่องประจำปี คอลัมน์ทางซ้ายมีจะเป็นค่าใช้จ่ายด้านต่างๆ ซึ่งห้องสมุดแต่ละแห่งอาจจะเพิ่มหรือลดรายการเหล่านี้ได้ ส่วนนี้จะช่วยให้ห้องสมุดคำนวณค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่แท้จริง แต่ห้องสมุดพึงตระหนักว่า ทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ ที่มีค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด อาจจะไม่ใช่ทรัพยากรที่ดีที่สุดเสมอไป ซึ่งห้องสมุดแต่ละแห่งจะต้องคัดเลือกให้ได้ทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ ที่มีราคาที่เหมาะสมและได้ใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง

บทสรุป

การคัดเลือกทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ เป็นงานใหม่สำหรับบรรณารักษ์ ซึ่งยังไม่มีความชำนาญในวิธีการคัดเลือกและการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง บทความนี้ จึงแสดงให้เห็นความสำคัญของนโยบายการพัฒนาทรัพยากรและกระบวนการดำเนินงาน เพื่อเป็นแนวทางให้กับห้องสมุดแต่ละแห่ง พร้อมทั้งได้เสนอแบบประเมินเพื่อช่วยในการตัดสินใจเลือก แต่ทั้งนี้ บรรณารักษ์ควรตระหนักถึงความสำคัญของการปรับปรุงนโยบาย และกระบวนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสภาพของห้องสมุดแต่ละแห่ง

TABLE 1. Electronic Resources Decision-Making Matrix: Evaluation

	Paper	Remote Online	Local Online	CD-ROM	Floppy Disks	On-Demand Magnetic Tape
Resource name:						
Vendor/publisher name & address						
Vendor support: telephone# 24 hr. service? Onsite service? Onsite training?						
Coverage & currency: dates of coverage update frequency cumulative of supplements?						
Audience: undergrad., grad., researcher, discipline						
Quality: Sample, demonstration, or review copy? Beta test or trial period? Reviews available? (Attach reviews)						
Licensing considerations: limitations & restrictions						
Unique features:						
Skills needed: (patrons & staff)						
Patron training needed:						
Staff training needed:						
Local needs for: acquisitions cataloging preservation archiving						

TABLE 2. Electronic Resources Decision-Making Matrix: Cost Analysis

	Paper	Remote Online	Local Online	CD-ROM	Floppy Disks	On-Demand Magnetic Tape
Resource name						
Equipment :						
microcomputer, terminal modem, mainframe, disc storage, printer, CD-ROM player						
Telecommunication :						
telephone line, Ethernet connection, local area network						
Electrical wiring :						
Software :						
comes with resource? Search software, applications software, data extraction software						
Cost of Resource :						
purchase, pay per use, subscription, acct. With Vendor						
Staff costs :						
training, programming, maintenance						
Other costs :						
Skills needed : (patrons & staff)						
TOTAL COSTS :						
Initial						
Annual						

Lib_Sci
V12N2P67

แบบจำลองการรู้สารสนเทศ

สุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์

สาระสังเขป : กล่าวถึง “การรู้สารสนเทศ” หรือ “Information literacy” โดยให้ความหมาย ชี้ครองคุณลักษณะ 3 ประเต็น คือ การเข้าถึง การประเมิน และการใช้สารสนเทศ การรู้สารสนเทศ สามารถพัฒนาได้โดยการสอน, โดยมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง 3 ส่วน คือ ขบวนการคิดของผู้สืบค้น ขั้นขบวนการวิจัย และกลยุทธ์การสอน ซึ่งในตอนท้ายได้นำองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนมานำเสนอในรูป แบบจำลองการรู้สารสนเทศ

บทนำ

ผู้เขียนสอนหนังสือนิสิตระดับบัณฑิตศึกษามาเป็นเวลานาน สิ่งหนึ่งที่สังเกตได้จากรายงานที่กำหนดให้นิสิตทำก็คือ เอกสารอ้างอิงต่างๆ ที่ใช้อ้าง ส่วนมากเป็นเอกสารที่ไม่ได้เป็นเอกสารสำคัญ หรือ Authority sources “ไม่ว่าจะได้จากแหล่งที่เป็นปฐมภูมิ หรือทุติยภูมิ การอ้างอิงต่างๆ จะมีมาก ในส่วนของเนื้อหาที่เป็นความทั่วๆ ไป ส่วนที่เป็นเนื้อหาสำคัญกลับมีเอกสารอ้างอิงน้อย นอกจากนั้นแล้ว เอกสารอ้างอิงส่วนใหญ่ มักเป็นเอกสารที่ค่อนข้างล้าสมัย ทั้งๆ ที่มีเอกสารที่ทันสมัยกว่านั้น เมื่อพิจารณาเลยไปถึงปริญญาบัณฑิต การใช้เอกสารอ้างอิงก็มีลักษณะคล้ายๆ กัน นอกจากนั้น เอกสารในบทที่เกี่ยวกับเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มักจะพบอยู่เสมอว่า มีการนำเอกสารที่ไม่เกี่ยวข้องมานำเสนอไว้ อย่างเช่น นำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่องานบริการของห้องสมุดโรงเรียน มาอ้างอิงไว้ในงานวิจัยที่เกี่ยวกับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่องานบริการในห้องสมุดมหาวิทยาลัย เป็นต้น

นอกจากจากการอ้างอิงแล้ว สิ่งสำคัญมากอีกประการหนึ่งที่พบก็คือ นิสิตไม่มีทักษะในการเรียนเรียงเนื้อหา ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นไปในลักษณะของการนำเอาข้อความจากเอกสารต่างๆ มาเรียงลำดับต่อๆ กันไปเท่านั้น โดยที่ไม่ได้มีการเรียนเรียงเป็นภาษาของตัวเอง จากสิ่งต่างๆ ดังที่กล่าวมานี้ พ造สรุปได้ว่า นิสิตยังขาดทักษะในการคิดเพื่อการสืบค้น วิธีการสืบค้นเพื่อให้ได้เอกสารที่ต้องการ การประเมินและคัดเลือกเอกสาร รวมทั้งขาดทักษะในการ

ประมวลความรู้ให้เป็นภาษาของตนเอง ซึ่งการขาดทักษะด้านๆ ดังกล่าว สรุปได้ว่านิสิตยังขาดทักษะด้าน Information Literacy ซึ่งในที่นี้ขอใช้คำว่า ทักษะการรู้สารสนเทศ นั่นเอง

การรู้หนังสือ

คำว่า Literacy หรือที่ใช้ในภาษาไทยว่า การรู้หนังสือ นั้น บุคคลโดยทั่วไปเข้าใจว่า คือ การอ่านออกเขียนได้ โดยการผสมพยัญชนะ สรระ และสามารถอ่าน พูด พัง และเขียน ได้โดยทั่วไป การรู้หนังสือในในลักษณะดังกล่าว จะเรียกว่าเป็น การรู้หนังสือในระดับพื้นฐาน (Basic Literacy) ซึ่งยังไม่เพียงพอ กับการที่จะให้มุชย์ สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน เองได้อย่างเต็มที่ การรู้หนังสือในระดับที่สำคัญคือ การรู้หนังสือในระดับปฏิบัติการ (Functional Literacy) คือ การคิดเป็นในสิ่งที่อ่าน เขียน พัง และพูด อีกทั้งสามารถนำความรู้จาก การ อ่าน พูด พัง เขียน ไปพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ และสามารถเรียนรู้ประมวลประสบการณ์ต่างๆ ได้ด้วยตนเอง การรู้หนังสือในระดับนี้เท่านั้นที่จะทำให้มุชย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน เองได้ และพัฒนาสิ่งต่างๆ รอบตัวเองได้ด้วยตนเอง

จะเห็นได้ว่า คำว่า การรู้หนังสือ จึงไม่ใช่เพียงแค่อ่านออก เขียนได้ เท่านั้น แต่ หมายถึง “ความสามารถในการใช้ภาษาตามความจำเป็น เพื่อจุดมุ่งหมายเฉพาะอย่างใด อย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง” (Olson. 1994 : 344) นั่นเอง

การรู้หนังสือ จึงเป็นพื้นฐานของ การรู้สารสนเทศ ผู้ใดที่มี การรู้หนังสือเป็นอย่างดี ย่อมสามารถพัฒนา การรู้สารสนเทศ ได้เป็นอย่างดีตามไปด้วย แต่ในที่นี้จะกล่าวเน้น เฉพาะการพัฒนา ทักษะการรู้สารสนเทศ เท่านั้น

การรู้สารสนเทศ (Information Literacy)

หากกล่าวถึงคำว่า การรู้สารสนเทศ หรือ Information Literacy คงไม่ได้เพียงแค่ รู้จักสารสนเทศ หรือรู้ว่า สารสนเทศนั้นคืออะไร เท่านั้น ขอให้เราเริ่มต้นพิจารณาความเป็น จริงเกี่ยวกับการทำงานในโลกแห่งวัตถุนี้ อย่างโดยย่างหนึ่ง เช่น ถ้าเราจะชุดดินให้เป็นหลุม สักหลุมหนึ่งเพื่อปลูกต้นไม้ประดับ เราต้องจะสามารถตัดสินได้ว่า เราควรจะเลือกใช้ เสียม ขอบพลั่ว ชžeแลง หรือใช้รากชุดดิน (backhoe) ชุดหลุมนั้น ถ้าเราภูและตระหนักดีว่า เครื่องมือ แต่ละชนิดนั้นคืออะไร แต่ละชนิดนั้นใช้ทำอะไร เราต้องสามารถเลือกใช้ได้อย่างถูกต้องและ เหมาะสมนั้นก็คือ เราสามารถใช้ความรู้ (ซึ่งก็คือสารสนเทศนั้นเอง) ในการเลือกใช้เครื่องมือ ที่เหมาะสม ก่อให้เกิดประสิทธิผล คือหลุมตามที่ต้องการ และมีประสิทธิภาพ คือไม่เปลือง

กำลังหรือแรงงานหรือค่าใช้จ่ายจนเกินความจำเป็น

ในโลกแห่งสารสนเทศก็เช่นกัน ถ้าเรารออยู่ในฐานะครู/อาจารย์บรรณารักษ์/ หรือบรรณารักษ์ เรายังคงประนีตนาที่จะจัดเตรียมเครื่องมือที่จำเป็นให้กับผู้ใช้ห้องสมุดทุกคน สอนทักษะหรือวิธีการสืบค้นให้กับเขา เพื่อที่เขาจะได้ใช้เครื่องมือพร้อมทั้งทักษะในการค้นหาสารสนเทศ ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับบุคคลแห่งสารสนเทศ เช่น ในปัจจุบัน ถ้าเราทำได้เช่นนั้นเครื่องมือประเภทต่างๆ เหล่านั้น ผู้ใช้ก็จะได้เรียนรู้ที่จะใช้ (ซึ่งอาจจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่มีประสิทธิภาพก็ได้) เพื่อช่วยให้เขามาสามารถจัดการกับโลกแห่งสารสนเทศ ที่เติบโตอย่างรวดเร็วและลับซับซ้อน ซึ่งอาจท่วมจนสำคัญความรู้สึกที่ดีได้

ดังนั้นบุคคลที่ได้ชื่อว่า ผู้รู้สารสนเทศ นั้น เป็นอย่างไร มีลักษณะอะไรที่แสดงให้เห็น และอะไรคือสิ่งที่คาดหวัง จากบุคคลขณะที่แขกับบ้านทางด้านสารสนเทศ

คริสตินา ดอยล์ “ได้ให้คำนิยามคำว่า การรู้สารสนเทศ ไว้ในเอกสารชื่อ *Final Report to the National Forum on Information Literacy* รวมทั้งคุณลักษณะของบุคคลที่ได้ชื่อว่า ผู้รู้สารสนเทศ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

“การรู้สารสนเทศ หมายถึง สมรรถนะในการเข้าถึง ประเมิน และ ใช้สารสนเทศ จากแหล่งต่างๆ ที่หลากหลาย”

ลักษณะการเข้าถึงสารสนเทศของบุคคลที่รู้สารสนเทศ

- > รู้ชัดถึงความต้องการสารสนเทศ
- > รู้ชัดว่าสารสนเทศที่ถูกต้องและสมบูรณ์นั้น เป็นพื้นฐานของการตัดสินใจทางปัญญา
- > สามารถกำหนดคำถามพื้นฐานของความต้องการสารสนเทศ
- > สามารถจำแนกแหล่งสารสนเทศที่มีคุณภาพ
- > สามารถพัฒนากลยุทธ์การค้นคืนได้สำเร็จตามที่ต้องการ
- > สามารถเข้าถึงแหล่งสารสนเทศทั้งที่เป็นสิ่งพิมพ์และที่ใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน
- > เป็นนักอ่านที่มีความสามารถ และทักษะสูง

ลักษณะการประเมินสารสนเทศของบุคคลที่รู้สารสนเทศ

- > สามารถกำหนดสารสนเทศสำคัญที่ใช้อ้างอิงได้ (establish authority)
- > สามารถตัดสิน ความถูกต้อง หรือ ความเกี่ยวข้อง ของสารสนเทศได้
- > รู้ด้วย ความรู้นั้นเป็น ทัศนะ ความคิดเห็น หรือ เป็นข้อเท็จจริง
- > ไม่ยอมรับสารสนเทศที่ไม่ถูกต้อง และทำให้เกิดการเข้าใจผิด
- > สามารถรังสรรค์สารสนเทศใหม่ เพื่อทดสอบสารสนเทศที่ไม่ถูกต้อง หรือ ทำให้เกิดการเข้าใจผิดได้ ตามที่ต้องการ

ลักษณะการใช้สารสนเทศของบุคคลที่รู้สารสนเทศ

- > สามารถจัดระบบสารสนเทศเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงปฏิบัติได้
- > สามารถนำการสารสนเทศใหม่ให้อยู่ในรูปขององค์ความรู้ได้
- > สามารถประยุกต์ใช้สารสนเทศในการคิด และการแก้ปัญหา อย่างมีวิจารณญาณ

องค์ประกอบของแบบจำลองการรู้สารสนเทศ

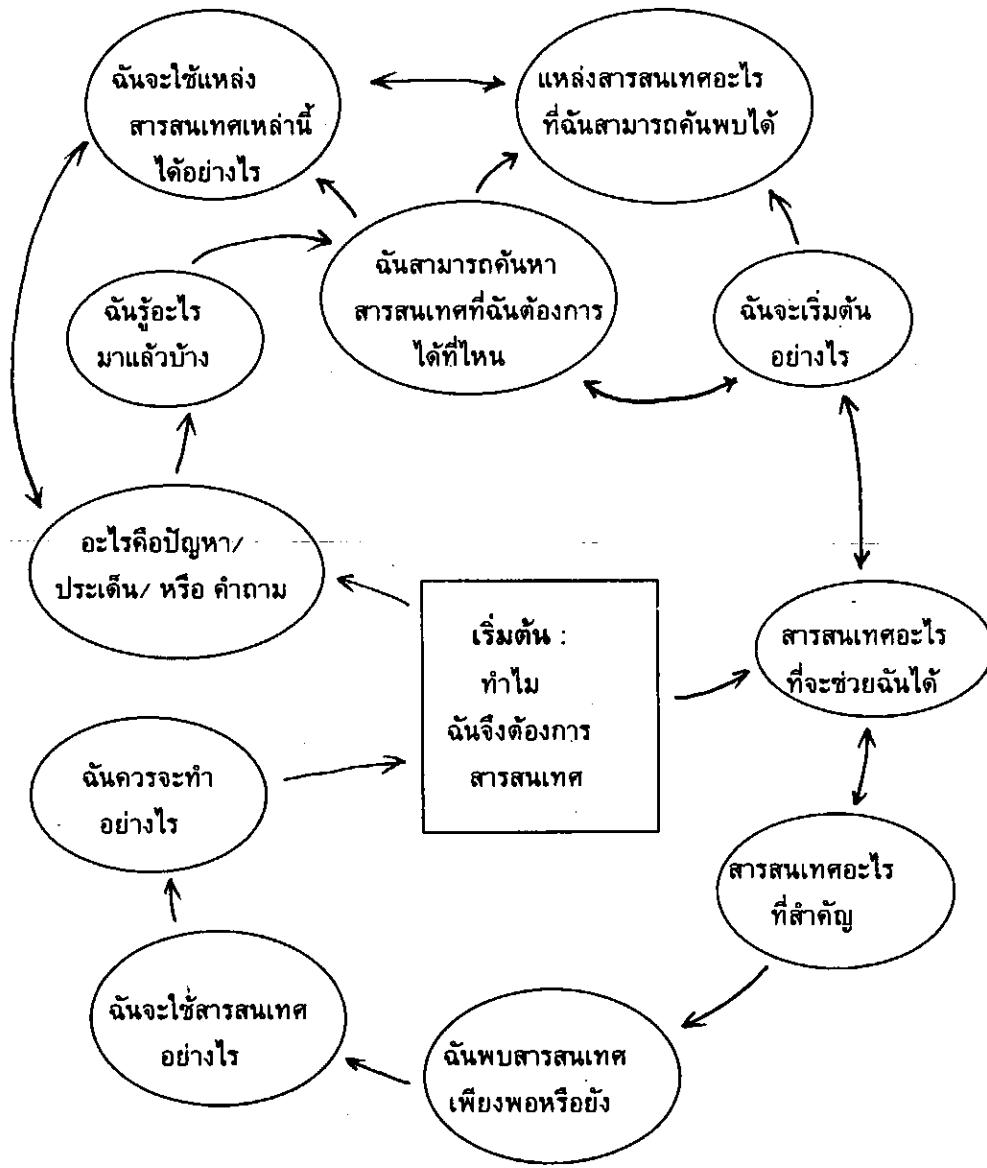
การพัฒนาการรู้สารสนเทศ เป็นสิ่งที่ ครุ/อาจารย์บรรณารักษ์ หรือ บรรณารักษ์ จะต้องสร้างและพัฒนา ให้เกิดขึ้นในตัวของนักศึกษา และ/หรือ ผู้ใช้ห้องสมุด เพื่อให้เข้าเหล่านี้ สามารถสืบค้นสารสนเทศในบุคคลแห่งสารสนเทศทั่วทั้ง ได้อย่างมีประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งสามารถใช้สารสนเทศที่ค้นคืนได้อย่างคุ้มค่า การพัฒนาการรู้สารสนเทศ สามารถศึกษาได้จาก แบบจำลองการรู้สารสนเทศ ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ส่วนด้วยกัน คือ

1. ขบวนการคิดของผู้สืบค้น
2. ขั้นขบวนการวิจัย
3. กลยุทธ์การสอน

องค์ประกอบแต่ละส่วนของแบบจำลองการรู้สารสนเทศนี้ เป็นอิสระต่อกันและกัน แต่ ต่างก็เสริมชี้งกันและกัน ครุ/อาจารย์บรรณารักษ์ หรือบรรณารักษ์ จะต้องวางแผนการสอน โดยยึดหลักการที่ว่า จะต้องสามารถมองเห็นความก้าวหน้า ใน การคิด และการวิจัย ได้ ใน ทำนองเดียวกัน ผู้เรียนจะต้องพัฒนาทักษะการคิด ถ้าเข้า迫รากฐานที่จะก้าวต่อไปในขั้นขบวน การวิจัย และประสบความสำเร็จตามที่คาดหวัง องค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนของแบบจำลอง มี ลักษณะดังนี้

ขบวนการคิดของผู้สืบค้น

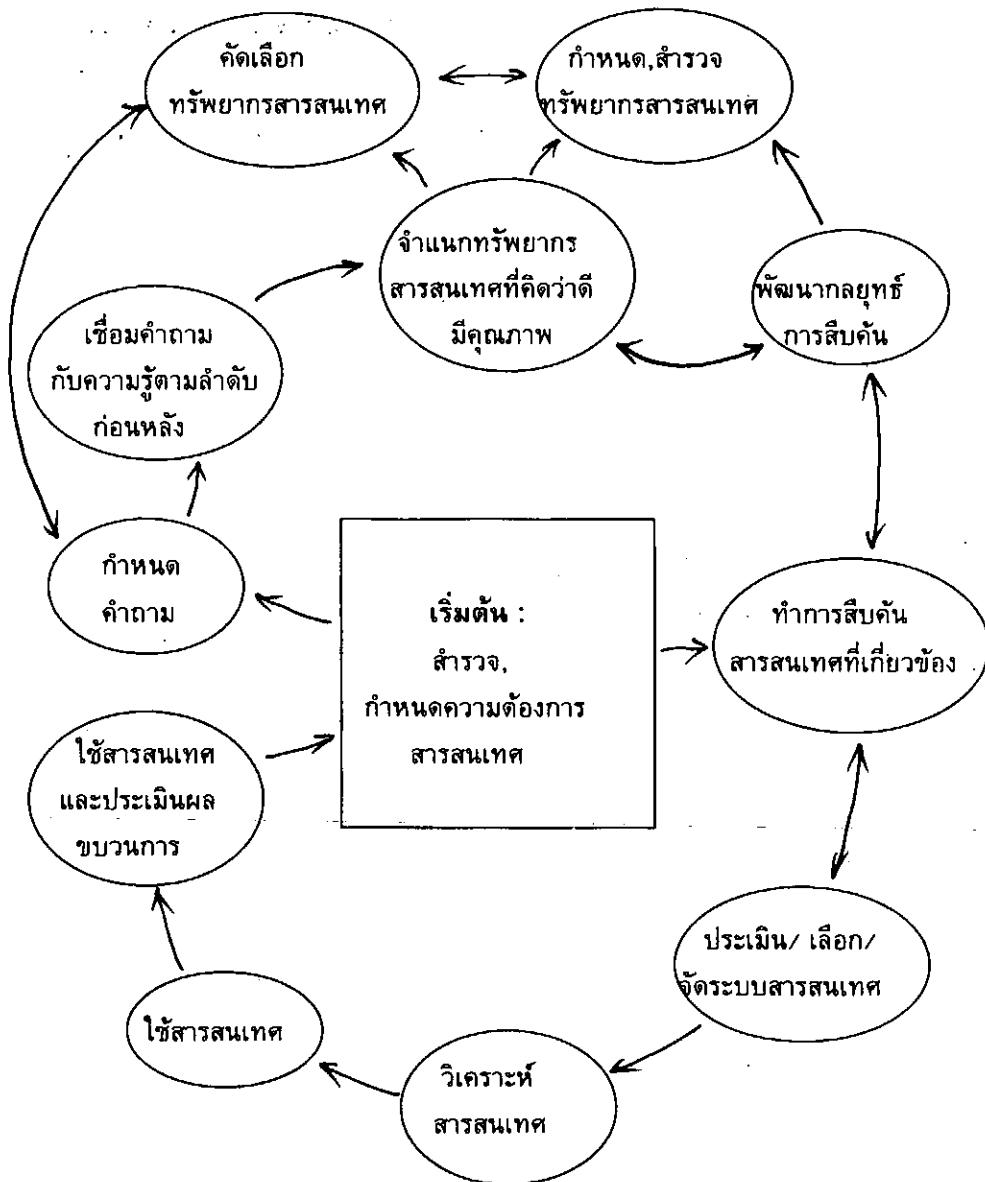
องค์ประกอบบนส่วนแรก จะพิจารณาว่า อะไรเป็นสิ่งที่ ผู้ใช้/ผู้สืบค้น ควรจะคิด เมื่อ เผชิญกับปัญหาทางสารนิเทศ รูปแบบการคิดสามารถแสดงเป็นแผนภาพ ได้ดังนี้

ขั้นตอนการวิจัย

องค์ประกอบส่วนที่ 2 ของแบบจำลองการรู้สารสนเทศ จะแสดงให้เห็นถึงขั้นตอนต่างๆ ในขั้นตอนการวิจัย ซึ่งในที่นี้จะแสดงให้เห็นถึงแนวทางของระบบ เพื่อเข้าถึงปัญหาทางสารสนเทศ ขบวนการวิจัยของแต่ละคนในแต่ละปัญหาอาจแตกต่างกันได้

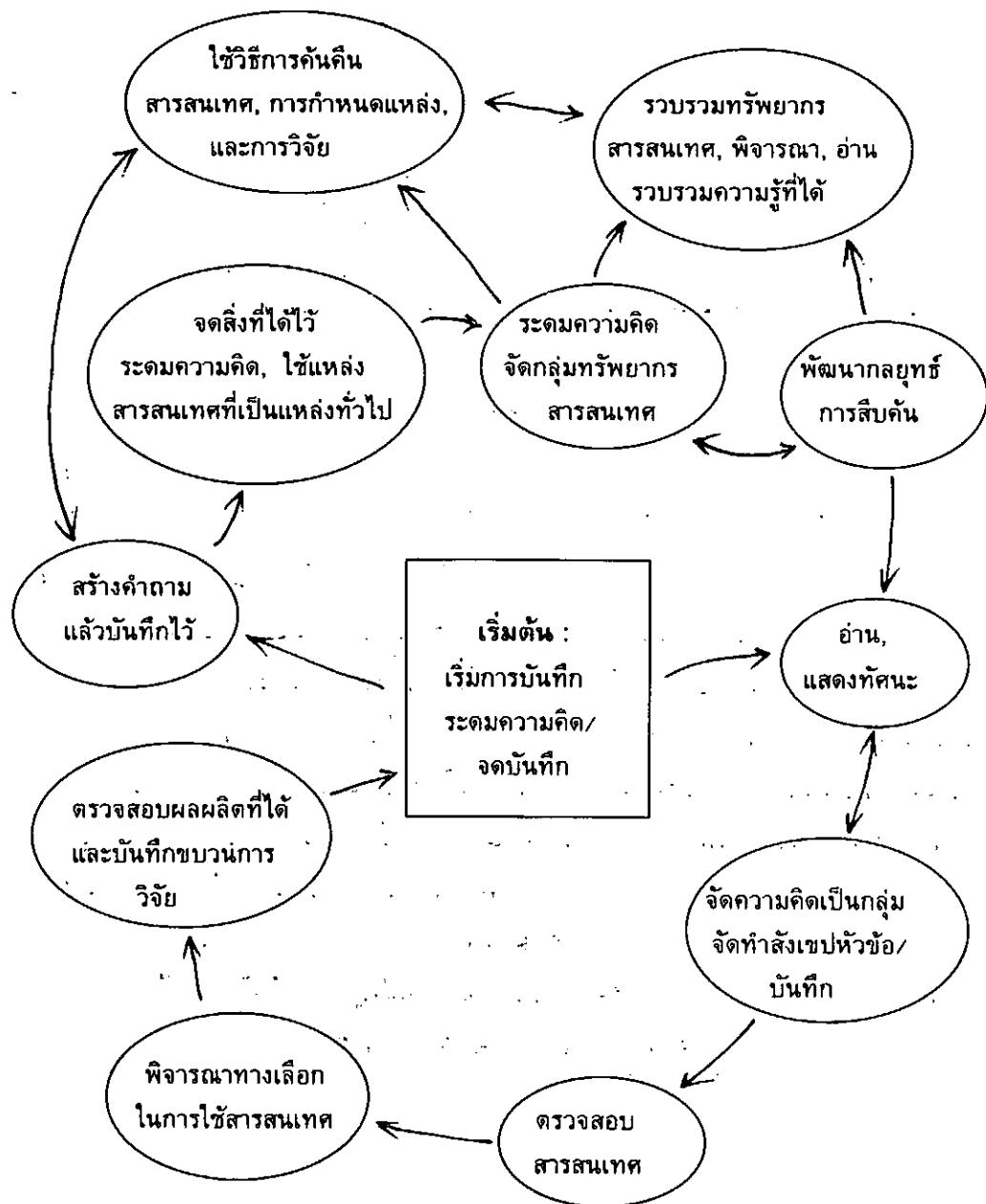
ขบวนการวิจัยคืออะไร ขบวนการวิจัยเป็นขบวนการ “พิจารณาแล้วพิจารณาอีก” ซึ่งผลของขบวนการวิจัยคือ ผลผลิต ในขบวนการนี้ ผู้ใช้/หรือนักศึกษา ในฐานะผู้สืบค้น จะต้องพยายามดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งสารสนเทศที่ตนต้องการ จนจนไปถึงการนำผลที่ได้ไปใช้ โดยเริ่มตั้งแต่ การพิจารณาหาความชัดเจนเกี่ยวกับความต้องการสารสนเทศ จากนั้นก็ เป็นขั้นตอนของการพยายามให้เข้าถึงสารสนเทศ การประเมิน และใช้สารสนเทศ ขบวนการวิจัยเป็นการสังเคราะห์ซึ่งแสดงถึงการรู้สารสนเทศ โดยที่ผู้สืบค้น สามารถวิเคราะห์และประเมินผลขบวนการของตนเอง รวมทั้งสามารถวางแผนแนวทางเพื่อการใช้ในอนาคตได้ด้วย รูปแบบขั้นขบวนการวิจัยแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

กลยุทธ์การสอน

องค์ประกอบของส่วนที่ 3 ของแบบจำลองการรู้สารสนเทศ คือ กลยุทธ์การสอน มีบางกลยุทธ์ ที่อาจนำไปใช้ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้สืบค้น ในขั้นตอนการวิจัยได้ คูร์/อาจารย์บรรณารักษ์ หรือบรรณารักษ์ ควรเลือกใช้กลยุทธ์ใดกลยุทธ์หนึ่งเพื่อให้เหมาะสม กับความต้องการของผู้เรียน โดยไม่เลือกใช้เพียงกลยุทธ์ใดกลยุทธ์หนึ่งสำหรับ ผู้เรียน/หรือ นักศึกษาทุกคน รูปแบบกลยุทธ์การสอนให้ผู้สืบค้นแต่ละคนจะแยกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่

กับผู้สืบคัน ปัญหา และแหล่งสารสนเทศ

แบบจำลองการรู้สารสนเทศ

จากองค์ประกอบของแบบจำลองการรู้สารสนเทศ ซึ่งประกอบด้วย ขบวนการคิดของผู้สืบค้น ขั้นขบวนการวิจัย และ กลยุทธ์การสอน เมื่อนำองค์ประกอบทั้ง 3 มารวมกัน จะทำให้ได้ แบบจำลองการรู้สารสนเทศ ขึ้นมา

จากแบบจำลองต่อไปนี้ จะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วน ซึ่งไม่จำเป็นที่จะต้องมีลักษณะต่อเนื่องเหมือนเส้นตรง แต่อาจมีการกระโดดข้ามไปขั้นตอนอื่นได้ อย่างไรก็ตาม การนำเสนอในที่นี้ จะเน้นให้เห็นในลักษณะของการต่อเนื่อง กล่าวคือ ในส่วน ของขบวนการคิดของผู้สืบค้น จะส่งผลไปถึงขบวนการวิจัย และต่อเนื่องไปถึงส่วนของ กลยุทธ์การสอน ดังนี้

ขบวนการคิด ของผู้สืบค้น	ขบวนการวิจัย	กลยุทธ์การสอน
1. ทำไมฉันจึงต้องการสารสนเทศ	1. สำรวจ/ กำหนด ความต้องการสารสนเทศ	1. เริ่มการบันทึก datum แนวทาง ของการวิจัย ระดมความคิด/ จัดกลุ่ม ความคิด/ อภิปราย/ จัดทำแผนภาพความคิด จดบันทึก
2. อะไรคือปัญหา/ ประเด็น/ หรือคำถาม	2. กำหนดคำถามเพื่อการสืบค้นเบื้องต้น	2. สร้างคำถามต่างๆ เพื่อที่จะเป็นไปได้ จดบันทึกไว้ทุกขั้นตอน
3. ฉันรู้อะไรมาแล้วบ้าง เกี่ยวกับปัญหา/ ประเด็น/ คำถามนี้ ฉันต้องการค้นหาอะไร	3. เชื่อมคำถามเข้ากับความรู้ที่มีอยู่ก่อน กำหนดคำค้น/ โน้ตค้น/ และชื่อบุคคลที่ต้องการค้น	3. จดบันทึกไว้ ระดมความคิด/ จัดกลุ่ม ความคิด/ จัดทำแผนภาพความคิด ใช้แหล่งสารสนเทศทั่วไป เป็นฐาน
4. ฉันสามารถค้นหาสารสนเทศที่ฉันต้องการได้ที่ไหน สารสนเทศที่ฉันต้องการ มีอยู่ในห้องเรียน หรือ ห้องสมุด หรือไม่	4. จำแนกรหัสพยากรณ์สารสนเทศ ที่ดี มีคุณภาพ	4. ระดมความคิดเกี่ยวกับ ทรัพยากรสารสนเทศ ที่เกี่ยวข้อง จัดกลุ่มทรัพยากรสารสนเทศตามประเภท/ ที่อยู่/ ฯลฯ

มีบุคคลใดที่ฉันจะสอนถ้า
ได้
ฉันควรจะไปที่ห้องสมุด/
พิพิธภัณฑ์... ดีหรือไม่

จัดทำแบบตรวจสอบ
ทรัพยากรสารสนเทศ
ในแต่
- มีความเหมาะสม
เพียงได
- เข้าถึงได้อย่างไร

5. ฉันจะเริ่มต้นอย่างไร
อะไรคือคำสำคัญ/ หัวข้อ/
แนวความคิดในการค้น
ฉันต้องไปที่ไหนเป็นลำดับ
แรก

5. พัฒนากลยุทธ์ต่างๆ เพื่อจัด
ระบบการสืบค้น

5. พัฒนากลยุทธ์การสืบค้นโดย
ใช้คำสำคัญ และตระกับแบบ
บูล

6. ทรัพยากรอะไรบ้างที่ฉัน
ค้นพบ
ทรัพยากรใดที่ฉันสามารถนำ
ใช้ได้

6. กำหนดและสำรวจทรัพยากร
ที่จำแนกไว้ก่อนแล้ว

6. สังภาษณ์บุคคล
ไปห้องสมุด, พิพิธภัณฑ์,
ศูนย์สารสนเทศ
รวบรวมทรัพยากร
พิจารณา/ ศึกษา/ อ่าน

7. ฉันจะใช้/ หรือสืบค้น
ทรัพยากรเหล่านี้ได้อย่างไร
ฉันจะค้นหาสารสนเทศที่
ต้องการได้อย่างไร
ฉันควรจะใช้กลยุทธ์อะไร

7. เลือกทรัพยากรที่มีประโยชน์
มากที่สุด เพื่อการสำรวจ
และกำหนดกลยุทธ์เฉพาะ
ที่จะใช้ต่อไป

7. พัฒนากลยุทธ์การสืบค้น
ใช้ทักษะการสืบค้นสารสนเทศ
/การกำหนดแหล่ง/ และ
การวิจัย

8. มีสารสนเทศอะไรที่จะช่วย
ฉันได้
9. ฉันควรจะบันทึกข้อมูลอะไร
ข้อมูลอะไรที่สำคัญ
ฉันควรจะบันทึกอย่างไร
ฉันควรจะจัดลำดับอย่างไร

8. สืบค้นสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง
จากทรัพยากรเหล่านี้
9. ประเมิน/ คัดเลือก/ และจัด
ระบบสารสนเทศ

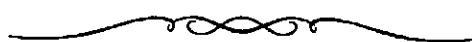
8. อ่าน/ แสดงทัศนะ
9. จัดแนวความคิดเป็นกลุ่มตาม
หัวข้ออย่าง
ใช้ทักษะการกำหนดสังเขป/
หัวข้อ และการจดบันทึก

10. ฉันค้นพบสารสนเทศที่ต้องการหรือไม่	10. วิเคราะห์สารสนเทศที่ค้นคืนได้/ ดัดสินความเกี่ยวข้อง/ ประมวล/ อ้างอิงและสังเคราะห์	10. ศึกษาสารสนเทศเพื่อคุ้วง/ ทรงกับความต้องการในเมืองต้นหรือไม่
ฉันควรจะสืบค้นอะไรต่อไปอีก		
11. ฉันจะใช้/ นำเสนอสารสนเทศอย่างไร โครงคือผู้ฟัง/ ผู้อ่านฉันจะใช้/ นำเสนอสารสนเทศในรูปแบบใด ฉันควรจะวางแผนเด้าโครงเรื่องอย่างไร	11. ตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้/ การนำเสนอ/ การสื่อสารสารสนเทศเหล่านั้น จัดระบบสารสนเทศเพื่อการใช้ตามที่ต้องการ	11. พิจารณาทางเลือกในการนำเสนอสารสนเทศ ทำการตัดสินใจตามที่ต้องการแก้ปัญหาเบื้องต้น พัฒนาการเขียน/ ภาพ/ การพูด/ สื่อหลายแบบ/ หรือการนำเสนอโดยวิธีอื่น
12. ฉันทำอะไรไปบ้างแล้ว - ตามความคิดเห็นของฉัน - หรือของคนอื่นๆ ความรู้อะไรที่ฉันได้รับ ทักษะอะไรที่ฉันได้เรียนรู้ ฉันสามารถปรับปรุงอะไรได้บ้าง	12. ใช้สารสนเทศ ประเมินผลที่ได้ ประเมินงานการ	12. ตรวจสอบผลผลิตที่ได้ ตรวจสอบบันทึกขบวนการ วิจัย ตรวจสอบกับครู/ ผู้ใกล้ชิด/ ผู้ร่วมงาน แผนงานที่ปรับเปลี่ยนสำหรับคนต่อไป

สรุป

การรู้สารสนเทศ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคนในยุคแห่งสารสนเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิสิตนักศึกษา/ และนักวิจัย ย่อมมีความจำเป็นมากขึ้นไปอีก สำหรับนิสิตนักศึกษานั้น การรู้สารสนเทศ ย่อมช่วยให้การเขียนรายงาน หรือการทำบริษัทภานุพนธ์ เป็นไปอย่างมีคุณค่าและมีคุณภาพ อย่างไรก็ตาม การรู้สารสนเทศไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นได้เองโดยอัตโนมัติ หากแต่เกิดขึ้นได้จากการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ ครู/อาจารย์บรรณารักษ์ และบรรณารักษ์ที่สอน หรือให้บริการเกี่ยวกับการค้นคืน จะต้องพยายามให้ความรู้และฝึกอบรมให้เข้าเหล่านั้น รู้จักวิธีการสืบค้นและสามารถเข้าถึงสารสนเทศได้ โดยที่ต้องเป็นการสืบค้นที่อยู่บนพื้นฐานของความต้องการเป็นเบื้องต้น ให้เข้าใจรู้จักคิดวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง รู้จักกำหนดกลยุทธ์ การสืบค้นที่เหมาะสม รู้จักจำแนก/ คัดเลือก/ และประเมินสารสนเทศ ว่ามีความสำคัญและ

สามารถใช้อ้างอิงได้เพียงใด รู้จักนำไปใช้ และสุดท้าย รู้จักที่จะประเมินขั้นตอนหรือขบวนการ สืบค้นของตนเอง เพื่อการพัฒนา การสืบค้นที่มีประสิทธิผลมากยิ่งๆ ขึ้น ต่อไป หากครู/อาจารย์ บรรณารักษ์ หรือบรรณาธิการ สามารถช่วยให้นักศึกษา หรือผู้ใช้ทั้งหลาย ให้มีความรู้ ตลอดจนมีทักษะการสืบค้นดังกล่าวแล้ว ก็นับได้ว่าได้ช่วยให้เข้าเล่นนั้นได้ “รู้สารสนเทศ” อ่าย่างแท้จริง และไม่เผชิญกับปัญหาทางสารสนเทศที่ท่วมท้น ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

หนังสืออ้างอิง

- California Media and Library Education Association. **From Library Skills to Information Literacy : A Handbook for the 21st Century.** Castle Rock, Colo.
: Hi Willow Research and Publishing, 1994.
- Olson, D. R. "Literacy," in **The International Encyclopedia of Education**, vol. 16.
p. 3443-3446. 2nd ed. Editor-in chief, Torsten Husén, T. Neville Postlethwaite.Oxford : Pergamon, c1994.

Lib_Sci
V12 ทศธรบฯ

สภาพการให้บริการและเจตคติต่อการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ฝ่าย บริการตอบคำถามในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ¹

จิราภรณ์ กรอบกระจก

สาระสังเขป: ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการให้บริการตอบคำถามเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการให้บริการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ เหล่านี้ มีส่วนเพิ่มบทบาทงานของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถามมากขึ้นตามไปด้วย และยังมีผลทำให้บรรณารักษ์มีระดับเจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่แตกต่างกัน ผู้เขียนได้ศึกษาถึงสภาพและปัญหาการให้บริการ รวมทั้งศึกษาเจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถามที่เปลี่ยนแปลงไป พร้อมทั้งข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการให้บริการ

ภูมิหลัง

ปัจจุบันกิจการห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศไทยที่พัฒนาแล้ว ได้เจริญก้าวหน้าเป็นอย่างมาก มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริการตอบคำถามเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการให้บริการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ เหล่านี้ มีส่วนเพิ่มบทบาทงานของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถามมากขึ้นตามไปด้วย ดังงานวิจัยของเบอร์ก哈特 (Burkhardt, 1996 3782 - A) ที่พบว่า สภาพการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ในฝ่ายบริการตอบคำถามที่นำเสนอเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้มากน้อยแตกต่างกัน คือ การปฏิบัติงานแบบไม่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การปฏิบัติงานที่อยู่ระหว่างการเปลี่ยนแปลงจะนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ และการ

¹ ตัดตอนจากปริญญาบัตร พ.ศ. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) เรื่อง “สภาพการให้บริการและเจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงาน ของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถาม ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ” มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ ประจำปี พ.ศ. 2540, 188 หน้า

ปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศแล้ว มีผลทำให้งานในความรับผิดชอบของบรรณารักษ์แตกต่างกันคือ บรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศจะมีความรับผิดชอบงานด้านการแนะนำวิธีการเข้าถึงสารสนเทศโดยใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกับผู้ใช้บริการเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น อีกทั้งสภาพการปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกับผู้ใช้บริการเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น อีกทั้งสภาพการปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและ การสื่อสารกับผู้ใช้บริการเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น อีกทั้งสภาพการปฏิบัติงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่แตกต่างกันนี้ ยังมีผลทำให้บรรณารักษ์มีระดับการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศที่แตกต่างกันด้วย และทำให้สภาพการให้บริการตอบคำถามเปลี่ยนแปลงไปในด้านเกณฑ์ที่จะเป็นตัวกำหนดปริมาณสารสนเทศที่จะให้ผู้ใช้บริการ การให้ความช่วยเหลือผู้ใช้บริการ และวิธีการเข้าถึงสารสนเทศของผู้ใช้บริการ นั้นแสดงให้เห็นถึง สภาพการให้บริการและเจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถามที่เปลี่ยนแปลงไป

สำหรับประเทศไทยนั้น ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการให้บริการตอบคำถามเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเห็นได้จากการสำรวจเกี่ยวกับการให้บริการสารสนเทศโดยใช้เทคโนโลยีของห้องสมุดมหาวิทยาลัย ในช่วงปี พ.ศ. 2535 ถึงปี พ.ศ. 2536 พบว่า เทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ๆ ที่มีการใช้ในห้องสมุดต่างประเทศทุกประเภทได้มีการนำมาใช้ในห้องสมุดของไทยแล้วทั้งสิ้น เช่น การให้บริการสืบค้นสารสนเทศจากฐานข้อมูลสำเร็จรูป ซีดี-รอม (CD - ROM : Compact Disc Read Only Memory) บริการสืบค้นสารสนเทศจากฐานข้อมูลออนไลน์จากต่างประเทศ บริการสืบค้นฐานข้อมูลจากรายการสาธารณูปะตัวยระบบออนไลน์ของห้องสมุด (OPACs : Online Public Access Catalogs) เป็นต้น (จิราพรรณ สวัสดิพงษ์, นพพร เพียรพิกุล และวรารักษ์ พัฒนเกียรติพงศ์. 2536 : 139 - 140) ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพการให้บริการของฝ่ายบริการตอบคำถามตามไปด้วย เช่นจากเดิมที่บรรณารักษ์ใช้ตู้บัตรรายการและหนังสืออ้างอิงประเภทต่างๆ เป็นเครื่องมือสืบค้นสารสนเทศเพื่อตอบคำถามแก่ผู้ใช้ ปัจจุบันเปลี่ยนมาเป็นการสืบค้นโดยใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศหลักหลายประเภท ซึ่งบรรณารักษ์ผู้ให้บริการต้องท่าน้ำที่สืบค้นและแนะนำการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเหล่านี้ให้กับผู้ใช้ จึงทำให้บรรณารักษ์ที่ให้บริการในฝ่ายนี้จำเป็นต้องมีความรู้และทักษะหลายๆ ด้านที่สอดคล้องกับลักษณะการให้บริการ (Beck. 1991 : 36) ฉะนั้นการศึกษาสภาพการให้บริการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถามว่ามีสภาพเป็นอย่างไร และบรรณารักษ์มีเจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานอย่างไร จึงเป็นประเด็นที่ผู้เขียนมีความสนใจที่จะศึกษา เพาะงานฝ่ายบริการตอบคำถามเป็นงานบริการที่ต้องพบปะกับผู้ใช้ห้องสมุดอย่างใกล้ชิด จึงเป็นงานที่สำคัญในอันที่จะสร้างภาพพจน์ที่ดีของห้องสมุดให้กับผู้ใช้

ความมุ่งหมายของการศึกษาด้านคว้า

1. เพื่อศึกษาสภาพการให้บริการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถามในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ

2. เพื่อศึกษาเจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถามในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ

3. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถามในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ จำแนกตามสภาพทางภูมิศาสตร์ของที่ตั้งห้องสมุด สภาพการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในงานบริการตอบคำถาม และประสบการณ์การทำงาน

สมมุติฐานในการศึกษาด้านคว้า

บรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถามในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดที่มีสภาพทางภูมิศาสตร์ของที่ตั้งห้องสมุดต่างกัน มีสภาพการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในงานบริการตอบคำถามต่างกัน และมีประสบการณ์การทำงานในฝ่ายบริการตอบคำถามต่างกัน มีเจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการศึกษาด้านคว้า

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้นนี้ ได้มาจาก การใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจงจาก บรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถามที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดกลางของมหาวิทยาลัยของรัฐ สังกัดทบทวนมหาวิทยาลัย จำนวน 21 แห่ง โดยแบ่งเป็นบรรณารักษ์หัวหน้าฝ่ายบริการตอบคำถาม จำนวน 21 คน และบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานในฝ่ายบริการตอบคำถาม โดยต้องมีประสบการณ์ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างโดยย่างหนึ่งในการให้บริการตอบคำถามมาแล้ว เป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 1 ปี จำนวน 54 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 75 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาด้านคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาด้านคว้าครั้นนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้เขียนสร้างขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 2 ชุด คือ

2.1 เป็นแบบสอบถามสำหรับบรรณารักษ์หัวหน้าฝ่ายบริการตอบคำถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการให้บริการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถาม เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบและในส่วนของปัญหาการสืบค้นของบรรณารักษ์ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบวัดเขตติดต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถาม โดยแยกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการยอมรับประสิทธิผลของเทคโนโลยีสารสนเทศในการให้บริการ และด้านผลกระทบที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้บริการ เป็นแบบวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

2.2 เป็นแบบสอบถามสำหรับบรรณารักษ์ในฝ่ายบริการตอบคำถาม แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 เป็นแบบวัดเขตติดต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถาม เป็นแบบวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีข้อคำถามเหมือนกับแบบสอบถามชุดที่ 1 ตอนที่ 3

3. การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้เขียนส่งแบบสอบถามพร้อมทั้งแนบหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์ ประจำปี พ.ศ. 2540 เพื่อส่งไปให้บรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยเริ่มส่งแบบสอบถามตั้งแต่วันที่ 13 ธันวาคม 2539 จำนวน 75 ฉบับ จนถึงวันที่ 10 มกราคม 2540 ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา และเป็นฉบับที่สมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล จำนวน 71 ฉบับ โดยแยกเป็นแบบสอบถามบรรณารักษ์หัวหน้าฝ่ายบริการตอบคำถาม จำนวน 19 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.48 และแบบสอบถามของบรรณารักษ์ในฝ่ายบริการตอบคำถาม จำนวน 52 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 96.30

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำแบบสอบถามมาตราชให้คะแนน แล้วนำคะแนนมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS/PC+ (Statistical Package for Social Sciences/ Personal Computer) เพื่อคำนวณหาค่าดังนี้

4.1 หาค่าร้อยละข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม และสภาพการให้บริการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถาม

4.2 หาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของข้อมูลในส่วนข้อคำถามที่เป็นรายการปัญหา และในแบบวัดวัดเจตคติของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถาม

4.3 เปรียบเทียบเจตคติของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถาม จำแนกตามสภาพทางภูมิศาสตร์ของที่ตั้งห้องสมุด โดยใช้สถิติ t-test จำแนกตามสภาพการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในงานฝ่ายบริการตอบคำถาม และจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยใช้สถิติ F-test ถ้าพบความแตกต่างจะทดสอบเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีของนิวแมนคูลล์ส (Newman - Keuls test)

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. สภาพการให้บริการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถามในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ

ประเภทของเทคโนโลยีสารสนเทศที่นำมาใช้ในการให้บริการสืบค้นสารสนเทศในห้องสมุดต่างๆ มากที่สุดคือ โทรศัพท์ รองลงมาคือ ฐานข้อมูลสำเร็จรูป ซีดี - รอม เมื่อแยกพิจารณาเทคโนโลยีสาร-สนเทศแต่ละประเภท ปรากฏผลดังนี้

1.1 ฐานข้อมูล OPACs

ประเภทของฐานข้อมูลที่มีในระบบ OPACs ที่ห้องสมุดส่วนใหญ่ให้บริการ คือ ฐานข้อมูลหนังสือ ฐานข้อมูลบรรณานิพนธ์ และฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์และงานวิจัยมากที่สุด ลักษณะการจัดจ回事อร์มินัลสำหรับผู้ใช้สืบค้นฐานข้อมูล OPACs ส่วนใหญ่จัดแยกตามชั้นมากที่สุด จำนวนจรอทอร์มินัลสำหรับสืบค้นฐานข้อมูล OPACs ที่ห้องสมุดส่วนใหญ่จัดให้บริการ คือ 6-10 เครื่องมากที่สุด ลักษณะงานที่ใช้ฐานข้อมูล OPACs ของบรรณารักษ์ คือ ตอบคำถามเวลาผู้ใช้จำนวนมากที่สุด ความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อผลที่ได้รับจากการสืบค้นฐานข้อมูล OPACs ตามความรู้สึกของบรรณารักษ์ คือ พึงพอใจเป็นส่วนมากมากที่

สุด ปัญหาการสืบค้นฐานข้อมูล OPACs ของบรรณารักษ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีปัญหาในเรื่องเครื่องเทอร์มินัลมีจำนวนจำกัดเป็นอันดับแรก และอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ เครื่องเทอร์มินัลขัดข้อง (Hang) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

1.2 ฐานข้อมูลที่ห้องสมุดสร้างขึ้นเอง

ประเภทของฐานข้อมูลที่มีในระบบฐานข้อมูลที่ห้องสมุดสร้างขึ้นเอง (ซึ่งเป็นฐานข้อมูลที่ไม่อยู่ในระบบ OPACs) ที่ห้องสมุดส่วนใหญ่ให้บริการ คือ ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ และงานวิจัยมากที่สุด ลักษณะการจัดจอเทอร์มินัลสำหรับสืบค้นฐานข้อมูลที่ห้องสมุดสร้างขึ้นเองส่วนใหญ่จัดไว้ในฝ่ายบริการตอบคำถามมากที่สุด จำนวนจอเทอร์มินัลสำหรับสืบค้นฐานข้อมูลที่ห้องสมุดสร้างขึ้นเองที่ ห้องสมุดทั้งหมดจัดให้บริการ คือ 1 - 5 เครื่อง วิธีการให้บริการสืบค้นฐานข้อมูลที่ห้องสมุดสร้างขึ้นเองนั้นส่วนใหญ่ บรรณารักษ์เป็นผู้สืบค้นให้โดยมีผู้ใช้ อุปกรณ์ด้วยในขณะค้นมากที่สุด เวลาเฉลี่ยที่บรรณารักษ์ใช้ในการสืบค้นฐานข้อมูลที่ห้องสมุดสร้างขึ้นเองต่อเรื่องส่วนใหญ่น้อยกว่า 5 นาที ความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อผลที่ได้รับจากการสืบค้นฐานข้อมูลที่ห้องสมุดสร้างขึ้นเองตามความรู้สึกของบรรณารักษ์ คือ พึงพอใจเป็นส่วนมากทั้งหมด ปัญหาการสืบค้นฐานข้อมูลที่ห้องสมุดสร้างขึ้นเองของบรรณารักษ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีปัญหาในเรื่องเครื่องเทอร์มินัลมีจำนวนจำกัดเป็นอันดับแรก และอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ จำนวนบรรณารักษ์ผู้สืบค้นมีไม่เพียงพอ ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

1.3 ฐานข้อมูลสำเร็จรูป ชีดี - รอม

ฐานข้อมูลสำเร็จรูป ชีดี - รอม ที่ห้องสมุดส่วนใหญ่ให้บริการ คือ ฐานข้อมูล DAO มากที่สุด ลักษณะการจัดจอเทอร์มินัลสำหรับสืบค้นฐานข้อมูลสำเร็จรูปชีดี - รอม ส่วนใหญ่จัดเป็นระบบ Stand Alone ไว้ในส่วนทำงานของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถาม จำนวนจอเทอร์มินัลสำหรับสืบค้นฐานข้อมูลสำเร็จรูปชีดี - รอม ที่ห้องสมุดส่วนใหญ่จัดให้บริการ คือ 1-5 เครื่องมากที่สุด วิธีการให้บริการสืบค้นฐานข้อมูลสำเร็จรูป ชีดี - รอม นั้นส่วนใหญ่บรรณารักษ์เป็นผู้สืบค้นให้โดยมีผู้ใช้อุปกรณ์ด้วยในขณะค้นมากที่สุด เวลาเฉลี่ยที่บรรณารักษ์ใช้เตรียมกลไกใช้การสืบค้นฐานข้อมูลสำเร็จรูป ชีดี - รอม ล่วงหน้าต่อเรื่องส่วนใหญ่น้อยกว่า 10 นาที และเวลาเฉลี่ยที่บรรณารักษ์ใช้ในการสืบค้นฐานข้อมูลสำเร็จรูป ชีดี - รอม จริงต่อเรื่องส่วนใหญ่ 10-20 นาที ความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อผลที่ได้รับจากการสืบค้นฐานข้อมูลสำเร็จรูป ชีดี - รอม ตามความรู้สึกของบรรณารักษ์ คือ พึงพอใจเป็นส่วนมากมากที่สุด ปัญหาการสืบค้นฐานข้อมูลสำเร็จรูป ชีดี - รอม ของบรรณารักษ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีปัญหาในเรื่องแหล่งข้อมูลที่จะติดตามเอกสารฉบับสมบูรณ์ในประเทศไทยมีน้อยและไม่ทันสมัย เป็นอันดับ

แรก อญ្យในระดับมาก รองลงมาคือ เครื่องเทอร์มินัลมีจำนวนจำกัด ซึ่งอญ្យในระดับมากเช่นเดียวกัน

1.4 ฐานข้อมูลออนไลน์จากต่างประเทศ

ฐานข้อมูลออนไลน์จากต่างประเทศในห้องสมุดทั้ง 2 แห่งที่จัดให้บริการมีเพียงฐานข้อมูลเดียว คือ ฐานข้อมูล DIALOG วิธีการให้บริการสืบค้นฐานข้อมูลออนไลน์จากต่างประเทศ คือ บรรณารักษ์เป็นผู้สืบค้นให้ทั้งหมด เวลาเฉลี่ยที่บรรณารักษ์ใช้เตรียมกล่าววิธีการสืบค้นฐานข้อมูลออนไลน์จากต่างประเทศล่วงหน้าต่อเรื่องทั้งหมด 20-40 นาที และเวลาเฉลี่ยที่บรรณารักษ์ใช้ในการสืบค้นฐานข้อมูลออนไลน์จากต่างประเทศจริงต่อเรื่องทั้งหมด 20-40 นาที วิธีพิมพ์ผลการสืบค้นฐานข้อมูลออนไลน์จากต่างประเทศที่บรรณารักษ์ใช้มากที่สุด คือ Online Print ความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อผลที่ได้รับจากการสืบค้นฐานข้อมูลออนไลน์จากต่างประเทศ ตามความรู้สึกของบรรณารักษ์ คือ พึงพอใจเป็นบางส่วนทั้งหมด ปัญหาการสืบค้นฐานข้อมูลออนไลน์จากต่างประเทศของบรรณารักษ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับระบบการสื่อสารโทรศัมนาคม เช่น โทรศัพท์ไม่ว่าง การติดต่อหยุดชะงัก ระหว่างค้น มีลัญญาณรบกวน เป็นดัน และแหล่งข้อมูลที่จะติดตามเอกสารฉบับสมบูรณ์ในประเทศมีน้อยและไม่ทันสมัยเป็นอันดับแรก และอยู่ในระดับมากเท่ากัน รองลงมา คือ บรรณารักษ์กับผู้ใช้สื่อสารความต้องการสารสนเทศไม่ตรงกัน คุณภาพการสืบค้นเป็นภาษาต่างประเทศ เรื่องที่ต้องการค้นเป็นเรื่องเฉพาะวิชาทำให้บรรณารักษ์มีปัญหาในการทำความเข้าใจ และกำหนดคำศัพท์ในการสืบค้น การสะกดคำค้นที่ยากผิด กล่าววิธีการสืบค้นแต่ละฐานข้อมูลไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ทำให้บรรณารักษ์ยุ่งยากต่อการใช้ คำใช้จ่ายในการสืบค้นมีอัตราสูง ห้องสมุดต้องแบกรับภาระค่าใช้บริการไว้ส่วนหนึ่ง นอกเหนือจากที่เรียกเก็บจากผู้ใช้ ซึ่งอยู่ในระดับมากเท่ากัน

1.5 เครือข่ายภายในประเทศ

เครือข่ายภายในประเทศที่ฝ่ายบริการตอบค่าตอบแทนเป็นสมาชิก คือ เครือข่าย TIAC มากที่สุด วิธีการให้บริการสืบค้นสารสนเทศผ่านเครือข่ายภายในประเทศส่วนใหญ่ บรรณารักษ์เป็นผู้สืบค้นให้มากที่สุด เวลาเฉลี่ยที่บรรณารักษ์ใช้เตรียมกล่าววิธีการสืบค้นสารสนเทศผ่านเครือข่ายภายในประเทศล่วงหน้าต่อเรื่องทั้งหมด น้อยกว่า 10 นาที และเวลาเฉลี่ยที่บรรณารักษ์ใช้ในการสืบค้นสารสนเทศผ่านเครือข่ายภายในประเทศจริงต่อเรื่องส่วนใหญ่น้อยกว่า 10 นาที ความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อผลที่ได้รับจากการสืบค้นสารสนเทศผ่านเครือข่ายภายในประเทศตามความรู้สึกของบรรณารักษ์ คือ พึงพอใจเป็นบางส่วนมากที่สุด ปัญหาการสืบค้นสารสนเทศผ่านเครือข่ายภายในประเทศของบรรณารักษ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับระบบการสื่อสารโทรศัมนาคม เช่น โทรศัพท์ไม่ว่าง

การติดต่อหุ่นขั้งกระหว่างคัน มีสัญญาณรบกวน เป็นต้น เป็นอันดับแรก และอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ การสะกดคำค้นที่ยากผิด ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ส่วนปัญหาอื่นๆ ที่บรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถามระบุมา คือ การติดต่อเข้าระบบมาก และการค้นข้อมูลทำได้ช้ามาก (1 แห่ง) ซึ่งเป็นปัญหาในระดับมากที่สุด

1.6 เครือข่ายระหว่างประเทศ

เนื่องจากมีผู้ตอบ เพียง 1 แห่ง เมื่อพิจารณาผลการตอบแล้วพบว่า เครือข่ายนานาชาติที่ห้องสมุดเป็นสมาชิกคือ AGRIS CARIS และ IBIC วิธีการให้บริการสืบค้นสารสนเทศผ่านเครือข่ายระหว่างประเทศคือ บรรณารักษ์เป็นผู้สืบค้นให้ เวลาเฉลี่ยที่บรรณารักษ์ใช้เตรียมกลวิธีการสืบค้นสารสนเทศ ผ่านเครือข่ายระหว่างประเทศล่วงหน้าต่อเรื่อง คือ น้อยกว่า 20 นาที เวลาเฉลี่ยที่บรรณารักษ์ใช้ในการสืบค้นสารสนเทศผ่านเครือข่ายระหว่างประเทศจริง ต่อเรื่อง คือ 20 - 40 นาที วิธีพิมพ์ผลการสืบค้นสาร-สนเทศผ่านเครือข่ายระหว่างประเทศที่บรรณารักษ์ใช้ คือ Offline Print ความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อผลที่ได้รับจากการสืบค้นสารสนเทศผ่านเครือข่ายระหว่างประเทศตามความรู้สึกของบรรณารักษ์คือพึงพอใจเป็นบางส่วน ปัญหาการสืบค้นสารสนเทศผ่านเครือข่ายระหว่างประเทศของบรรณารักษ์โดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีปัญหาในเรื่องบรรณารักษ์กับผู้ใช้สื่อสารความต้องการสาร-สนเทศไม่ตรงกัน ไม่เข้าใจการใช้เทคนิคพิเศษต่างๆ ที่ช่วยในการสืบค้น เช่น การใช้ตราชแบบบูล การใช้การตัดคำ เป็นต้น และแหล่งข้อมูลที่จะติดตามเอกสารฉบับสมบูรณ์ในประเทศมีน้อยและไม่ทันสมัยเป็นอันดับแรก และอยู่ในระดับปานกลางเท่ากัน

1.7 เครือข่ายอินเตอร์เนต

วิธีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายอินเตอร์เนตส่วนใหญ่ใช้สายเคเบิลเชื่อมโยงโดยคอมพิวเตอร์ของห้องสมุดทำหน้าที่เป็นเกอร์มินัลของคอมพิวเตอร์ของศูนย์คอมพิวเตอร์ที่ทำหน้าที่เป็นโอลส์ต์ ซึ่งในที่นี้โอลส์ต์เป็นเครือข่ายบ่อยของเครือข่ายที่มีเกตเวย์ออกไปสู่อินเตอร์เนต ลักษณะการจัดจอเกอร์มินัลสำหรับสืบค้นสารสนเทศผ่านเครือข่ายอินเตอร์เนตส่วนใหญ่จัดไว้ในฝ่ายบริการตอบคำถามมากที่สุด จำนวนจอเกอร์มินัลสำหรับสืบค้นสารสนเทศผ่านเครือข่ายอินเตอร์เนตที่ห้องสมุดส่วนใหญ่จัดให้บริการคือ 1 - 5 เครื่องมากที่สุด วิธีการให้บริการสืบค้นสารสนเทศผ่านเครือข่ายอินเตอร์เนตนั้นส่วนใหญ่บรรณารักษ์เป็นผู้สืบค้นให้มากที่สุด งานบริการสืบค้นสารสนเทศโดยทั่วไป (ฐานข้อมูลที่ไม่เสียค่าบริการ) มากที่สุด เวลาเฉลี่ยที่บรรณารักษ์ใช้เตรียมกลวิธีการสืบค้นสารสนเทศ ผ่านเครือข่ายอินเตอร์เนตล่วงหน้าต่อเรื่องส่วนใหญ่น้อยกว่า 20 นาที และเวลาเฉลี่ยที่บรรณารักษ์ใช้ในการสืบค้นสารสนเทศผ่านเครือข่ายอินเตอร์เนตจริงต่อ

เรื่องส่วนใหญ่ 20 - 40 นาที วิธีพิมพ์ผลการสืบค้นสารสนเทศผ่านเครือข่ายอินเตอร์เน็ตที่บรรณารักษ์ใช้มากที่สุดคือ Online Print ความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อผลที่ได้รับจากการสืบค้นสารสนเทศผ่านเครือข่ายอินเตอร์เน็ตตามความรู้สึกของบรรณารักษ์ คือ พึงพอใจเป็นบางส่วนมากที่สุด ปัญหาการสืบค้นสารสนเทศผ่านเครือข่ายอินเตอร์เน็ตของบรรณารักษ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีปัญหาในเรื่องแหล่งข้อมูลที่จะติดตามเอกสารฉบับสมบูรณ์ในประเทศ มีน้อยและไม่ทันสมัยเป็นอันดับแรก และอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือปัญหาเกี่ยวกับระบบการสื่อสารโทรคมนาคม เช่น โทรศัพท์ไม่working เป็นต้น ซึ่งอยู่ในระดับมาก เช่นกัน

1.8 โทรสาร

งานในฝ่ายบริการตอบคำถามที่ใช้โทรสาร ส่วนใหญ่คือ บริการยืมระหว่างห้องสมุด และบริการขอสำเนาเอกสารหรือวารสารที่ไม่มีในห้องสมุดของตนเองมากที่สุด ปัญหาการใช้โทรสารของบรรณารักษ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีปัญหาในเรื่องข้อมูลที่ได้รับทางโทรสารเลือนลาง ไม่ชัดเจน และอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือเสียเวลาในการไปถ่ายเอกสารก่อนจึงจะสามารถส่งได้ ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

1.9 บริการจัดหาเอกสารฉบับสมบูรณ์

ฝ่ายบริการตอบคำถามส่วนใหญ่มีบริการจัดหาเอกสารฉบับสมบูรณ์ โดยมีวิธีดำเนินการให้บริการคือ บริการยืมและถ่ายเอกสารระหว่างห้องสมุดภายในประเทศมากที่สุด

2. เจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถามในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ แยกเป็น 3 ด้าน คือ ..

2.1 เจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงาน ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถาม โดยรวมมีระดับเจตคติสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า บรรณารักษ์ไม่หลักเลี่ยงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศถึงแม้ว่าจะไม่คุ้นเคยมีค่าสูงสุด โดยมีระดับเจตคติสูง ส่วนข้อรองลงไปคือ บรรณารักษ์รู้สึกมั่นใจในการเสนอแนวทางเลือกที่ใช้ในการสืบค้นข้อมูลด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศรูปแบบต่างๆ ให้แก่ผู้ใช้ และบรรณารักษ์สามารถเรียกข้อมูลที่เก็บในระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ได้อย่างรวดเร็ว มีระดับเจตคติสูงเช่นเดียวกัน

2.2 เจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงาน ด้านการยอมรับ ประสิทธิผลของเทคโนโลยีสารสนเทศในการให้บริการของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถาม โดยรวมมีระดับเจตคติสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เทคโนโลยีสารสนเทศทำให้ความร่วมมือระหว่างห้องสมุด เช่น การยืมระหว่างห้องสมุด การจัดทำเครือข่ายระหว่างห้องสมุดหลากหลายและ

ราดเร็วซึ่งมีค่าสูงสุด โดยมีระดับเจต-คติสูง ส่วนข้อรองลงไปคือ เทคโนโลยีสารสนเทศทำให้สามารถใช้วัสดุห้องสมุดให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การสืบค้นข้อมูลจะได้รับข้อมูลที่จัดเก็บจากทุกแหล่งอย่างรวดเร็ว มีระดับเจตคติสูง และเทคโนโลยีสารสนเทศไม่ได้ทำให้การสืบค้นสารสนเทศมีความซับซ้อนยุ่งยากมากขึ้น มีระดับเจตคติปานกลางตามลำดับ

2.3 เจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงาน ด้านผลกระทบที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้บริการของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถามโดยรวมมีระดับเจตคติสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า บรรณารักษ์ไม่รู้สึกกลัวจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานจะทำให้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้น้อยลงมีค่าสูงสุด โดยมีระดับเจตคติสูง ส่วนข้อรองลงไปคือ การสืบค้นข้อมูลด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ ช่วยเพิ่มพูนทักษะในการใช้ภาษา มีระดับเจตคติสูง และเทคโนโลยีสารสนเทศไม่ทำให้บกบาทและหน้าที่ของบรรณารักษ์ใน การให้บริการตอบคำถามลดลงมีระดับเจตคติสูง

เมื่อพิจารณาเจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถามโดยรวมทุกด้าน พบว่า มีระดับเจตคติสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านผลกระทบที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้บริการมีค่าสูงสุด โดยมีระดับเจตคติสูง รองลงมาคือ ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านการยอมรับประสิทธิผลของเทคโนโลยีสาร-สนเทศในการให้บริการ โดยมีระดับเจตคติสูงเท่ากัน

3.เปรียบเทียบเจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถามในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ

3.1 จำแนกตามสภาพทางภูมิศาสตร์ของที่ตั้งห้องสมุดที่บรรณารักษ์ปฏิบัติงานอยู่

เจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถามในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐจำแนกตามสภาพทางภูมิศาสตร์ของที่ตั้งห้องสมุดที่บรรณารักษ์ปฏิบัติงานอยู่ พนบว่า มีระดับเจตคติโดยรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่ตรงกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

3.2 จำแนกตามสภาพการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในงานบริการตอบคำถามของห้องสมุดที่บรรณารักษ์ปฏิบัติงานอยู่

เจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถามในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐจำแนกตามสภาพการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในงานบริการตอบคำถามของห้องสมุดที่บรรณารักษ์ปฏิบัติงานอยู่ พนบว่า มีระดับเจตคติโดย

รวมแต่ก่อต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ โดยบรรณารักษ์ในห้องสมุดที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในงานบริการตอบคำถามในระดับมากมีระดับเจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานสูงกว่าบรรณารักษ์ในห้องสมุดที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในงานบริการตอบคำถามในระดับน้อย

เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ในด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยบรรณารักษ์ในห้องสมุดที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในงานบริการตอบคำถามในระดับมาก มีระดับเจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานในด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสูงกว่าบรรณารักษ์ในห้องสมุดที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในงานบริการตอบคำถามในระดับน้อย

3.3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงานในฝ่ายบริการตอบคำถาม

เจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถามในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐจำแนกตามประสบการณ์การทำงานในฝ่ายบริการตอบคำถาม พบว่า มีระดับเจตคติโดยรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านก็พบว่าทุกด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่ตรงกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการศึกษาดังนี้

1. สภาพการให้บริการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถามในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ

ประเภทของเทคโนโลยีสารสนเทศที่นำมาใช้ในการให้บริการสืบค้นสารสนเทศในห้องสมุดต่างๆ มากที่สุดคือ โทรศัพท์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโทรศัพท์มีราคาถูก จัดหาได้ง่าย วิธีการใช้งานและการบำรุงรักษาทำได้สะดวก ไม่มีความยุ่งยากซับซ้อนในการติดตั้ง และมีประโยชน์ในด้านการรับส่งเอกสารเพื่อนำสารสนเทศจากห้องสมุดหนึ่งไปยังอีกห้องสมุดหนึ่ง ซึ่งทำได้สะดวกรวดเร็วกว่าการส่งทางไปรษณีย์ รองลงมาคือ ฐานข้อมูลสำหรับชีดี-รอม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชีดี-รอม เป็นสื่อที่บันทึกข้อมูลได้จำนวนมหาศาล มีขีดความสามารถในการค้นคืนข้อมูลได้ในเวลาอันรวดเร็ว จัดหาได้ง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการสืบค้นคือ คอมพิวเตอร์ ซึ่งไม่ยุ่งยาก และสอดคล้องกับผลการสำรวจการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในห้องสมุดสมาคมห้องสมุดอเมริกันของ เทโนเบีย และนูแฟง (Tenopir and Neufang, 1992 : 23) ที่พบว่า มีการนำฐานข้อมูลสำหรับชีดี - รอม เข้ามาใช้ถึงร้อยละ 96 ของห้องสมุดทั้งหมด

เมื่อพิจารณาสภาพการให้บริการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในแต่ละประเด็น
ปรากฏผลดังนี้

1.1 ฐานข้อมูลที่จัดให้บริการ

มีห้องสมุดที่ให้บริการฐานข้อมูล OPACs ถึง 13 แห่ง และทั้ง 13 แห่งให้บริการฐานข้อมูลหนังสือ ฐานข้อมูลบรรณนิวารสารและหนังสือพิมพ์ ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์และงานวิจัย ส่วนฐานข้อมูลโสตทัศนวัสดุมีห้องสมุดที่ให้บริการ 10 แห่ง และฐานข้อมูลรายชื่อวารสารที่ห้องสมุดบอกรับนั้นมีห้องสมุดที่ให้บริการ 11 แห่ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าฐานข้อมูล OPACs ที่ห้องสมุดจัดให้บริการนั้นมีความสมบูรณ์เนื่องจากครอบคลุมสารสนเทศภายในห้องสมุดเกือบทุกประเภท จึงใช้เป็นแหล่งสืบค้นสารสนเทศภายในห้องสมุดได้เป็นอย่างดีและสะดวกต่อผู้ใช้ที่จะมาใช้สืบค้นได้ในสถานที่แห่งเดียว

ฐานข้อมูลสำเร็จรูป ชีดี - รอม ที่ห้องสมุดส่วนใหญ่ให้บริการ คือ ฐานข้อมูล DAO ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า มหาวิทยาลัยที่ทำการศึกษารั้งนี้ส่วนใหญ่เปิดสอนทุกสาขาวิชา ห้องสมุดมหาวิทยาลัยในฐานะที่เป็นแหล่งทรัพยากรสารสนเทศซึ่งต้องจัดหาฐานข้อมูลที่สามารถตอบสนองความต้องการของอาจารย์และนักศึกษาในทุกสาขาวิชาที่เปิดสอนได้ ดังนั้นห้องสมุดส่วนใหญ่จึงจัดให้บริการฐานข้อมูล DAO เนื่องจากเป็นฐานข้อมูลที่ครอบคลุมวิทยานิพนธ์ ปริญญาเอกในสหรัฐอเมริกา แคนาดา และยุโรปบางประเทศทุกสาขาวิชา (พว. พันธุ์เมฆา. 2535 : 101) และบริษัทผู้ผลิตมีความน่าเชื่อถือ อิกกิ้ง ข้อจำกัดด้านงบประมาณทำให้ห้องสมุดไม่สามารถจัดซื้อฐานข้อมูลชีดี - รอม ครอบทุกฐานได้ จะนั้นการเลือกซื้อฐานข้อมูลที่ครอบคลุมทุกสาขาวิชาจะทำให้ได้รับประโยชน์จากการฐานข้อมูลนั้นมากที่สุด และประหยัดค่าใช้จ่าย

1.2 ลักษณะงานที่ให้บริการ

ลักษณะงานที่ใช้ฐานข้อมูล OPACs ของบรรณารักษ์คือ ตอบคำถามเวลาผู้ใช้จำนวนมากมากที่สุด ทั้งนี้เป็นอาจเพราฐานข้อมูล OPACs ได้เข้ามาแทนที่การสืบค้นสารสนเทศแบบเดิมจากนั้นรายการ ซึ่งเป็นทรัพยากรสารสนเทศที่บรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถามใช้ในการค้นหาคำตอบให้แก่ผู้ใช้ห้องสมุดมากที่สุด ดังผลงานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์คำถามและคำตอบของงานบริการช่วยค้นคว้า ห้องสมุดกลาง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ของ จันทร์เพ็ญ เล่าอิทธิโชค (2529 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ทรัพยากรสารสนเทศที่บรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถามใช้ในการค้นหาคำตอบให้แก่ผู้ใช้ห้องสมุดมากที่สุด คือ ใช้บัตรรายการ

ส่วนงานบริการสืบค้นสารสนเทศผ่านเครือข่ายอินเตอร์เน็ตที่บรรณารักษ์จัดให้บริการ คือ ให้บริการสืบค้นสารสนเทศโดยทั่วไป (ฐานข้อมูลที่ไม่เสียค่าบริการ) มากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราภาษาในอินเตอร์เน็ตมีฐานข้อมูลจำนวนมากเพียงพอ สำหรับใช้สืบค้นโดยไม่ต้อง

เสียค่าใช้จ่ายอีกทั้งบประมาณของห้องสมุดมีจำกัดและมีความยุ่งยากเรื่องค่าใช้จ่ายในการสืบค้น ซึ่งจะต้องใช้คูปองหรือบัตรเครดิตเพื่อหักค่าใช้จ่ายในการสืบค้นทันทีจึงทำให้ไม่สะดวก เนื่องจากต้องสำรวจความต้องการของผู้ใช้ก่อนเพื่อความคุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไป

1.3 วิธีการให้บริการ

วิธีการให้บริการสืบค้นฐานข้อมูลที่ห้องสมุดสร้างขึ้นเอง และวิธีการให้บริการสืบค้นฐานข้อมูลสำเร็จรูป ซีดี - รอม ส่วนใหญ่บรรณารักษ์เป็นผู้สืบค้นให้โดยมีผู้ใช้อยู่ด้วยในขณะค้นมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ใช้ยังไม่คุ้นเคยกับวิธีการสืบค้น โดยเฉพาะฐานข้อมูลสำเร็จรูป ซีดี - รอม จะมีผู้ใช้เฉพาะกลุ่มเท่านั้น ทำให้ผู้ใช้มีความชำนาญต้องใช้เวลาสืบค้นนาน ถ้ามีผู้ใช้หลายคนพร้อมกันจะเสียเวลาอ่อนน อกทั้งเทคนิคหรือวิธีการสืบค้นของแต่ละฐานไม่เหมือนกัน และมีปัญหาเรื่องของภาษาในการสืบค้นเนื่องจากคำอธิบายและผลการสืบค้นเป็นภาษาต่างประเทศ ซึ่งเหล่านี้ล้วนเป็นข้อจำกัดในการสืบค้นของผู้ใช้แต่การสืบค้นร่วมกันของบรรณารักษ์กับผู้ใช้จะทำให้สามารถสืบค้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะได้สารสนเทศที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้มากที่สุด และจากผลการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ ซีดี - รอม ในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ของเปียงสุข ทุ่งกาวี (2534 : 154) ก็พบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ไม่เคยสืบค้นด้วยตนเอง ส่วนผู้ที่เคยสืบค้นด้วยตนเองบาง คนให้ข้อมูลว่าไม่มีความชำนาญในการสืบค้น นอกจากนี้ยังมีผู้ใช้บริการระบุว่าไม่เคยใช้คอมพิวเตอร์มาก่อน รวมทั้งผู้ใช้บริการมีปัญหาเรื่องการใช้คีย์ ต้องการให้บรรณารักษ์ช่วยกำหนดคีย์ ดังนั้นลักษณะบริการค้นข้อมูลที่ผู้ใช้บริการพึงพอใจมากกว่าลักษณะอื่น คือ การสืบค้นร่วมกับบรรณารักษ์

ส่วนวิธีการให้บริการสืบค้นสารสนเทศผ่านเครือข่ายอินเตอร์เนตส่วนใหญ่บรรณารักษ์เป็นผู้สืบค้นให้มากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการสืบค้นสารสนเทศผ่านเครือข่ายอินเตอร์เนตเป็นบริการใหม่ที่เพิ่งจัดขึ้นมาในห้องสมุด ยังไม่มีการเผยแพร่และการแนะนำการใช้อินเตอร์เนตกับผู้ใช้อย่างทั่วถึงว่าห้องสมุดได้จัดบริการนี้ขึ้นมา ประกอบกับผู้ใช้บริการยังไม่รู้จักวิธีการสืบค้น รวมทั้งปัญหาเรื่องของภาษาในการสืบค้นเนื่องจากคำอธิบายและผลการสืบค้นเป็นภาษาต่างประเทศ ดังนั้นบรรณารักษ์จึงเป็นผู้สืบค้นให้

1.4 ความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อผลที่ได้รับจากการสืบค้นตามความรู้สึกของบรรณารักษ์

ความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อผลที่ได้รับจากการสืบค้นฐานข้อมูล OPACs ฐานข้อมูลที่ห้องสมุดสร้างขึ้นเอง และฐานข้อมูลสำเร็จรูป ซีดี - รอม ตามความรู้สึกของบรรณารักษ์ คือพึงพอใจเป็นส่วนมากมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผลที่ได้รับจากการสืบค้นตรงตามที่ผู้ใช้ต้องการ เนื่องจากวิธีการสืบค้นฐานข้อมูลที่ห้องสมุดสร้างขึ้นเองและฐานข้อมูลสำเร็จรูป ซีดี - รอม

นั้น เป็นการสืบค้นร่วมกันระหว่างบรรณารักษ์กับผู้ใช้ และอาจเป็นเพียงผลที่ได้รับจากการสืบค้นรวดเร็ว ทันสมัย ซึ่งจากการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ ชีดี-รอม ในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ของ เปี่ยมสุข ทุ่งกวาง (2534 : 155) พบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่พึงพอใจต่อผลการสืบค้นในระดับมากต่อความทันสมัยของข้อมูล

ส่วนความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อผลที่ได้รับจากการสืบค้นสารสนเทศผ่านเครือข่ายอินเตอร์เน็ตตามความรู้สึกของบรรณารักษ์ คือ พึงพอใจเป็นมากส่วนมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพียงผลที่ได้รับจากการสืบค้นไม่ตรงกับเรื่องที่ผู้ใช้ต้องการ มองได้ 2 ประเดิม คือ ประเดิมที่หนึ่งผู้ใช้แจ้งข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการไม่ชัดเจน ประเดิมที่สองเกี่ยวกับตัวของบรรณารักษ์เอง ในแง่ที่ว่าบรรณารักษ์มีเทคนิคการสืบค้นที่มีประสิทธิภาพดีเพียงใดซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องมีการประเมินในงานวิจัยครั้งต่อไป

1.5 ปัญหาการสืบค้นของบรรณารักษ์

จะแยกพิจารณาเป็นรายปัญหา ที่พบว่ามีปัญหาในระดับมากเหมือนๆ กัน คือ

1.5.1 เครื่องเทอร์มินัลมีจำนวนจำกัด พบว่า เป็นปัญหาการสืบค้นจากฐานข้อมูล OPACs ฐานข้อมูลที่ห้องสมุดสร้างขึ้นเอง และฐานข้อมูลสำเร็จรูป ชีดี-รอม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะห้องสมุดที่ทำการศึกษารุ่งนี้เป็นห้องสมุดกลางของมหาวิทยาลัย ซึ่งมีผู้ใช้บริการจำนวนมาก อีกทั้งงบประมาณในการจัดซื้อมีจำนวนจำกัด และราคาของเครื่องคอมพิวเตอร์ที่สูงทำให้ไม่สามารถจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์มาให้บริการได้ตามความต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง การสืบค้นฐานข้อมูลด้วยตนเองในห้องสมุดของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ของ เดชศักดิ์ ศานติวัฒน์ (2539 : 99 - 100) ที่พบว่า นักศึกษามีปัญหารึ่ง เครื่องคอมพิวเตอร์ที่ให้บริการมีจำกัดต้องรอนานสูงสุด

1.5.2 แหล่งข้อมูลที่จะดีตามเอกสารฉบับสมบูรณ์ในประเทศไทยมีน้อยและไม่ทันสมัย พบว่า เป็นปัญหาจากการสืบค้นฐานข้อมูลสำเร็จรูป ชีดี-รอม และการสืบค้นสารสนเทศผ่านเครือข่ายอินเตอร์เน็ต ทั้งนี้อาจเป็น เพราะว่า ผลการสืบค้นส่วนใหญ่เป็นข้อมูลบรรณานุกรม เมื่อต้องการเอกสารฉบับสมบูรณ์ จึงต้องค้นหาว่าห้องสมุดใดบ้างที่มีเอกสารต้นฉบับนั้นๆ แต่ปรากฏว่า แหล่งข้อมูลที่จะดีตามเอกสารฉบับสมบูรณ์ในประเทศไทยที่ใช้กันโดยทั่วไปมีจำนวนน้อย เช่น Bookion list เป็นต้น และยังไม่มีการปรับปรุงให้ทันสมัยเท่าที่ควร จึงทำให้บรรณารักษ์มีปัญหาในระดับมาก

1.5.3 จำนวนบรรณารักษ์ผู้ให้บริการสืบค้นมีไม่เพียงพอ พบว่า เป็นปัญหาจากการสืบค้นฐานข้อมูลสำเร็จรูป ชีดี-รอม ทั้งนี้อาจเป็น เพราะว่ามีผู้มาใช้บริการสืบค้นมากในขณะที่บรรณารักษ์ผู้ให้บริการมีจำกัด และห้องสมุดส่วนใหญ่ยังมีลักษณะการจัดจ哟เทอร์มินัล

สำหรับสิบคัน เป็นระบบ Slave alone ออยู่ ซึ่งมีข้อจำกัดในการให้บริการสิบคัน คือ การคันแต่ละครั้งผู้สิบคันต้องได้เพียงคนเดียวและที่ละฐานข้อมูล ทำให้ไม่สามารถเพิ่มจำนวนบรรณารักษ์มาให้บริการเพิ่มขึ้นได้ เนื่องจากอุปกรณ์ในการให้บริการก็จำกัด

1.5.4 ระบบการสื่อสารโทรศัพท์ไม่ว่าง การติดต่อหดช่วงกระหว่างคัน มีสัญญาณรบกวน เป็นต้น พบว่า เป็นปัญหาจากการสิบคันสารสนเทศผ่านเครือข่ายอินเตอร์เนต ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นการสิบคันระหว่างประเทศจึงทำให้เกิดปัญหาเรื่องระบบการสื่อสารได้ และปัจจุบันมีผู้นิยมใช้เครือข่ายอินเตอร์เนตจำนวนมากจึงมีปัญหาการแบ่งปันเวลาภักดี

โทรศัพท์

ฝ่ายบริการตอบคำถามจัดให้มีบริการโทรศัพท์ ถึง ร้อยละ 89.47 โดยงานในฝ่ายบริการตอบคำตามที่ใช้โทรศัพท์ คือ บริการยืนยันระหว่างห้องสมุด และบริการขอสำเนาเอกสาร หรือวารสารที่ไม่มีในห้องสมุดของตนเองมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโทรศัพท์ เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการรับและส่งเอกสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ สะดวก และรวดเร็ว จึงเป็นการส่งเสริมประสิทธิภาพของบริการต่างๆ ดังกล่าวได้เป็นอย่างดี และปัญหาการใช้โทรศัพท์ของบรรณารักษ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีปัญหาในเรื่องข้อมูลที่ได้รับทางโทรศัพท์ เลื่อนลง ไม่ชัดเจน แต่อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นปัญหาเกี่ยวกับตัวเครื่องโทรศัพท์ จึงควรซ่อมแซมให้เครื่องโทรศัพท์ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บริการจัดหายเอกสารฉบับสมบูรณ์

ฝ่ายบริการตอบคำตามมีบริการจัดหายเอกสารฉบับสมบูรณ์ให้กับผู้ใช้ถึง ร้อยละ 84.21 โดยมีวิธีดำเนินการให้บริการ คือ บริการยืนยันและถ่ายเอกสารระหว่างห้องสมุดภายในประเทศมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะห้องสมุดแต่ละแห่งไม่สามารถที่จะจัดหารัพยากรทุกเรื่อง ทุกชนิดมาบริการผู้ใช้ได้ตามความต้องการโดยตรงด้วยตนเอง และบรรณารักษ์ก็ไม่สามารถที่จะติดตามสารสนเทศได้ทั่วถึง ตลอดจนภาวะเศรษฐกิจของประเทศยังทำให้งบประมาณในการจัดซื้อหนังสือ วารสาร ฯลฯ เข้าห้องสมุดอยู่ในวงจำกัด ในขณะที่ราคาของหนังสือและการมีราคาสูงขึ้นทุกปี จากสภาพการณ์ดังกล่าวห้องสมุดมหาวิทยาลัยจึงได้จัดให้มีบริการยืนยันระหว่างห้องสมุดขึ้น เพื่อการใช้ทรัพยากร่วมกัน ซึ่งจะเป็นการประหยัดงบประมาณค่าใช้จ่าย และสามารถให้บริการแก่ผู้ใช้ได้ตามความต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจเบื้องต้น เกี่ยวกับสถานภาพและบทบาทของประการของห้องสมุดระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยของ จิราพรรณ สวัสดิพงษ์ นพพร เพียรพิฤทธิ์ และบรรณารักษ์ พัฒนากี้ยรติพงษ์ (2536 : 138) ที่พบว่า ห้องสมุดระดับอุดมศึกษาจัดให้มีบริการยืนยันระหว่างห้องสมุด ถึงร้อยละ 87.10

2. เจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถามในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ

เจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถามโดยรวมทุกด้าน พบว่า มีระดับเจตคติสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ บรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถามตระหนักถึงคุณประโยชน์ของการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ มาใช้ในการปฏิบัติงานเนื่องจากสามารถทำให้งานที่มีความยุ่งยากซับซ้อนสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี รวมทั้งช่วยปรับปรุงและเพิ่มพูนประสิทธิภาพของการทำงานให้ดีขึ้น ทำให้บทบาทของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถามเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยเรื่อง การสำรวจเจตคติของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่มีต่อเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ โดยศึกษาภัณฑ์บรรณารักษ์ที่ทำงานในห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในรัฐพิทส์เบอร์กของ ญ (Yoo, 1989 : 2853 - A) และผลงานวิจัยเรื่อง ทัศนคติของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่มีต่อเทคโนโลยีสารนิเทศ โดยศึกษาจากบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพมหานครของศรีอร เจนประภาพงศ์ (2528 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า บรรณารักษ์ส่วนใหญ่มีเจตคติในทางที่ดีต่อเทคโนโลยีสารสนเทศ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านผลกระทบที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้บริการมีค่าสูงสุด โดยมีระดับเจตคติสูง รองลงมา คือ ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านการยอมรับประสิทธิผลของเทคโนโลยีสารสนเทศในการให้บริการ โดยมีระดับเจตคติสูงเช่นกัน

3. เปรียบเทียบเจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถามในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ

3.1 จำแนกตามสภาพทางภูมิศาสตร์ของที่ตั้งห้องสมุดที่บรรณารักษ์ปฏิบัติงานอยู่

เจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถามในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐจำแนกตามสภาพทางภูมิศาสตร์ของที่ตั้งห้องสมุดที่บรรณารักษ์ปฏิบัติงานอยู่ พบว่า มีระดับเจตคติโดยรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่ตรงกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็น เพราะว่า บรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถามในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐในส่วนกลางกับส่วนภูมิภาคมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกันนัก เนื่องจากห้องสมุดในส่วนภูมิภาคมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ไม่แตกต่างกับห้องสมุดในส่วนกลาง (จากผลการวิเคราะห์แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการนำเทคโนโลยีมาใช้ในงานบริการตอบคำถามของผู้

(เขียน) อีกทั้งการสื่อสารโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศก็ทำได้ในเวลาอันรวดเร็ว ไม่ว่า บรรณารักษ์จะอยู่ในสถานที่ใด เรียกว่า ระยะทางไม่เป็นอุปสรรคต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อีกด้อไป และจากการตีตัวเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศของโลก ก็ทำให้บรรณารักษ์ได้รับข่าวสาร ความรู้ต่างๆ จากสื่อต่างๆ จำนวนมาก ไม่แตกต่างกัน จึงเป็นการซึมซับເเอกสารุณประโภชน์ของ เทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ไว้ แล้วทำให้บรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถามแสดงออกถึงเจตคติ ในทางที่ดี ที่มีต่อเทคโนโลยีสารสนเทศโดยไม่แตกต่างกัน

3.2 จำแนกตามสภาพการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในงานบริการตอบ คำถามของห้องสมุดที่บรรณารักษ์ปฏิบัติงานอยู่

เจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ฝ่าย บริการตอบคำถามในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐจำแนกตามสภาพการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้ในงานบริการตอบคำถามของห้องสมุดที่บรรณารักษ์ปฏิบัติงานอยู่ พนว่า มีระดับเจตคติโดย รวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ โดย บรรณารักษ์ในห้องสมุดที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในงานบริการตอบคำถามในระดับ มากมีระดับเจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานสูงกว่าบรรณารักษ์ใน ห้องสมุดที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในงานบริการตอบคำถามในระดับน้อย

เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติ ที่ระดับ .05 ในด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยบรรณารักษ์ใน ห้องสมุดที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในงานบริการตอบคำถามในระดับมากมีระดับ เจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการปฏิบัติงาน ในด้านความสามารถในการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศสูงกว่าบรรณารักษ์ในห้องสมุดที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในงาน บริการตอบคำถามในระดับน้อย เช่นกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบรรณารักษ์ในห้องสมุดที่มีการนำ เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในงานบริการตอบคำถามในระดับมากเป็นผู้ที่คุ้นเคยต่อการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ และในการปฏิบัติงานประจำของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถาม ก็ทำให้ได้ฝึกฝนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศจนมีความชำนาญและสามารถใช้เทคโนโลยีสาร สนเทศต่างๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว จึงทำให้บรรณารักษ์ในห้องสมุดที่มีการนำเทคโนโลยีสาร สนเทศมาใช้ในงานบริการตอบคำถามในระดับมากมีเจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการ ปฏิบัติงานสูงกว่าบรรณารักษ์ในห้องสมุดที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในงานบริการตอบ คำถามในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงบทบาท ความท้าทาย ของเทคโนโลยีที่มีต่อความรับผิดชอบงานของบรรณารักษ์บริการตอบคำถาม ของ Burkhardt (Burkhardt, 1996 : 3782 - A) ที่พบว่า มีความแตกต่างกันระหว่างการยอมรับเครื่องมือ

เทคโนโลยีสารสนเทศกับสภาพแวดล้อมในการให้บริการที่เปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องจากการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

3.3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงานในฝ่ายบริการตอบคำถาน

เจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถานในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐจำแนกตามประสบการณ์การทำงานในฝ่ายบริการตอบคำถาน พนบฯ มีระดับเจตคติโดยรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านก็พบว่าทุกด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่ตรงกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่เพิ่งมีการนำเข้ามาใช้ในการให้บริการเมื่อไม่นานมานี้ ดังนั้นระยะเวลาของประสบการณ์ในการทำงานของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถานจึงไม่มีความสัมพันธ์กับเจตคติของบรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถานที่มีต่อเทคโนโลยีสารสนเทศ เนื่องจากบรรณารักษ์ฝ่ายบริการคำตอบถานไม่ว่าจะมีระยะเวลาของประสบการณ์ระดับใด ก็ต้องได้รับข่าวสารความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ มีการฝึกฝน ฝึกอบรม หรือดูงานเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการทำงานในระยะเวลาใกล้เคียงกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยเรื่องทัศนคติของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่มีต่อเทคโนโลยีสารนิเทศ โดยศึกษาจากบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพมหานครของ ศรีอรเจนประภาพงศ์ (2529 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ประสบการณ์การทำงานไม่มีผลทำให้เจตคติของบรรณารักษ์ต่อเทคโนโลยีสารสนเทศแตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลงานวิจัยเรื่อง การสำรวจเจตคติของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่มีต่อเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ โดยศึกษากับบรรณารักษ์ที่ทำงานในห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในรัฐพิทส์เบอร์ก ของ ญ (Yoo. 1989 : 2953 - A) ที่พบว่า ระยะเวลาของประสบการณ์การทำงานในห้องสมุดไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อเจตคติของบรรณารักษ์ที่มีต่อคอมพิวเตอร์

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารห้องสมุด

1. ด้านเจตคติ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า บรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถานมีเจตคติในทางที่ดีต่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่ดี แต่อย่างไรก็ตามผู้บริหารก็ไม่ควรมองข้ามที่จะสร้างบรรยายการที่ดีในการทำงานโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยการสนับสนุนส่งเสริมให้บรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถานมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ โดยจัดทำในรูปแบบต่างๆ เช่น การฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถานคุ้นเคยกับเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยจัดเนื้อหาอบรมให้เหมาะสมกับความรับผิดชอบของบุคลากร และสนับสนุนให้

บรรณารักษ์ฝ่ายบริการตอบคำถามได้เข้าประชุม/สัมมนาในเรื่องเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับวิถีการทำงานใหม่ๆ ทางด้านนี้ รวมทั้งการจัดไปดูงานในห้องสมุดอื่นที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้แล้ว ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นการสร้างเสริมเจตคติในทางที่ดีต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบรรณารักษ์

2. ด้านสภาพการให้บริการ

2.1 ห้องสมุดควรจัดฝึกอบรมวิธีการสืบค้นสารสนเทศด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศที่ให้บริการในห้องสมุดแก่ผู้ใช้ เพื่อให้ผู้ใช้มีความรู้ความเข้าใจในการสืบค้น โดยการฝึกอบรมวิธีการสืบค้นดังกล่าวนี้ ห้องสมุดควรที่จะจัดฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการสร้างความรู้และความคุ้นเคยในการสืบค้นข้อมูลด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งจะทำให้สามารถลดปัญหาภาระรักษาผู้ให้บริการสืบค้นแม้มีไม่เพียงพอลงได้

2.2 ห้องสมุดควรจัดอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการสืบค้นไว้ให้บริการอย่างเพียงพอ และมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการสืบค้น ซึ่งในการนี้ของฐานข้อมูลสำหรับชีดี - รวม นั้น ห้องสมุดควรจัดเป็นระบบ CD - Net เพื่อเป็นการเพิ่มจำนวน Workstation ในการสืบค้น ทำให้ผู้ใช้ไม่ต้องรอนาน อีกทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ใช้สามารถสืบค้นได้ด้วยตนเอง

บรรณานุกรม

จันทร์เพ็ญ เล่าอิทธิโชค. การวิเคราะห์คำถามและคำตอบของงานบริการช่วยค้นคว้า

ห้องสมุดกลาง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ :

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529. ถ่ายเอกสาร.

จิราพรรณ สวัสดิพงษ์, นพพร เพียรพิกุล และวรรักษ์ พัฒนากีรติพงศ์. “บทบาทของห้องสมุด

ในปี 2535 = Library Role in 1992,” วารสารสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัย

เชียงใหม่. 3 : 136 - 145 ; 2536.

เดชศักดิ์ ศานติวัฒน์. การสืบค้นฐานข้อมูลด้วยตนเอง ในห้องสมุดของนักศึกษาใน

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

2539. ถ่ายเอกสาร.

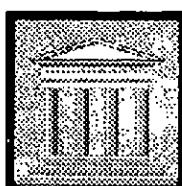
เปี่ยมสูง ทุ่มการ. ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ ซีดี - รวม ในห้องสมุดสถานบันอุดมศึกษา.
 วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534. ถ่ายเอกสาร
 พว. พันธุ์เมฆา. สารนิเทศกับการศึกษาดังนี้. กรุงเทพฯ : ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์
 คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535.
 ครีอ. เจนประภาพงศ์. ทัศนคติของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่มีต่อเทคโนโลยี
 สารนิเทศ. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
 ถ่ายเอกสาร.

Beck, Susan J., editor. "Information Specialists' Use of Machine Assisted Reference Tools : Evaluation Criteria," **RQ**. 31(1) : 35-37 ; Fall 1991.

Burkhardt, Robert Rosser. "A Role Transformed? Technology's Challenge for Job Responsibilities of the Reference Librarian," **Dissertation Abstracts International**. 56(10) : 3782 - A ; April 1996.

Tenapir, Carol and Ralf Neufang. "Electronic Reference Options : How They Stack Up in Research Libraries," **Online**. 16 (2) : 22-28 ; March 1992.

Yoo, Jakyung. "An Exploratory Study of Academic Librarians' Attitudes Toward Computer Technology and Their Relationship to Library Science Education," **Dissertation Abstracts International**. 49(10) : 853 - A ; April 1989

Lib_Sci
V12 N2 P89

การส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัว ของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ ๖

ในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร^๑

ดวงพร พวงเพ็ชร์

สาระสังเขป : นิสัยรักการอ่านมีความสำคัญอย่างมากต่อทุกคน เพราะผู้ที่มีนิสัยรักการอ่านย่อมได้รับประสบการณ์ความรู้อย่างกว้างขวาง ได้รับความเพลิดเพลินบันเทิงจากการอ่านซึ่ง นิสัยรักการอ่านนั้น จำเป็นต้องส่งเสริมให้กับบุคคลตั้งแต่ยังอยู่ในวัยเด็ก บทความนี้นำเสนอผลงานวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัว โดยแบ่งการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัวออกเป็น ๔ ด้าน คือ การให้ความรู้, การเป็นตัวแบบ, การเสริมแรง และการจัดสภาพแวดล้อม ศึกษาผลลัพธ์ได้ค่อนนิสัยรักการอ่านของนักเรียน รวมทั้งศึกษาเบรียบเทียบ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านและนิสัยรักการอ่านของนักเรียน

ภูมิหลัง

นิสัยรักการอ่าน

นิสัยรักการอ่าน เป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อเด็กเป็นอย่างยิ่ง นอกเหนือจากการอ่านเพื่อ diversion ความรู้แล้ว เด็กควรอ่านเพื่อความเพลิดเพลินทางอารมณ์ เพราะการอ่านหนังสือจะช่วยให้เด็ก มีประสบการณ์กว้างขวาง มีความเข้าใจดีและผู้อื่น มีความคิดลึกซึ้งและได้รับความบันเทิงใจจากการอ่าน นิสัยรักการอ่านจะติดตัวเด็กตลอดไปจนเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ก็ยังสนใจอ่านหนังสืออย่าง ประเภท ซึ่งช่วยเพิ่มพูน

^๑ เรียนเรียงจากปริญญาในพนธ. ศศ.ม. (บรรณาธิการภาษาศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) เรื่อง การส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัวของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ ใน โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยคริสเตียนกรีกโรมัน ประจำปี พ.ศ. ๒๕๓๗, ๑๒๙ หน้า

ความรู้และประสบการณ์ ช่วยให้มีความเข้าใจและ วิเคราะห์เรื่องราวต่างๆ ได้ดี ผู้ที่มีนิสัยรักการอ่านจะมีความพึงพอใจที่ได้ใช้เวลาว่างอ่านอย่างสงบ ได้ผ่อนคลายอารมณ์ และได้รับความบันเทิงจากการอ่าน (ผศต. ทุกนิท. 2529 : 457) การอ่านมีความสำคัญในแบบที่ใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นการจำลองประสบการณ์ให้กับผู้อ่านได้ศึกษาเรียนรู้ได้เอง โดยไม่ต้องรับจากประสบการณ์ตรง เพราะในความเป็นจริงนั้นโอกาสที่เราแต่ละคนจะได้รับประสบการณ์ตรงในเรื่องต่างๆ นั้นเป็นไปได้น้อย (อังคณา กล่องฤทธิ. 2532 : 12; อ้างอิงมาจาก ทวีป อกกิสิทธิ. 2526 : 53-54) การอ่านจึงช่วยให้มนุษย์ได้รับประสบการณ์ต่างๆ และใช้เป็นฐานรากฐาน ช่วยพัฒนาให้เจริญขึ้น มีการตัดสินใจที่ถูกต้อง ความสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การอ่านเป็นฐานรากฐานที่สำคัญของ การศึกษาทุกรอบด้าน ผู้ที่อ่านมากกว่าคนอื่นก็ย่อมจะได้รับประโยชน์มากกว่า และ การอ่านอย่าง มีประสิทธิภาพย่อมทำให้ประสบความสำเร็จในการเรียนทุกสาขาวิชา

นิสัยรักการอ่านมีความสำคัญอย่างมากต่อเด็ก เด็กจะได้รับพัฒนาการทางด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจ กล่าวคือ ผู้มีนิสัยรักการอ่านย่อมได้รับประสบการณ์ความรู้อย่างกว้างว้าง ได้รับการเปิดโลกทัศน์เพิ่มขึ้น มีความคิดที่ลึกซึ้ง ได้รับความเพลิดเพลินบันเทิงจากการอ่าน สามารถผ่อนคลายความตึงเครียด ได้รับประสบการณ์ทางสังคมเพิ่มขึ้น รู้จักการปรับตัว รวมทั้ง การอ่านยังช่วยพัฒนาลักษณะทางจิตใจที่พึงประสงค์ เช่น ความเชื่อมั่นในตนเอง เหตุผลเชิง จริยธรรม ฯลฯ ให้เกิดขึ้นอีกด้วย ทำให้เด็กสามารถเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่มีต่อประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศต่อไป

การวิจัยในครั้งนี้ได้สรุปความหมายของนิสัยรักการอ่านได้ว่า นิสัยรักการอ่าน หมายถึง การแสดงออกถึงการชอบอ่านหนังสือหรือสิ่งพิมพ์ต่างๆ โดยเป็นการอ่านที่กระทำอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง ถึงแม้จะมีอุปสรรคในการอ่านบ้างก็ไม่ย่อท้อ ยังคงอ่านอยู่ พฤติกรรมที่บ่งบอกให้ทราบว่าบุคคลมีนิสัยรักการอ่าน ตัวอย่างเช่น การใช้เวลาว่างโดยการอ่านหนังสือ การซื้อหรือยืมหนังสือมาอ่าน หาโอกาสเพื่อการอ่าน การใช้บริการห้องสมุด การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ได้อ่าน และการกำหนดจุดประสงค์ในการอ่าน เป็นต้น

บทบาทของครอบครัวต่อการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

ครอบครัวนับได้ว่ามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้เกิดขึ้นกับเด็ก เพราะเด็กๆ โดยทั่วไปก็มักสนใจที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวอยู่แล้ว หากบิดามารดาสอนให้เด็กได้รู้จัก พยัญชนะและตัวอักษรที่เป็นการบูรณาภิเษก ได้ดี และเมื่อเด็กเข้าโรงเรียนและเรียนรู้การผสมคำต่างๆ จนเริ่มอ่านออกแล้ว ช่วงนี้เด็กจะสนใจอ่านในสิ่งที่เขาพออ่านได้ ถ้าบิดามารดาจัดหนังสือเหล่านี้ให้และช่วยแนะนำในเรื่องต่างๆ เช่น ชีวประวัติ สถาปัตยกรรม สอนให้เด็กอ่านคำที่เด็กยังไม่รู้จัก จะเป็นการ

เพิ่มวงคัพที่ให้เด็กเพื่อให้เรียนรู้ในเรื่องที่ยากขึ้นไปอีก นอกจากนี้การมีมุ่งหนังสือภายในบ้าน การให้ของขวัญหรือของวัลเด็กเป็นหนังสือ การแสดงความพอใจหรือพูดจาชุมเชยเมื่อเห็นเด็กอ่านหนังสือ การพาเด็กไปปั้นร้านขายหนังสือ หรือเมื่อจะไปเที่ยวที่จังหวัดใด ก็หาหนังสือที่เกี่ยวกับจังหวัดนั้นให้เด็กได้อ่านก่อน นอกจากนี้บิดามารดาอ่านหนังสือให้เด็กเห็น เพราะการที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีกิจกรรมในการอ่านหนังสือเป็นประจำ ย่อมจะทำให้เด็กๆ ถือเป็นตัวอย่างได้ซึ่งสิงเหล่านั้นนับว่าเป็นการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้เด็ก ซึ่งการวิจัยส่วนใหญ่พบผลสอดคล้องกันว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีการส่งเสริมการอ่านจะเป็นเด็กที่มีความสามารถในการอ่านและเป็นผู้มีนิสัยรักการอ่าน ตัวอย่างเช่น บุญชัย เกรียงบูรณ์ (2534 : 104-115) ศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตอำเภอเมืองนครปฐม ที่มีความสามารถในการอ่านสูง เป็นกลุ่มที่ผู้ปกครองมีบทบาทในการส่งเสริมการอ่าน และมีทัศนคติที่ดีต่อการส่งเสริมการอ่านสูงกว่าผู้ปกครองของนักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านต่ำ ในขณะที่นักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านสูงเป็นกลุ่มที่ผู้ปกครองมีปัญหาในการ ส่งเสริมการอ่านน้อยกว่านักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านต่ำ

ทวีศักดิ์ เดชาเลิศ (2528 : 84-94) ศึกษานิสัยรักการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่หนึ่งในกรุงเทพมหานคร จำนวน 974 คน พบร่วมกับค่าสัมภพแวดล้อมทางบ้าน ได้แก่ ประสบการณ์ของการได้รับการส่งเสริมการอ่านจากทางบ้านมีความสัมพันธ์กับนิสัยรักการอ่านสูงกว่าองค์ประกอบอื่นๆ ทั้งหมด ($r=.57$) ซึ่งในงานวิจัยของวิทยา วิมลสนธอม (2530 : 92-103) ที่ศึกษาบทบาท ทัศนคติ และปัญหาในการส่งเสริมการอ่าน ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบิดามารดาและนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ในอำเภอเมือง จังหวัดแพร่ พบรผลสอดคล้องกันว่าเด็กที่มีนิสัยรักการอ่านมาก เป็นผู้ที่บิดามารดา มีทัศนคติที่ดีต่อการส่งเสริมการอ่าน และมีบทบาทในการส่งเสริมการอ่านมากกว่าเด็กที่มีนิสัยรักการอ่านน้อย และยังพบว่า บทบาทของบิดามารดาในการส่งเสริมการอ่านมีความสัมพันธ์กับนิสัยรักการอ่านของนักเรียน ผลการวิจัยดังกล่าวเนี้ยงสรุปให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า บทบาทของบิดามารดาในการส่งเสริมการอ่านมีส่วนเกี่ยวข้องกับนิสัยรักการอ่านของเด็ก นั่นคือ นิสัยรักการอ่านของเด็กเป็นผลมาจากการสอนในการส่งเสริมการอ่าน โดยถ้าบิดามารดาได้ส่งเสริมการอ่านมากกว่าเด็ก ก็จะมีนิสัยรักการอ่านมาก และถ้าส่งเสริมการอ่านน้อยเด็กก็จะมีนิสัยรักการอ่านน้อยเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ ดวงเดือน พันธุ์วนิ, อรพินทร์ ชูชุม และสุภาพร ลอยร์ (2529 : 213-215) ศึกษาการรับสื่อมวลชนในเยาวชนไทย ทางด้านปริมาณการรับและคุณภาพของ เนื้อหาที่รับในสื่อมวลชนสามชนิด ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ และสิ่งพิมพ์ ประกอบด้วย 6 ตัวแปร คือปริมาณการซื้อโทรทัศน์ พังวิทยุ อ่านสิ่งพิมพ์เป็นชั่วโมงต่อสัปดาห์และปริมาณความชอบ รับเนื้อหาที่มี

ประโยชน์ในไทรทัศน์ วิทยุ และสิ่งพิมพ์ ผลการวิจัยสอดคล้องกันในแง่ที่ว่า นักเรียนที่ผู้ปกครองมีความตระหนักในความสำคัญของอิทธิพลของสื่อมวลชนต่อเด็กมาก หรือ ผู้ปกครองควบคุม การเลือกรับสื่อมวลชนของเด็กมาก อย่างใดอย่างหนึ่ง เด็กจะมีความชอบฟัง รายการวิทยุ และ ชอบอ่านเรื่องที่เนื้อหาเป็นประโยชน์มากกว่าเด็กประเภทตรงข้าม ซึ่งปรากฏ ผลอย่างชัดเจนในกลุ่มนักเรียนจากครอบครัวฐานะดี และ นักเรียนที่อยู่กับผู้ปกครอง ผลของการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของผู้ปกครองที่มีความตระหนักในความสำคัญของอิทธิพลของสื่อมวลชน ต่อเด็กมาก หรือ ควบคุมการรับมาก จะส่งผลถึงปริมาณการชอบฟังรายการวิทยุที่มีประโยชน์ และปริมาณการชอบ อ่านเรื่องที่มีประโยชน์ในสิ่งพิมพ์

ชมิทซ์ (Schmitz, 1997 : 171-177) กล่าวถึงหลักในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้เด็กว่า บิดามารดาควรมีความสนุกสนานไปกับพัฒนาการทางการอ่านของเด็ก เริ่มตั้งแต่การที่บิดามารดาต้องรู้จักเลือกหนังสือให้เด็ก จนกระทั่งเด็กสามารถเลือกหนังสือได้ด้วยตนเอง โดยควรอ่านหนังสือออกเสียงไปพร้อมกับเด็ก อย่าเคร่งครัดกับตารางเวลาที่กำหนดให้เด็กอ่านหนังสือมากจนเกินไป และควรจัดบรรยากาศที่เชิญชวนให้เด็กอยากอ่านหนังสือและให้เด็กได้อ่านอย่างมีสมาธิ

นอกจากนี้เพื่อให้การส่งเสริมการอ่านให้กับเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด บิดามารดาควรทราบว่า เด็กชอบฟังการเล่านิทาน ดังนั้นจึงไม่ควรเล่าให้จบเรื่อง แต่ควรให้เด็กไปอ่านต่อว่า เนื้อเรื่องจะเป็นอย่างไร แล้วให้นำมาเล่าต่อให้บิดามารดาฟัง การให้ฟังวิทยุ หรือดูไทรทัศน์มาก่อน แล้วให้อ่านในเรื่องที่เด็กสนใจ (สมบัติ มหาրศ. 2523 : 51-54) และแนะนำหนังสือให้เด็กอ่าน ซึ่งบิดามารดาที่ควรสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเลือกซื้อหนังสือสำหรับเด็ก โดยเลือกซื้อหนังสือที่ มีคุณภาพดีพอสมควร และหลีกเลี่ยงการซื้อหนังสืออื้า หรือหนังสือที่เด็กมีอยู่แล้วโดยไม่จำเป็น บิดามารดาควรพิจารณาว่าหนังสือเล่มที่ซื้อนั้น เป็นหนังสือที่เด็กควรจะได้เป็นเจ้าของจริงๆ (อรสา กุมารี บุกหุต. 2524 : 209-210) ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกซื้อหนังสือเอง โดยบิดามารดา เป็นผู้ให้ข้อเสนอแนะ และควรแนะนำให้เด็กได้รู้จักวิธีการใช้ห้องสมุดของโรงเรียน

จึงเห็นได้ว่าครอบครัวเป็นสถานที่สังคมที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการปลูกฝังหรือ ถ่ายทอดความคิด ความเชื่อและอุปนิสัยต่างๆ ซึ่งถ่ายทอดด้วยวิธีการสั่งสอน การกระทำเป็นตัวแบบ รวมทั้งการเสริมแรงและการคาดหวังในพฤติกรรม ด้วยการให้รางวัลหรือลงโทษ ของบิดามารดา (วันชัย มีกลาง. 2530 : 9) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของนิสัยรักการอ่านที่เด็กได้รับการปลูกฝังมาจากครอบครัว ในเด็กจะยังอ่านหนังสือไม่เป็น ตราบจนเมื่อบิดามารดาต้องการให้เด็กอ่านหนังสือเป็น จึงสอนให้เด็กรู้จักการอ่านหนังสือ หรือส่งให้เปรียญที่โรงเรียน และส่งเสริมให้เด็กเรียนจนจบตามหลักสูตร ครอบครัวจึงเป็นสถานที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของมนุษย์ นับตั้งแต่การสอนให้อ่านหนังสือด้วยตัวเอง หรือ ส่งไปเรียนที่โรงเรียน รวม

ห้องสนับสนุนให้เด็กเรียน การจัดหาอุปกรณ์หรือปัจจัยอื่นๆ เพื่อเอื้ออำนวยให้เด็กได้เรียนรู้ตามความสามารถของตน

จากการรวมรวมเอกสารตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้สามารถจำแนกวิธีการที่ครอบคลุมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้ ประเภทแรก ได้แก่ การให้ ความรู้ หมายถึงการอบรมสั่งสอน พูดคุย แนะนำ จัดหนังสือให้ พาไปยังร้านหนังสือ หรือสนับสนุนด้านการเงินสำหรับซื้อหนังสือ ประเภทที่สอง ได้แก่ การเป็นตัวแบบ หมายถึง พฤติกรรมของบิดามารดาเป็นแบบอย่างให้เด็กเห็นถึงการเป็นนักอ่าน และเด็กได้เลียนแบบพฤติกรรมนี้ ประเภทที่สาม ได้แก่ การเสริมแรง หมายถึง การชมเชย ให้กำลังใจ ให้รางวัล ลงโทษ ว่ากล่าว เพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมการอ่านเป็นไปตามที่บิดามารดาต้องการ และประเภทที่สี่ ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อม ซึ่งหมายถึง การจัดบรรยากาศรอบๆ ตัวเด็กให้เอื้ออำนวยต่อความสะดวกและต่อความรู้สึกพึงพอใจที่จะอ่าน ดังนั้น วิธีการที่ครอบคลุมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านทั้ง 4 ประเภทดังกล่าวจึงนำมาใช้เป็นตัวแปรสำคัญ และจะกล่าวถึงแต่ละตัวแปรตามหัวข้อต่อไปนี้

1. การให้ความรู้

การให้ความรู้เป็นวิธีการบรรยาย อธิบาย หรืออบรมสั่งสอนเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ทางภาษา และการกระทำในสิ่งที่บิดามารดาต้องการให้เด็กรับรู้และปฏิบัติตาม อันเป็นการชี้แนะแนวทางในวิธีการปฏิบัติให้แก่เด็กโดยตรงว่า พฤติกรรมการอ่าน เช่นใดที่ควรกระทำหรือไม่ควรกระทำ ควรอ่านเวลาใด และอ่านหนังสือประเภทใด การอบรมสั่งสอนเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน โดยตรงนี้บิดามารดากระทำได้ในลักษณะที่เป็นทางการ เช่น การเรยกماพูดคุย เรยกมาสั่ง ชี้ให้เห็นความสำคัญของการอ่านหนังสือ ประโยชน์หรือโทษของเนื้อหาหนังสือประเภท ต่างๆ ฯลฯ และในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ คือ เป็นการพูดคุยกันในระหว่างที่ทำกิจกรรมต่างๆ เช่น ระหว่างรับประทานอาหาร ดูโทรทัศน์ ในขณะพาเด็กไปเดินเที่ยวตามศูนย์การค้า ก็ สามารถพูดคุยหรือแนะนำหนังสือที่พับเห็นในขณะนั้น เป็นต้น รวมทั้งการแนะนำหนังสือดีๆ ที่ เพิ่งซื้อมา หรือพูดถึงหนังสือต่างๆ อญ្យน์อยๆ การกระตุ้นเดือนให้เด็กได้ทำงานที่ได้รับมอบหมาย จากครูให้เสร็จตามวันเวลาที่กำหนด นอกจากนั้นยังหมายความรวมถึงการสนับสนุนในด้านต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน เช่น จัดหนังสือหรือสนับสนุนด้านการเงินเพื่อให้ซื้อหนังสือ อนุญาตให้ไปอ่านหนังสือกับเพื่อนๆ การพาไปซื้อหนังสือ แนะนำแหล่งหนังสือ เป็นต้น

นอกจากการเรยกماพูดคุย เพื่อให้เด็กทราบความต้องการของบิดามารดาแล้ว บิดามารดา yang สามารถส่งเสริมนิสัยรักการอ่านโดยการให้ความรักความเอาใจใส่ หมั่นซักถามเด็กเกี่ยวกับการอ่านตามบทเรียนและให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน จัดหนังสือดีๆ ให้อ่าน โดย

เลือกหนังสือที่เหมาะสมกับวัยและสติปัญญาของเด็ก เลือกตามความต้องการและความสนใจ ของเด็กแต่ละวัยและแต่ละคน เลือกตามความสามารถในการอ่านและการเข้าใจเรื่องราวที่อ่านของเด็ก ไม่ควรเลือกหนังสือที่ตัวเล็กเกินไป หรือหนังสือที่ใช้คำศัพท์ยากๆ เลือกหนังสือที่มีคุณภาพดีทั้งรูป ร่างและเนื้อเรื่อง ซึ่งหมายถึง ความแข็งแรงของหนังสือ ด้วยพิมพ์และภาพชัดเจน ไม่มีคำผิด เนื้อเรื่องมีคิดสอนใจหรือสอนความจริงในชีวิต มีสาระน่ารู้ และใช้ภาษาสุภาพไม่หยาบคาย (ชูศรี หลักเพชร. 2533 : 286-287) ไม่ควรปล่อยให้เด็กอ่านหนังสืออยู่เพียงประเภทเดียว ควรเลือกให้ อ่านหลายประเภทเพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามทุกด้าน ซึ่งจะช่วยให้เด็กเห็นคุณค่าความสำคัญของ การอ่าน ให้มีทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน และพยายามสร้างกำลังใจให้กับเด็ก ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้เด็กกรักการอ่าน แต่บิดามารดาต้องไม่บังคับเด็กให้อ่านมากจนเกินไป เพราะจะทำให้เด็กเครียด ไม่สนับสนุน บิดามารดาควรช่วยอธิบายหรือให้คำแนะนำเด็กในเรื่องเกี่ยวกับเนื้อหาที่เด็กอ่าน สนทนากับหนังสือที่เด็กสนใจ สนทนากับเด็กในเรื่องที่เขาอ่าน สอนให้เด็กรู้จักหาคำ ตอบและแก้ปัญหาจากหนังสือ และสนับสนุนให้เด็กไปค้นคว้าหนังสืออ่านจากห้องสมุด เป็นต้น นอกจากนั้นบิดามารดาที่ควรพาเด็กไปดูการจัดนิทรรศการหนังสือหรือนิทรรศการที่ให้ความรู้ต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักการหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ

2. การเป็นตัวแบบ

การเป็นตัวแบบ หมายถึง การแสดงพฤติกรรมของบิดามารดา ที่ทำให้เด็กพบรู้เห็น และอาจมีผลให้เด็กเลือกรำทำตามอย่างหรือเลือกไม่รำทำตามอย่าง การที่เด็กเลือกรำทำตามอย่างนี้ เรียกได้ว่าเป็นการเลียนแบบ การเลียนแบบจึงเป็นลักษณะที่เด็กกระทำการอย่าง พฤติกรรมต่างๆ ที่บิดามารดาหรือตัวแบบแสดงออกมาให้เด็กได้รู้ได้เห็น และอาจมีอิทธิพลให้เด็กเลียนแบบนิสัยหรือพฤติกรรมที่บิดามารดาต้องการหรือไม่ต้องการให้มีในตัวเด็กก็ได้ เพราะเด็กจะเลียนแบบและเกิดความรู้สึกทึ่งในทางบวกและลบ ต่อการประพฤติปฏิบัติของบิดามารดาทึ่งที่เป็นไปโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ และถ้าการปฏิบัตินของบิดามารดาขัดแย้งกับการอบรมสั่งสอน ก็มักทำให้การอบรมสั่งสอนไม่ประสบผลสำเร็จตามที่บิดามารดาต้องการ (ประดิันน์ อุปรมัย. 2524 : 250-251) เด็กจึงมักเรียนรู้พฤติกรรมต่างๆ ด้วยการเลียนแบบการกระทำการของบิดามารดาได้พอๆ กับ คำพูดที่ใช้อบรมสั่งสอน และเมื่อเด็กได้พบเห็นหรือเลียนแบบพฤติกรรมเหล่านั้นบ่อยครั้งเข้าก็จะเกิดเป็นความเคยชิน และกลายเป็นนิสัยขึ้น

พฤติกรรมที่บิดามารดาแสดงออกมาให้เด็กเห็น มีผลต่อการเลียนแบบของเด็ก 3 ระยะ ด้วยกัน (Bandura. 1986 : 120) คือ ประการแรก การที่เด็กเห็นพฤติกรรมของบิดามารดา และ ทำให้เด็กสามารถแสดงพฤติกรรมใหม่ๆ ที่ไม่เคยแสดงมาก่อน ประการที่สองพฤติกรรมของบิดา

มารดาอาจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กที่มีอยู่ก่อนแล้วให้เพิ่มขึ้นหรือลดลง ซึ่งขึ้นอยู่กับผลของพฤติกรรมที่บิดามารดาแสดงออก และประการที่สาม การได้เห็น พฤติกรรมของบิดามารดาช่วยให้เด็กสามารถแสดงพฤติกรรมที่ตนมีแนวโน้มจะแสดงออกได้ง่ายขึ้น

จากผลการวิจัยเชิงทดลองที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของดั้วนแบบ ของ บรรจา นาครรัต (2528 : 56-60) ที่ศึกษาอิทธิพลของดั้วนแบบที่มีต่อพฤติกรรมอื่อเพื่อของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ สุทธิชัย เดชสุวรรณนิธิ (2537 : 44-50) ศึกษาผลการใช้เทคนิคแม่แบบเพื่อพัฒนาความเสียสละของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งให้เห็นว่าการเลียนแบบมีบทบาทอย่างมากในการเปลี่ยนแปลงหรือสร้างพฤติกรรมใหม่ของเด็ก พฤติกรรมใหม่ๆ ที่เด็กแสดงออกมาอาจเกิดขึ้นจากการที่เด็กสังเกตหรือเรียนรู้พฤติกรรมของบิดามารดา ทั้งโดยทางตรงหรือทางอ้อม ดังนั้นการเลียนแบบจึงเป็นกระบวนการที่ทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมตามโดยไม่รู้สึกว่ากำลังถูกชักจูง และ เป็นการสร้างนิสัยที่ต้องการให้มีในเด็กได้ (ดวงเดือน พันธุ์มนวน และเพ็ญแข ประจำปีจันทร์ 2524 : 48) การที่บิดามารดาสามารถแสดงนิสัยรักการอ่าน โดยการใช้ประโยชน์จากหนังสือในการแก้ไขปัญหาหรือการดำเนินชีวิตประจำวัน สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กได้เห็น และบิดามารดาเองก็ควรจัดหาหนังสือไว้สำหรับอ่านประกอบด้วย เช่น หนังสือเกี่ยวกับการปลูกต้นไม้ ตกแต่งบ้าน ตำราทำอาหาร เป็นต้น นอกจากนี้บิดามารดาควรมีทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน ต่อหนังสือ และแสดงให้เด็กเห็นว่าบิดามารดาชอบอ่าน สนใจอ่าน หรือมีนิสัยรักการอ่านอยู่อย่างสม่ำเสมอ

3. การเสริมแรง

การเสริมแรง หมายถึง การใช้วิธีการต่างๆ เพื่อให้ผู้รับเกิดความพอใจ และทำให้เพิ่มความถี่ของพฤติกรรมที่ต้องการ โดยมีหลักว่าพฤติกรรมที่ได้รับเสริมแรงจะทำให้พฤติกรรมนั้นเพิ่มขึ้น และพฤติกรรมที่ไม่ได้รับการเสริมแรงก็จะทำให้พฤติกรรมนั้นลดลงจนถึงหายไปในที่สุด (สุรังค์ ตันติกุลวิจิตร. 2539 : 27; อ้างอิงมาจาก Kazdin. 1980 : 27-28) ซึ่งงานวิจัยเชิงทดลองของ สำราญ กำจัดภัย (2532 : 87-96) ซึ่งให้เห็นว่ากระบวนการที่ใช้บ้านเป็นฐานในการเสริมแรงอันเป็นการร่วมมือกันเสริมแรงระหว่างครูและผู้ปกครองนี้ สามารถ พัฒนาผลลัพธ์ทางการเรียนและแรงจูงใจต่อเนื่องของนักเรียนได้ดีกว่าการให้ครูเป็นผู้เสริมแรงแต่เพียงฝ่ายเดียว

บิดามารดาสามารถนำหลักการเสริมแรงมาใช้สำหรับส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ด้วยการชุมชนให้รางวัล หรือให้กำลังใจเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงนิสัยรักการเรียน เช่น การที่บิดามารดาอ่านหนังสือของเด็กบ้าง จะทำให้สามารถพูดคุยกัน หนังสือที่เด็กสนใจ หรือช่วยอธิบายสิ่งที่เด็กไม่สนใจ ทำให้เด็กรู้สึกว่ามีบิดามารดาเป็นผู้ช่วยในการอ่านหนังสือ บิดามารดาควรเสริมแรงทุกรอบที่เด็กอ่านหนังสือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเด็กอ่านหนังสือบ่อยๆ หรืออ่านเอง

โดยที่บิดามารดาไม่ได้สั่ง ขวนขวยที่จะอ่าน รู้จักเลือกอ่านเฉพาะเนื้อหาที่มีประโยชน์ ฝ่าความรู้ จากสิ่งที่อ่านมาใช้ให้เป็นประโยชน์ รู้จักรักษาก่อนอนหนังสือ ฯลฯ เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมต่างๆ เหล่านี้ บิดามารดาสามารถเสริมแรงได้หลายวิธี เช่น ให้รางวัล ซึ่งของเล่นให้ โอบกอด ชมเชย ให้กำลังใจ พาไปเที่ยว อนุญาตให้ไปเที่ยวได้ ได้รับอนุญาตให้ชั้นรายการโทรทัศน์ที่ชื่นชอบ ฯลฯ ทั้งนี้บิดามารดาต้องซึ่งจงให้เด็กทราบว่าเป็น เพราะเด็กมีนิสัยรักการอ่านเท่านั้นจึงจะได้รับการเสริมแรง

4. การจัดสภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมมีส่วนสำคัญต่อการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้กับเด็ก ดังที่ศรีรัตน์ เง่งกลินจันทร์ (2538 : 35-41) ได้กล่าวว่า บรรยายกาศที่อบอุ่นภายในบ้านมีส่วนต่อการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัว การที่บิดามารดาสร้างบรรยายกาศให้เด็กรู้สึกว่าบ้านมีความรักความอบอุ่น จะทำให้เด็กรู้สึกว่าการอ่านหนังสือที่บ้านเป็นสิ่งที่ตนเองชอบ ไม่รู้สึกตึงเครียด และมีความสุขที่ได้อ่าน นอกจากนี้ควรจัดบรรยายกาศให้อื้อต่อการอ่าน ห้องมีแสงสว่างพอเหมาะสม มีโต๊ะเก้าอี้ และชั้นเก็บหนังสือของเด็กที่เป็นสัดส่วนรวมทั้งให้เด็กได้มีโอกาสอ่านหนังสืออย่างมีสมารถในเวลาที่ต้องการ (พุสตี ฤทธิอินทร์. 2528 : 457-464) เมื่อเด็กอยู่ภายใต้บ้าน จะมีความรู้สึกสบายใจ พร้อมที่จะอ่าน และเลือกใช้เวลาว่างเพื่อการอ่านหนังสือ เนื่องจากภายในบ้านมีหนังสือมากมายให้เลือกอ่าน

การที่บิดามารดาหรือบุคคลอื่นในบ้านซึ่งหนังสือมาอ่าน หรืออกรับเป็นสมาชิกของหนังสือพิมพ์ หรือนิตยสาร นอกจากจะทำให้เด็กเห็นเป็นแบบอย่างแล้ว ก็ยังนับว่าเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน และ ควรนำหนังสือต่างๆ มาจัดวางไว้ในที่ที่เด็กน่ามาอ่านได้ทันที เช่น บนเตียงในห้องนั่งเล่น บนพื้นใกล้เตียงนอน หรือโทรทัศน์ เป็นต้น แต่ต้องไม่บังคับให้เด็กอ่านหนังสือ หรือไม่มั่งคับให้เด็กมีรสนิยมในการอ่านที่เหมือนกับบิดามารดา และในกรณีที่มีการให้รางวัล ของขวัญหรือของฝาก เนื่องในโอกาสต่างๆ บิดามารดาอาจจัดรางวัลเหล่านั้นเป็นหนังสือที่เหมาะสมสมหรือน่าสนใจสำหรับเด็กแต่ละคน ซึ่งควรพิจารณาว่าเด็กมีเพศและวัยอยู่ในช่วงของพัฒนาการและความสนใจอย่างไร รวมทั้งเลือกหนังสือที่ตรงกับความสนใจเฉพาะของเด็กด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงสรุปเป็นแนวความคิดของการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในด้านการจัดสภาพแวดล้อมได้ว่า หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านรอบๆ ด้วยเด็กให้มีความรู้สึกคุ้นเคยกับการอ่าน มีความสะดวกและเพียงพอใจที่จะอ่าน ไม่รู้สึกว่าถูกบังคับหรือตึงเครียด เช่น จัดหาหนังสือที่มีคุณภาพ น่าอ่าน มีจำนวนเพียงพอและหลายประเภท ที่ตรงตามความสนใจ ของเด็ก น่าวางให้เด็กหยิบไปอ่าน หรือจัดเป็นห้องสมุดหรือมุมอ่านหนังสือ การที่บิดามารดาสร้าง

บรรยายการให้เด็กรู้สึกว่าบ้านมีความรักความอบอุ่น ทำให้เด็กรู้สึกว่าการอ่านหนังสือที่บ้านเป็นสิ่งที่ตนเองชอบ

ความมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัว และนิสัยรักการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อเปรียบเทียบการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัว และนิสัยรักการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร ที่มีภูมิหลังทางด้านครอบครัวแตกต่างกัน

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัว กับนิสัยรักการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีเพศ สтанวนภาพการพักอาศัย ระดับการศึกษาของบุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วย รายได้รวมของครอบครัวแตกต่างกัน ได้รับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัว แตกต่างกัน

2. นักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีเพศ สтанวนภาพการพักอาศัย ระดับการศึกษาของบุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วย รายได้รวมของครอบครัวแตกต่างกัน มีนิสัยรักการอ่าน แตกต่างกัน

3. การส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับนิสัยรักการอ่านของนักเรียน

4. การส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัวทั้ง 4 ด้าน สามารถทำนายนิสัยรักการอ่านของนักเรียน ได้ดีกว่าการส่งเสริมเพียงด้านเดียว

วิธีดำเนินการศึกษา

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) จากนักเรียนที่กำลังศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ประจำภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2540 ได้นักเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 416 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีจำนวน 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามภูมิหลัง ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับภูมิหลังของนักเรียน ได้แก่ เพศ สถานภาพการพักรاحةศักย์ของนักเรียน ระดับการศึกษาของบุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วย และรายได้รวมของบุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วย ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัว

แบบสอบถามนี้ใช้วัดปริมาณการรับรู้ของนักเรียนต่อการได้รับการ ส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการให้ความรู้ ด้านการเป็นตัวแบบ ด้านการเสริมแรง และด้านการจัดสภาพแวดล้อม แต่ละด้านประกอบด้วยข้อคำถาม 12 ข้อ รวมทั้งสิ้น 48 ข้อ ลักษณะการตอบเป็นมาตราส่วนแบบประเมินค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถาม นิสัยรักการอ่าน

แบบสอบถามนี้ใช้วัดปริมาณนิสัยรักการอ่านของนักเรียน ประกอบไปด้วยข้อคำถาม จำนวน 48 ข้อ ลักษณะการตอบเป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำหนังสือจากบันทึกวิทยาลัยและแบบสอบถามไปขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล จากโรงเรียนที่ได้จากการสุ่มตัวอย่าง และนำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ และ ตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะทำด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สำเร็จรูป SPSS/PC เพื่อคำนวนหาค่าดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัว และนิสัยรักการอ่านของนักเรียนที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน โดยใช้สถิติ Z-test สำหรับกรณีที่ตัวแปรต้นมี 2 ระดับ และเปรียบเทียบตัวแปรต้นที่มีมากกว่า 2 ระดับ โดยใช้สถิติ F-test และเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของนิวแมน-คูลส์ (Newman-Keuls)

4.3 ทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างการส่งเสริมนิสัย รักการอ่านจากครอบครัว กับนิสัยรักการอ่านของนักเรียน โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) และหาค่าความสัมพันธ์แบบถดถอยพหุคุณ (Multiple Regression) โดยวิธีสเตปไวส์ (Stepwise)

สรุปผลการศึกษา

1. นักเรียนได้รับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัวโดยรวม และรายด้านทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง

2. นักเรียนมีนิสัยรักการอ่านอยู่ในระดับปานกลาง

3. นักเรียนหญิงได้รับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัวโดยรวม ด้าน “การให้ความรู้ด้าน “การเป็นตัวแบบ” ด้าน “การจัดสภาพแวดล้อม” สูงกว่านักเรียนชาย

4. นักเรียนที่มีสถานภาพการพักอาศัยแตกต่างกัน ได้รับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัวโดยรวม และรายด้านทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

5. นักเรียนที่บุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วยมีการศึกษาสูงสุดในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา ได้รับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านโดยรวม ด้าน “การเป็นตัวแบบ” และด้าน “การจัดสภาพแวดล้อม” สูงกว่านักเรียนที่บุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วยมีการศึกษาสูงสุดในระดับประถมศึกษา

6. นักเรียนที่รายได้รวมต่อเดือนของครอบครัวมากกว่า 10,001 บาทขึ้นไป ได้รับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัวโดยรวม และด้าน “การจัดสภาพแวดล้อม” สูงกว่า นักเรียนที่รายได้รวมต่อเดือนของครอบครัวไม่เกิน 5,000 บาท และ 5,001-10,000 บาท นอกจากนี้ นักเรียนที่รายได้รวมต่อเดือนของครอบครัว 10,001 บาทขึ้นไป ได้รับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัวด้าน “การให้ความรู้” และด้าน “การเป็นตัวแบบ” สูงกว่านักเรียนที่รายได้รวมต่อเดือนของครอบครัวไม่เกิน 5,000 บาท

7. นักเรียนหญิงมีนิสัยรักการอ่านมากกว่านักเรียนชาย

8. นักเรียนที่มีสถานภาพการพักอาศัยแตกต่างกัน มีนิสัยรักการอ่านไม่แตกต่างกัน

9. นักเรียนที่บุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วยมีการศึกษาสูงสุดในระดับที่แตกต่างกันมีนิสัยรักการอ่านไม่แตกต่างกัน

10. นักเรียนที่รายได้รวมต่อเดือนของครอบครัวแตกต่างกัน มีนิสัยรักการอ่าน ไม่แตกต่างกัน

11. การส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัวโดยรวม และรายด้านทั้ง 4 ด้าน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับนิสัยรักการอ่าน โดยการส่งเสริมด้าน “การจัดสภาพแวดล้อม” มีความสัมพันธ์

กับนิสัยรักการอ่านสูงที่สุด

12. การส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัวทั้ง 4 ด้าน สามารถทำนายนิสัยรักการอ่านได้ดีกว่าการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัวเพียงด้านใดด้านหนึ่ง โดยการส่งเสริมทั้ง 4 ด้าน ทำนายได้ 39% ในขณะที่การส่งเสริมเพียงหนึ่งด้านทำนายได้สูงสุดไม่เกิน 31%

อภิปรายผล

1. ในส่วนของการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัวและนิสัยรักการอ่าน ที่พนจากงานวิจัย สามารถอภิปรายได้ดังนี้ ในด้านของการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัว พบว่า นักเรียนได้รับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัวโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะจากผลการวิจัยในครั้งนี้ที่พบว่านักเรียนส่วนใหญ่พกอัตโนมัติไปตาม巢า ซึ่ง ส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ (ประถมศึกษา) และมีรายได้อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ เช่นเดียวกัน (รายได้ต่อเดือน ไม่เกิน 5,000 บาท) ทำให้ต้องใช้เวลาไปประกอบอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว จึงทำให้มีเวลาส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้นักเรียนได้ไม่เต็มที่ ประกอบกับ ไม่มีความรู้เรื่องการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านมากนัก จึงทำให้ส่งเสริมนิสัยรักการอ่านแก่นักเรียนได้เพียงระดับหนึ่ง แต่การที่บิดามารดาของนักเรียนอยู่ร่วมกัน ทำให้ที่บ้านมีความรักความอบอุ่น จึง ทำให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่านอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า ถ้าหากบิดามารดาต้องการให้เด็กของตนมีนิสัยรักการอ่านที่เพิ่มขึ้นแล้ว บิดามารดาสามารถแสดง บทบาทของตนเองในการ ส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้เพิ่มมากขึ้นได้ ซึ่งการที่นักเรียนรู้สึกว่าบ้าน มีความรักความอบอุ่น บิดามารดาเองก็มีความรักระหว่างกัน จะทำให้มีความสนับ邪ิ และมี เวลาช่วยกันจัดสภาพแวดล้อม ภายในบ้านให้นักเรียนรู้สึกดีกับการอ่าน เด็กมีความสะดวก และพึงพอใจที่จะอ่านและเมื่อ เด็กได้รับความรักความอบอุ่นจากบิดามารดาแล้ว เด็กมักชอบและ ต้องการให้บิดามารดาช่วย ให้รางวัล หรือแสดงท่าที่ความรู้สึกยอมรับ สนใจพังเมื่อเด็กอ่านหนังสือให้ฟัง นอกจากนั้นการเป็น ตัวแบบของบิดามารดา ซึ่งทำให้เด็กเลียนแบบนั้นเป็นกระบวนการที่ทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมตาม โดยไม่รู้สึกว่าเป็นการสร้างนิสัยที่ต้องการให้มีในตัวเด็ก เด็กจึงไม่รู้สึกว่ากำลังถูกชักจูง ดังนั้น พฤติกรรมการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของบิดามารดา จึงมีผลต่อนิสัยรักการอ่านของเด็กทั้งโดย ทางตรงและทางอ้อม

2. ในส่วนของนิสัยรักการอ่าน พบว่า นักเรียนมีนิสัยรักการอ่านอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวีศักดิ์ เดชาเลิศ (2528 : 89) ที่พบว่านักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมี นิสัยรักการอ่านโดยเฉลี่ย อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน แสดงให้เห็นว่า ถ้าหากบิดา-มารดา ต้องการส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยรักการอ่านอยู่ในระดับที่มากขึ้น บิดา-มารดาสามารถกระทำได้โดย

วิธี การต่างๆ เช่น ส่งเสริมให้รู้จักใช้เวลาว่างด้วยการอ่านหนังสือ ให้รู้จักอ่านหนังสือหลากหลายประเภท รู้จักอ่านเนื้อหาที่มีประโยชน์ รวมทั้งให้เห็นคุณค่าของการอ่าน เป็นต้น

3. การส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียนที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน

3.1 นักเรียนหญิงได้รับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัวโดยรวม ด้าน “การให้ความรู้” “การเป็นตัวแบบ” และด้าน “การจัดสภาพแวดล้อม” สูงกว่าเพศชาย ทั้งนี้อาจเป็น เพราะนักเรียนหญิงมักใช้เวลาว่างจากการเรียนอยู่ที่บ้านมากกว่าเด็กชาย จึงทำให้เด็กหญิงมีความใกล้ชิดกับผู้ปกครองมากกว่าเด็กชาย และรู้สึกว่าผู้ปกครองได้ส่งเสริมนิสัย รักการอ่านโดยวิธีต่างๆ ได้มากกว่าเด็กชาย

3.2 นักเรียนที่มีสถานภาพการพักอาศัยต่างกันได้รับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัวโดยรวม และรายด้าน “ไม่แตกต่างกัน” ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็น เพราะการที่ไม่ว่านักเรียนจะพักอาศัยอยู่กับทั้งบิดามารดา เฉพาะบิดา เฉพาะมารดา หรือญาติผู้ใหญ่ก็ตาม ต่างก็เป็นผู้ปกครองที่ต้องดูแลรับผิดชอบในการอบรมสั่งสอน และส่งเสริมให้นักเรียนได้รับการศึกษาอย่างเต็มความสามารถ ดังนั้นทุกกลุ่มของผู้ปกครองต่างส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนหรือแม้กระทั้งในเรื่องของการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจึงทำให้ไม่แตกต่างกัน

3.3 นักเรียนที่ระดับการศึกษาสูงสุดของบุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วยอยู่ในระดับ สูงกว่ามัธยมศึกษา ได้รับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัวโดยรวม, ด้าน “การเป็น ตัวแบบ” และด้าน “การจัดสภาพแวดล้อม” สูงกว่านักเรียนที่ระดับการศึกษาสูงสุดของบุคคลที่ นักเรียนอาศัยอยู่ด้วยในระดับประถมศึกษา ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็น เพราะ ผู้ปกครองที่มีการศึกษา ในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา เป็นกลุ่มที่มีพื้นฐานทางด้านการอ่าน สูงกว่าผู้ปกครองที่มีการศึกษาใน ระดับที่ต่ำกว่า จึงทำให้คุ้นเคยกับการอ่านอยู่แล้ว และ ยังอาจเป็นผู้ที่เห็นคุณค่าของการอ่านอีกด้วย เมื่อต้องทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองของนักเรียนก็ยังคงมีพฤติกรรมในการอ่าน จึงทำให้นักเรียนพบเห็นได้ นอกจากนี้ผู้ปกครองที่มีการศึกษาในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาซึ่งมีพฤติกรรมในการอ่านก็ย่อมต้องมีการจัดหนังสือมา ทั้งเพื่ออ่านเอง และให้นักเรียนอ่านด้วย ทั้งยังอาจมีการจัดทำให้เด็กรู้สึกว่า สภาพแวดล้อมภายในบ้านมีความเหมาะสมสำหรับการอ่านหนังสือ

3.4 โดยนักเรียนที่รายได้ต่อเดือนของบุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วยตั้งแต่ 10,001 บาทขึ้นไป ได้รับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัว โดยรวม, ด้าน “การให้ความรู้”; ด้าน “การเป็นตัวแบบ”, ด้าน “การจัดสภาพแวดล้อม” สูงกว่านักเรียนที่รายได้ต่อเดือนของบุคคลที่ นักเรียนอาศัยอยู่ด้วย ไม่เกิน 5,000 บาท และนักเรียนที่รายได้ต่อเดือนของบุคคลที่นักเรียนอาศัย อยู่ด้วย ตั้งแต่ 10,001 บาทขึ้นไป ได้รับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัว โดยรวม, ด้าน “การจัดสภาพแวดล้อม” สูงกว่า นักเรียนที่รายได้ต่อเดือนของบุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วย

ระหว่าง 5,001-10,000 บาท และยังพบว่า นักเรียนที่รายได้ต่ำเดือนของ บุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วยระหว่าง 5,001-10,000 บาท ได้รับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน จากครอบครัว ด้าน “การจัดสภาพแวดล้อม” สูงกว่านักเรียนที่รายได้ต่ำเดือนของบุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วย ไม่เกิน 5,000 บาท สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทยา วิมลสนอม (2530 : 25) ที่พบว่าผู้ปกครอง มีปัญหาในการส่งเสริมการอ่าน คือ ไม่ค่อยมีเวลาอยู่กับเด็กและต้องยุ่งอยู่กับการประกอบอาชีพ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีผู้ปกครองที่มีรายได้รวมสูงกว่า เป็นผู้ที่ได้รับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัวมากกว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองที่มีรายได้รวมต่ำกว่า ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็น เพราะนักเรียนที่บุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วยมีรายได้รวมอยู่ในระดับสูงนั้นไม่มีความเดือดร้อนทางด้าน การเงินมากนัก จึงมีเวลาและมีเงินสำหรับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้แก่เด็กของตน ในขณะที่ นักเรียนที่ผู้ปกครองมีรายได้ต่ำเดือนอยู่ในระดับต่ำกว่าต้องพยายามหารายได้ให้เพิ่มมากขึ้น จึงไม่มีเวลาสำหรับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้กับเด็กของตน

4. นิสัยรักการอ่านของนักเรียนที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน

4.1 นักเรียนหญิงมีนิสัยรักการอ่านสูงกว่านักเรียนชาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ วงศ์เดือน วรรณไชย (2519:ง-จ) ที่ศึกษาพบว่า นักเรียนหญิงมีโอกาสในการอ่านมากกว่า นักเรียนชาย ผลการวิจัยส่วนนี้สอดคล้องกับงานของ สุพจน์ พันธนียะ (2535 : 90-96) ที่ศึกษาพบว่า นักเรียนหญิงมีพฤติกรรมรักการอ่านมากกว่านักเรียนชาย และอังคณา กล่องฤทธิ์ (2532 : 76-85) ที่ศึกษาพบว่า นักเรียนหญิงเข้าใช้ห้องสมุดมากกว่านักเรียนชาย และการศึกษาของ สิกขิชัย สำราญทรัพย์ (2532 : 62-71) ที่พบว่า นักเรียนหญิงสนใจอ่านหนังสือเรียน ที่มีเนื้อหา เกี่ยวกับกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และกลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพสูงกว่านักเรียนชาย ซึ่ง แสดงให้เห็นว่า นักเรียนหญิงมีนิสัยรักการอ่านสูงกว่านักเรียนชาย ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็น เพราะ นักเรียนหญิงได้รับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัวมากกว่านักเรียนชาย ทั้งใน ด้านของการให้ความรู้ การกระทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ปกครอง การเสริมแรง รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมให้อื้อต่อการอ่าน จึงทำให้นักเรียนหญิงมีโอกาสได้รู้ถึงเรื่องเกี่ยวกับประโยชน์ของการอ่าน เเละมีแรงจูงใจที่จะอ่านสูงกว่านักเรียนชาย

4.2 นักเรียนที่มีสถานภาพการพักอาศัยต่างกันมีคะแนนนิสัยรักการอ่านไม่แตกต่าง กัน ทั้งนี้อาจเป็น เพราะ จากการที่นักเรียนที่มีสถานภาพการพักอาศัยต่างกันได้รับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัวไม่แตกต่างกัน จึงทำให้ปรากฏผลว่า ไม่ว่านักเรียนจะพักอาศัยอยู่กับ ทึ้งบิดามารดา, เฉพาะบิดา, เฉพาะมารดา หรือญาติผู้ใหญ่ก็ตาม ต่างก็เป็นผู้ปกครองที่ต้องเลี้ยงดู และส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้กับนักเรียนอย่างเต็มความสามารถ จึงทำให้นักเรียนที่มี สถานภาพการพักอาศัยต่างกัน มีนิสัยรักการอ่านไม่แตกต่างกันด้วย

4.3 นักเรียนที่มีระดับการศึกษาสูงสุดของบุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วยต่างกันมีนิสัยรักการอ่านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นพราะผู้ที่มีการศึกษาสูงสุดในครอบครัวที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้อาจไม่ใช่คนที่ใกล้ชิดหรือไม่มีโอกาสอบรมสั่งสอนเด็ก เช่น การที่บิดามีการศึกษาสูงกว่ามารดา และบิดาต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ในขณะที่มารดา มีการศึกษาต่ำกว่า แต่เป็นผู้รับภาระในเรื่องของการอบรมสั่งสอน รวมทั้งการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจึงตกอยู่ที่มารดา ผลการวิจัยในส่วนนี้ จึงทำให้คาดได้ว่า นิสัยรักการอ่านของเด็กน่าจะขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาสูงสุดของบุคคลที่อบรมสั่งสอน มากกว่าที่จะขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาสูงสุดของบุคคลที่อยู่ในครอบครัว และไม่มีเวลาในการอบรมสั่งสอนเด็ก จึงทำให้เด็กมีนิสัยรักการอ่านไม่แตกต่างกัน

4.4 นักเรียนที่รายได้รวมของบุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วยต่างกันมีนิสัยรักการอ่านไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้แสดงให้เห็นว่ารายได้ของครอบครัวไม่ใช่ปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน แต่น่าจะขึ้นอยู่กับสิ่งอื่นๆ ด้วย เพราะการส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยรักการอ่านทั้งในส่วนของการให้ความรู้ การกระทำตัวของผู้ปกครองให้เป็นแบบอย่างที่ดี การเสริมแรง หรือการจัดสภาพแวดล้อมให้อื้อต่อการอ่านนั้นไม่จำเป็นต้องใช้เงินเสมอไป เช่น การที่ผู้ปกครองพาลูกเรียนไปใช้บริการจากห้องสมุด หรือยืมหนังสือมาอ่านที่บ้าน ก็เท่ากับเป็นการสร้างนิสัยรักการอ่านให้เด็กได้เช่นกัน ทั้งผู้ปกครองยังสามารถทำตัวเป็นแบบอย่างให้เด็กเห็นได้อีกด้วย

5. ความสัมพันธ์ระหว่างการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน และนิสัยรักการอ่าน

5.1 การส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัวโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับนิสัยรักการอ่าน โดยการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัวด้าน “การจัดสภาพแวดล้อม” มีความสัมพันธ์ทางบวกกับนิสัยรักการอ่านมากกว่าด้านอื่นๆ รองลงมาได้แก่ ด้าน “การให้ความรู้”, ด้าน “การเสริมแรง” และด้าน “การเป็นตัวแบบ” ตามลำดับ ผลการวิจัยในส่วนนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลี (Lee. 1985 : 2051 -A) ที่พบว่า กลุ่มผู้ปกครองของเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ในการอ่านสูง เป็นกลุ่มที่อ่านหนังสือให้เด็กฟัง จัดหา หนังสือหรือวัสดุการอ่านอื่นๆ และยังอ่านหนังสือ ในเวลาว่าง มากกว่ากลุ่มผู้ปกครองของเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ในการอ่านต่ำ และผลการวิจัยของ ทวีศักดิ์ เดชา เลิศ (2528 : 84-94) ที่ศึกษาพบว่า เด็กที่ได้รับประสบการณ์การส่งเสริมการอ่านจากทางครอบครัวมาก มีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีนิสัยรักการอ่านมาก เช่นเดียวกัน แสดงให้เห็นว่า การส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้ การเป็นตัวอย่างที่ดี การเสริมแรง หรือการจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านให้อื้อต่อการอ่าน จะมีผลต่อนิสัยรักการอ่านของเด็ก โดยครอบครัว ที่มีการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในลักษณะดังกล่าวมากจะมีโอกาสทำให้เด็กมีนิสัยรักการอ่านมากด้วย ซึ่งสามารถเน้นการส่งเสริมในด้าน “การจัดสภาพแวดล้อม” มากกว่าด้านอื่นๆ

5.2 การส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจาก ครอบครัวเพียงด้านเดียว (ได้แก่ ด้าน ‘การจัดสภาพแวดล้อม’) สามารถทำนายนิสัยรักการอ่านได้ 31% การส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน จากครอบครัว 2 ด้าน (ได้แก่ ด้าน ‘การจัดสภาพแวดล้อม’ และด้าน ‘การเสริมแรง’) ทำนายนิสัยรักการอ่านได้ 36% การส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัว 3 ด้าน (ได้แก่ ด้าน ‘การจัดสภาพแวดล้อม’, ด้าน ‘การเสริมแรง’ และด้าน ‘การให้ความรู้’) ทำนายนิสัยรักการอ่านได้ 38% การส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากครอบครัว 4 ด้าน (ได้แก่ ด้าน ‘การจัดสภาพแวดล้อม’, ด้าน ‘การเสริมแรง’, ด้าน ‘การให้ความรู้และด้าน ‘การเป็นตัวแบบ’) ทำนายนิสัยรักการอ่านได้ 39% แสดงให้เห็นว่า ในการส่งเสริมเพื่อให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ควรกระทำไปในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านการให้ความรู้ การเป็นตัวแบบ การเสริมแรง และการจัดสภาพแวดล้อม โดยที่ผู้ปักครองควรให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในด้านการจัดสภาพแวดล้อมมากที่สุด ซึ่ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ โนโภลี (ทวีศักดิ์ เดชาเลิศ. 2528 : 90, อ้างอิงมาจาก Napoli. 1968 : 552-557) ที่พบว่า เด็กกลุ่มที่มีความสามารถในการอ่านได้ดี และชอบอ่านหนังสือ มักจะมาจากการบุคคลที่มีสภาพแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อการอ่านมากที่สุด นอกจากนี้ โบล็อก (Bolt. 1992 : Abstract) ยังได้ศึกษาพบว่า ความสามารถในการอ่านของนักเรียน เป็นผลมาจากการจัดสภาพแวดล้อมทางการอ่าน ที่บ้าน ซึ่งหมายถึงการที่ผู้ปักครองสร้างบรรยากาศให้เด็กรู้สึกว่าบ้านมีความรักความอบอุ่น ทำให้เด็กรู้สึกว่าการอ่านหนังสือที่บ้านเป็นสิ่งที่ตัวเองชอบ ไม่รู้สึกตึงเครียด และมีความสุขที่ได้อ่านโดยผู้ปักครองควรจัดหาหนังสือที่มีคุณภาพ น่าอ่าน และตรงกับความสนใจของเด็ก และนำไปจัดเป็นมุมอ่านหนังสือภายในบ้าน

นอกจากนี้ ผู้ปักครองก็ยังควรนำหลักการเสริมแรงมาใช้สำหรับส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ด้วยการชมเชย ให้รางวัล หรือให้กำลังใจ เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงนิสัยรักการอ่าน เช่น ชื่อของเล่นให้ โอบกอด ชมเชย ให้กำลังใจ โดยผู้ปักครองต้องชี้แจงให้เด็กทราบว่า เป็นเพราะเด็ก มีนิสัยรักการอ่าน จึงได้รับการเสริมแรงดังกล่าว

หลังจากนั้นสิ่งที่ผู้ปักครองควรกระทำการควบคู่ไปด้วยคือ การให้ความรู้ และการเป็น ตัวแบบ นั่นคือผู้ปักครองควรสนับสนุนด้านปัจจัยต่างๆ หรือ อธิบายให้เด็กเห็นถึงความสำคัญของ การอ่านหนังสือ รวมทั้งให้ทราบถึงประโยชน์หรือโทษของหนังสือประเภทต่างๆ นอกจากนั้น ผู้ปักครองยังต้องแสดงพฤติกรรมของนิสัยรักการอ่านให้เด็กเห็นด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปักครอง

ในการส่งเสริมเพื่อให้เด็กมีนิสัยรักการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้ปักครองควรมี

บทบาทในวิธีการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้ครบทั้ง 4 ด้านควบคู่กันไป โดยให้ความสำคัญกับ การจัดสภาพแวดล้อมเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ การเสริมแรง การให้ความรู้ และการเป็น ตัวแบบ ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะสำหรับบรรณาธิการ

จากการวิจัยในครั้งนี้พบว่า เด็กจากกลุ่มที่ผู้ปกครองมีรายได้น้อย หรือมีการศึกษา ในระดับต่ำ มีแนวโน้มจะได้รับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน น้อยกว่าเด็กจากกลุ่มที่ผู้ปกครองมีรายได้มากกว่าหรือมีการศึกษาในระดับที่สูงกว่า ดังนั้น บรรณาธิการชี้แจงควรจัดกิจกรรมต่างๆ เช่นจัด นิทรรศการแนะนำหนังสือ เพื่อส่งเสริมให้ผู้ปกครองของนักเรียนได้มีโอกาสอ่านหนังสือ หรือใช้ เป็นคู่มือ รวมทั้งเพื่อเป็นแหล่งหนังสือสำหรับผู้ปกครองที่จะนำไปใช้ในการส่งเสริมนิสัย รักการ อ่านให้กับเด็ก

ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียน

ผู้บริหารโรงเรียน และครูในโรงเรียน ควรมีบทบาทในการส่งเสริมนิสัยรักการ อ่าน ทั้ง 4 ด้าน คือ การให้ความรู้เพื่อให้นักเรียนทราบถึงประโยชน์ของนิสัยรักการอ่าน การ กระทำด้วย ให้เด็กเห็นถึงแบบอย่างของการมีนิสัยรักการอ่านที่ดี การเสริมแรงเพื่อเพิ่มพูนกิจกรรม ที่บ่งบอกถึง การมีนิสัยรักการอ่าน รวมทั้งควรจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนหรือห้องเรียน ให้อิ่อ่องต่อการส่ง เสริมนิสัยรักการอ่าน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรศึกษานิสัยรักการอ่านระหว่างกลุ่มที่ได้รับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านแต่ละวิธี การในระดับมาก เพรียบเทียบกับกลุ่มที่ได้รับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านแต่ละวิธีการในระดับน้อย ทั้งนี้เพื่อจะทำให้ได้ทราบผลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ระหว่างวิธีการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านแต่ละวิธีการที่มี ผลต่อนิสัยรักการอ่าน

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ ที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันไป เช่น นักเรียนระดับ มัธยมศึกษา นักเรียนในสังกัดกรมการศึกษาอกร่องเรียน หรือนักเรียนระดับอาชีวศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบนิสัยรักการอ่านเมื่อยามที่เด็กโตขึ้นหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป หรือเมื่อได้ รับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจากสถานที่อื่นๆ ในสังคมที่อาจมีผลต่อนิสัยรักการอ่านของเด็กใน แต่ละกลุ่ม

3. ควรศึกษาการได้รับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านทั้ง 4 ประเภท ได้แก่ “การจัดสภาพ แวดล้อม” “การเป็นตัวแบบ” “การเสริมแรง” และ “การจัดสภาพแวดล้อม” จากครู บรรณาธิการ หรือ ผู้บริหารโรงเรียน รวมทั้งกลุ่มเพื่อน และสื่อสารมวลชน ทั้งนี้ เพราะเมื่อเด็กโตขึ้นก็ย่อมจะ ได้รับอิทธิพลจากสถานที่ต่างๆ ในสังคมเพิ่มขึ้นเช่นกัน ข้อมูลที่ได้สามารถนำไปใช้ให้เป็น

ประโยชน์ด้านการทำความเข้าใจในบทบาทของกลุ่มต่างๆ ในสังคมเพื่อการส่งเสริมนิสัย รักการอ่าน ได้ดียิ่งขึ้น

4. ครูศึกษาปฏิกริยาawanระหว่างตัวแบบภูมิหลัง กับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านทั้ง 4 ด้าน ที่อาจมีผลต่อนิสัยรักการอ่านของเด็ก

บรรณานุกรม

กรุงเทพมหานคร. "ปัจจัยในการส่งเสริมให้ลูกเป็นเด็กบุคใหม่," ข่าวสารห้องสมุดประชาชน.

11(16) ; 12-15 ; กรกฎาคม-ธันวาคม 2537.

จารฯ นัคระต. ผลของตัวแบบสัญลักษณ์ที่มีต่อพฤติกรรมอื่อเพื่อของนักเรียนชั้นประถม

ศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : อุปะลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
อัดสำเนา.

จินตนา ท่าสระ. การศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและนิสัยรักการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนที่ได้รับและไม่ได้รับหนังสือหมุนเวียน.

ปริญญา ni พนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร,
2530. ถ่ายเอกสาร.

ชูศรี หลักเพชร. "การแนะนำเพื่อส่งเสริมการเรียนของนักเรียนประถมศึกษา," ใน เอกสารการสอนชุดวิชา การแนะนำในระดับประถมศึกษา หน่วยที่ 1-7. หน้า 286-287.

นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, 2533.

ดวงเดือน พันธุ์มนาวิน และเพ็ญแข ประจำปัจจันก. ความสัมพันธ์ในครอบครัวกับสุขภาพจิต และจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร, 2524.

ดวงเดือน พันธุ์มนาวิน, อรพินท์ ชูชุม และสุภาพร ลอยด์. การควบคุมอิทธิพลสื่อมวลชน ของครอบครัวกับจิตลักษณะที่สำคัญของเยาวชน. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร, 2529.

ทวีศักดิ์ เดชาเลิศ. องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับนิสัยรักการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : อุปะลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528. ถ่ายเอกสาร.

นิดดา หงษ์วิวัฒน์. อ่านหนังสือให้ลูกฟัง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : แสงเดด, 2537.

บุญชัย เกเรยงบูรณะนันท์. ภูมิหลังด้านครอบครัวเกี่ยวกับความสามารถในการอ่านของนักเรียน ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 ในและนอกเขตเทศบาล. ปริญญาในพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์กรีโน๊ต ประสานมิตร, 2534. ถ่ายเอกสาร.

ประดิ้นน์ อุปรมัย. "พฤติกรรมที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ของเด็ก," ใน เอกสารการสอนชุดวิชา การพัฒนาพฤติกรรมเด็ก เล่ม 1 หน่วยที่ 1-15. หน้า 250-251. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, 2524.

ผุสดี ภูวอนทร์. "การพัฒนาทักษะการอ่านระดับประถมศึกษา (2)," ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการสอนกลุ่มทักษะ 1 (ภาษาไทย หน่วยที่ 1-8). หน้า 408-470. พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, 2529.

ลัดดาวลัย พรศรีสมุทร และวิสาลักษณ์ ชัววัลลี. ครอบครัวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมทางจิตใจ ของไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์กรีโน๊ต ประสานมิตร, 2524.

วงศ์เดือน วรรณไชย. การอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519. อัดสำเนา.

วันชัย มีกลาง. ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตามและการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาของนิสิตระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร. ปริญญาในพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์กรีโน๊ต ประสานมิตร, 2530. ถ่ายเอกสาร.

วิทยา วิมลสนธ์. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทและทัศนคติของผู้ปกครองในการส่งเสริมการอ่านกับนิสัยรักการอ่านของนักเรียนชั้นอนุบาล. ปริญญาในพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์กรีโน๊ต ประสานมิตร, 2530. ถ่ายเอกสาร.

ศรีรัตน์ เจริกลินจันทร์. การอ่านและการสร้างนิสัยรักการอ่าน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2538.

สมบัติ มหาศ. เอกสารการสอนภาษาไทยในโรงเรียนประถมศึกษา. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์กรีโน๊ต มหาสารคาม, 2523.

สำราญ กำจัดภัย. การใช้บ้านเป็นฐานในการเสริมแรง เพื่อพัฒนาแรงจูงใจต่อเนื่อง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้กับนักเรียนด้วยสัมฤทธิ์. ปริญญาในพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์กรีโน๊ต ประสานมิตร, 2532. ถ่ายเอกสาร.

สุทธิชัย สำรากรัพย์. ความสนใจในการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดยะลา. ปริญญาในพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. ถ่ายเอกสาร.

สุทธิชัย เดชสุวรรณนิธิ. ผลของการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อความเสียสละของนักเรียนชั้นประถม ศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดหน้าสตัน อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. ปริญญาในพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. ถ่ายเอกสาร.

สุพจน์ พันธนียะ. การส่งเสริมการอ่านโดยการใช้ตัวแบบ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมรักการอ่าน ในนักเรียนชั้นประถมศึกษา. ปริญญาในพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ :มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535. ถ่ายเอกสาร.

สร้างร์ ตันติกุล. ผลของการวางแผนอ่านในเป็นกลุ่มควบคู่กับการเสริมแรงที่มีต่อพฤติกรรมการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดคลองสวน อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา. ปริญญาในพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2539. ถ่ายเอกสาร.

อรสา ภูมารี บุกหุด. "หนังสือสำหรับเด็ก." ใน เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัยเด็ก หน้า 169-220. นนทบุรี :มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, 2524.

อังคณา กล่องฤทธิ์. ความอยากรู้อยากเห็น นิสัยรักการอ่าน และคุณสมบัติส่วนตัวบางประการของนักเรียนที่เข้าใช้ห้องสมุดมากและนักเรียนที่เข้าใช้ห้องสมุดน้อย. ปริญญาในพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. ถ่ายเอกสาร.

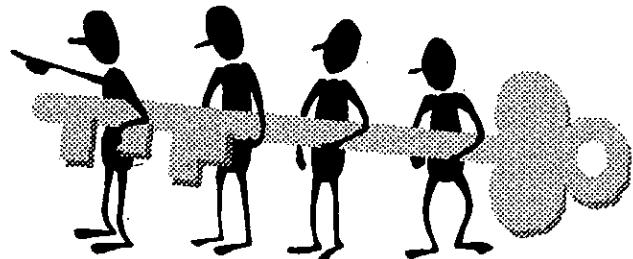
Bandura, Albert. Social Foundations of Thought and Action : A Social Cognitive Theory.
New Jersey : Prentice-Hall, 1986.

Bolt, Dianne Elizabeth. The Identification of Home Literacy Factors and Their Relationship to Middle Grade Students' Reading Achievement. New Foundland Memorial University of New Foundland (Canada), 1992.

Fiedler, Fred E. A Theory of Leadership Effectiveness. New York : McGraw-Hill, 1967.

Lee, Carol Sue. "The Contribution of Selected Home Environmental Factors to the Reading Achievement of School Aged Children," Dissertation Abstracts. 45 : 2051-A, January 1985.

Schmitz, Terri. "Tell the Lady What You Like : Shopping for Children's Books," **The Horn Book**. 171-177 ; March-April 1997.

แบบন้ำผู้เขียนบ

การณกิจ พรมพันธ์ใจ

M.Sc. (Agriculture) The University of Western Australia

นักเอกสารสารสนเทศ ระดับ 6 ฝ่ายงานสารนิเทศ สำนักหอสมุด
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กรพินธ์ กองคำ

นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา วิชาเอกบรรณารักษศาสตร์และ
สารนิเทศศาสตร์ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

จิรากรณ์ กรอบกระจก

ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์)
อาจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏ
บ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ดวงพร พวงเพ็ชร์

ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์)
นักวิจัยอิสระ

วนิดา ศรีทองคำ

อ.ม. (บรรณารักษศาสตร์)
บรรณารักษ์ระดับ 6 สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ปฏิบัติราชการห้องสมุดพิทยาลงกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สมชาย วรัญญาณุไกร

ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์)
อาจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์

กศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์)

รองศาสตราจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุกาลินี วิเชียร

นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา วิชาเอกบรรณารักษศาสตร์และ

สารนิเทศศาสตร์ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อรทัย วรรธนะสาด

อ.ม. (บรรณารักษศาสตร์)

บรรณารักษ์ชำนาญการระดับ 8 หอสมุดมหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ จ.นนทบุรี

